

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТА БІЗНЕСУ
КАФЕДРА ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

**«ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ
АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ»**

**Збірник тез доповідей та матеріалів
учасників круглого столу студентського
Науково-практичного гуртка митної справи
кафедри фінансового менеджменту**

Львів – 16 грудня 2020 р.

Фінансово-економічні аспекти реалізації митної політики України: Збірник тез доповідей та матеріалів учасників круглого столу студентського Науково-практичного гуртка митної справи кафедри фінансового менеджменту. – 16 грудня 2020 р. – Львів: ФУФБ, 2020. – 98 с.

Редакційна колегія:

Ситник Н. С., завідувач кафедри фінансового менеджменту, д.е.н., професор

Дубик В. Я., доцент кафедри фінансового менеджменту, к.е.н., доцент

Голинський Ю. О., доцент кафедри фінансового менеджменту, к.е.н., доцент

Тексти подаються в авторській редакції. Відповідальність за точність, достовірність та зміст матеріалів несуть автори.

Матеріали круглого столу призначені для викладачів, аспірантів і студентів економічних спеціальностей закладів вищої освіти.

Наша адреса:

Львівський національний університет імені Івана Франка, факультет управління фінансами та бізнесу, кафедра фінансового менеджменту.

79038, м. Львів, вул. Медової Печери, 53, каб. 114.

<https://financial.lnu.edu.ua/department/finansovoho-menedzhmentu>

derzhavni.finansu@ukr.net

ЗМІСТ

Баляс Я.С. ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ...6	6
Гаврецька І.І. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФІСКАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ8	8
Євтушок В.А. ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОСТОРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В МЕЖАХ РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ..... 11	11
Зелінська Д.Д. ПРОБЛЕМИ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ..... 14	14
Ігнатишина В.М. СТАН СУЧАСНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ..... 15	15
Карапета М.В. МИТНА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....18	18
Кунинець Я.В. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ.....20	20
Луц М.М. МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ТА ЇЇ ФУНКЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....23	23
Любинська Г.В. ДЕРЖАВНА МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....26	26
Нечитайло О.О. АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МИТНОЇ СПРАВИ УКРАЇНИ.....29	29
Огірко О.Т. ОСОБЛИВОСТІ МИТНОЇ СПРАВИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19.....31	31
Онисько Е.М., Петрович А.З. ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН І ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ.....34	34
Онисько Е.М. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....37	37
Панова А.Т. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ МАЙНОМ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ.....39	39

Педченко І.І. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	42
Пісяк М.З. МИТНА БЕЗПЕКА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....	44
Себестянович І.С. МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	47
Скидан У.І. ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	49
Станасюк О.А. МИТНІ ПЛАТЕЖІ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ.....	52
Стеблик Н.В. РЕФОРМУВАННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	55
Тараненко Г.Д. ОСНОВНІ ЗАСАДИ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНИ ТА СВІТІ.....	57
Баїк А.І., Огірко О.Т. ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	59
Беднарчук В.В. ПОДАТОК З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ЯК ОСНОВНЕ ДЖЕРЕЛО МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	62
Телегій І.В. ПРИНЦИПИ РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	63
Хомяк М.Ю. ПРИНЦИПИ РОЗМЕЖУВАННЯ ПРЯМИХ І НЕПРЯМИХ ПОДАТКІВ.....	66
Тишковець М.М. МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ.....	69
Хомяк М.Ю. РОЛЬ ТА МІСЦЕ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ КРАЇНИ.....	72
Юрченко І.М. СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ТА РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ.....	74
Кольба Р.М. ПОЛІТИКА МИТНОГО ПРОТЕКЦІОНІЗМУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ПІДПРИЄМСТВА.....	76

Семенюк І.М. РОЛЬ І МІСЦЕ МИТНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	79
Чорний Р.В. МИТНА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІНУ ДІЯЛЬНІСТЬ.....	80
Прокопчук БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	83
Андреев С. КРЕДИТНИЙ РИНОК УКРАЇНИ: СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ.....	86
Козачук О.В. ОСОБЛИВОСТІ ДЕФІЦИТУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ.....	89
Кулик Н.Б. РЕАЛІЗАЦІЯ ФУНКЦІЙ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	92
Ціммер Д.В. ОСОБЛИВОСТІ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКРАЇНИ.....	94
Яцків Ю.А. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФІСКАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.....	96

Баляс Я.С.
Науковий керівник: к.е.н., доц. Клепанчук О.Ю.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Посилення державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності взагалі та митного регулювання зокрема на сучасному етапі становлення торгівельних відносин набувають все більшого значення в умовах глобальної конкуренції та захисту національних економічних інтересів. Ефективно діючий механізм митного регулювання є невід'ємною умовою для проведення активної і цілісної митної політики, а також вирішення митними органами завдань щодо забезпечення економічної безпеки країни, захисту її економічних інтересів.

Сучасний етап розвитку України характеризується постійним зростанням обсягів та розширенням масштабів міжнародної торгівлі. При цьому спостерігається посилення вимог міжнародних організацій щодо забезпечення вільного доступу іноземних товарів на внутрішні ринки України та зниження національних торговельних бар'єрів. Відбувається поглиблення інтеграції міжнародних вимог у національну практику митного регулювання України.

Інтеграція до системи світових господарських зв'язків, які формуються й реалізуються на ринкових засадах, об'єктивно створює умови для оптимального розміщення ресурсів, зростання ефективності національного виробництва, розв'язання соціально-економічних проблем. Проте водночас вона веде до збільшення порушень митних правил та обсягів переміщення товарів контрабандним шляхом [1].

Постійні зміни і доповнення системи міжнародних інтересів і потреб зумовлюють безперервний розвиток відносин у владно-митній сфері, переважна більшість яких підпадає під дію конкретних митно-правових інститутів. Така безперервність митного законодавства ускладнює вивчення предмета його регулювання, зміст і пріоритети якого з часом підлягають суттєвим трансформаціям.

Сьогодні загострюється потреба підвищення ефективності національної митної політики у сфері реагування на зовнішні загрози та швидкої протидії можливим негативним наслідкам таких загроз у напрямку посилення забезпечення економічних інтересів держави й максимального врахування в національній митній системі міжнародних правил та вимог [2].

Митне регулювання – це регулювання питань, пов'язаних із встановленням мит та інших податків, що справляються при переміщенні товарів через митний кордон України, процедурами митного контролю, організацією діяльності органів митного контролю України [3].

Митно-тарифні методи регулювання є основою регулювання державою зовнішньоекономічної діяльності. Правовою основою впровадження митно-тарифного регулювання в Україні є Митний кодекс України та Закон України «Про митний тариф України». Основним елементом тарифного регулювання виступає митний тариф. Як зазначено в національному законодавстві, митний тариф України – це систематизований згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності перелік ставок ввізного мита, яке справляється з товарів, що ввозяться на митну територію України.

Однією з найголовніших проблем митної політики України є відставання митного контролю від сучасних потреб пропускнуої здатності та світових стандартів контролю товарів. Суттєве зростання обсягів зовнішньоторговельного обороту та зміцнення цих тенденцій протягом останніх декількох років вимагає якісно нового

підходу до здійснення контролю міжнародних вантажних потоків. Зростання товаропотоків висвітлює таку проблему митного контролю як суттєві часові витрати на проведення митних процедур [4].

Про значну недосконалість митної політики України свідчать також: значний вміст товарів, що переміщуються контрабандним шляхом; збереження загрозливої ситуації з контрабандою наркотичних засобів та зброї; учинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності, особливо через канали незаконного переміщення через митний кордон України дисків для лазерних систем зчитування та іншої аудіовізуальної продукції.

Дуже важливою проблемою, також, є поширена практика викривлення митної вартості імпортованих товарів. За даними ДФС України, зберігаються тенденції до заниження митної вартості при імпорті досить широкого асортименту товарів. Такі тенденції актуалізують для України посилення ефективності механізмів моніторингу та визначення справжньої вартості товарів, достовірності їхнього декларування.

Також спостерігається нарощування обсягів та темпів приросту розрахунків за експортно імпортованими операціями через офшорні зони. Зростання вагомості таких операцій створює широкі можливості для маніпуляцій з цінами контрактів, спрямованих на виведення доходів та ухиляння від сплати податків, що становить суттєву загрозу для стабільного економічного зростання та задоволення національних інтересів держави.

Негативним чинником є ще й збереження тенденцій до суттєвого розриву між кількістю зареєстрованих в Україні учасників зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) та їх фактичною активністю в сфері зовнішньої торгівлі.

Зважаючи на розглянуті тенденції та умови функціонування митної політики в Україні, пріоритетами підвищення дієздатності політики держави у цій сфері мають стати:

- підвищення рівня захисту національних інтересів держави з одночасним упровадженням міжнародних вимог та стандартів;
- спрощення митних процедур;
- підвищення ефективності виявлення та протидії негативним явищам у середовищі зовнішньої торгівлі;
- створення максимально сприятливого середовища для учасників ЗЕД.

Щоб реалізувати ці пріоритети у найближчий час, необхідно здійснити ряд заходів, які посилять рівень захисту національних інтересів держави, створять сприятливі умови для збільшення обсягів зовнішньої торгівлі та позитивно вплинуть на соціальний та економічний розвиток України. Для цього, на мою думку, необхідно:

- створити сприятливі нормативно-правові умови розширення прав митних органів у частині доступу до інформації, яка знаходиться в базах даних інших органів державної влади;
- створити єдину систему використання попередньої інформації з метою оперативного виявлення потенційно небезпечних вантажів та попередження наслідків ввозу недоброякісної, екологічно, санітарно та іншої небезпечної продукції ще на початковій стадії руху;
- запровадити наукові тренінги для працівників митної служби стосовно управління ризиками, імплементації «єдиного вікна» та інтегрованої системи управління кордоном та включити до навчальних програм підготовки та підвищення кваліфікації працівників митної служби постійний курс із управління міжнародними проектами;
- розробити програми реформування процедур митного оформлення;
- підвищити рівень бюджетного фінансування процесів модернізації та реформування системи реалізації митної політики, за вимогами міжнародних норм та стандартів.

Отже, митно-тарифне регулювання є важливою складовою фінансової політики держави і потребує підвищеної уваги. Митна система України має свої особливості, які потрібно враховувати при формуванні митної політики та визначенні курсу зовнішньоторговельних відносин. Необхідною умовою швидкої інтеграції у світовий торговельний комплекс є реформування митної системи України, зокрема чинного законодавства, до міжнародних норм і стандартів. Вирішення зазначених проблем дозволить удосконалити організаційно-правові аспекти митного оформлення та митного контролю, суттєво знизити часові та фінансові витрати, що забезпечить спрощення процедур міжнародної торгівлі між резидентами України та їх контрагентами, підвищити її ефективність та наблизити Україну до міжнародної спільноти.

Список використаних джерел:

1. Пелешак І. О. Система митного контролю зовнішньоекономічних операцій в Україні та напрями її вдосконалення [Електронний ресурс] / І. О. Пелешак. – Режим доступу: <http://www.economy-confer.com.ua/full-article/926/>.
2. Пашко П. В. Митна політика та митна безпека України / П. В. Пашко, П. Я. Пісной // Фінанси України – 2007. – № 1.
3. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р. № 959–XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.
4. Гуцу С.Ф. Проблеми митного регулювання в Україні в умовах євроінтеграції. Гуманітарний часопис. 2015 №4. С.132–134.

Гаврецька І.І.

Науковий керівник: д.е.н., проф. Ситник Н. С.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФІСКАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Державна митна політика є системою принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки. Державна митна політика є складовою частиною державної економічної політики [1].

Митна політика є комплексом заходів, які здійснюються з метою забезпечення найбільш ефективного використання інструментів митного контролю та митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, спрямованих на підтримку позитивного торговельного балансу країни та розвитку національної економіки. Митна політика покликана сприяти економічній безпеці країни, яка гарантуватиме достатній рівень соціально-економічного та оборонного існування, а також політичну незалежність її економічних інтересів по відношенню до можливих зовнішніх та внутрішніх загроз і впливів [2].

В процесі розвитку концепції розбудови фіскальної служби України одним із пріоритетних напрямів є фіскальна політика. Нині фіскальна функція митних органів відіграє велику роль і є однією із найважливіших.

Сутність фіскальної політики митних органів виявляється у сплаті суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності податків та зборів до держбюджету України. Формування дохідної частини бюджету в даному випадку відбувається за рахунок стягнення мита, акцизного збору, податку на додану вартість, інших зборів [3].

Фіскальна функція забезпечує об'єктивні умови для утворення матеріальної основи функціонування суспільства. За її допомогою реалізується велика частина суспільного призначення податків, виявляються конкретні форми утворення грошових фондів держави, які забезпечують виконання покладених на неї функцій. Податки виступають основним (найважливішим) джерелом доходів бюджетів різних рівнів. При цьому митні платежі зараховуються до дохідної частини Державного бюджету України. Роль доходів від зовнішньоекономічної діяльності посідає одне з провідних місць у формуванні Державного бюджету України. В Україні особлива увага приділяється зовнішнім джерелам надходжень до державного бюджету, оскільки трансформаційні процеси в економіці, як правило, пов'язані із зрушенням податкових надходжень від внутрішніх джерел [4].

Державна митна служба України відіграє ключову роль в забезпеченні бюджетних надходжень, де основним джерелом виступають митні платежі, зокрема мито, ПДВ, акцизний податок, які справляються під час переміщення товарів та інших предметів через митну територію країни, інші митні платежі, котрі стягуються за митне оформлення товарів та автотранспортних засобів [2].

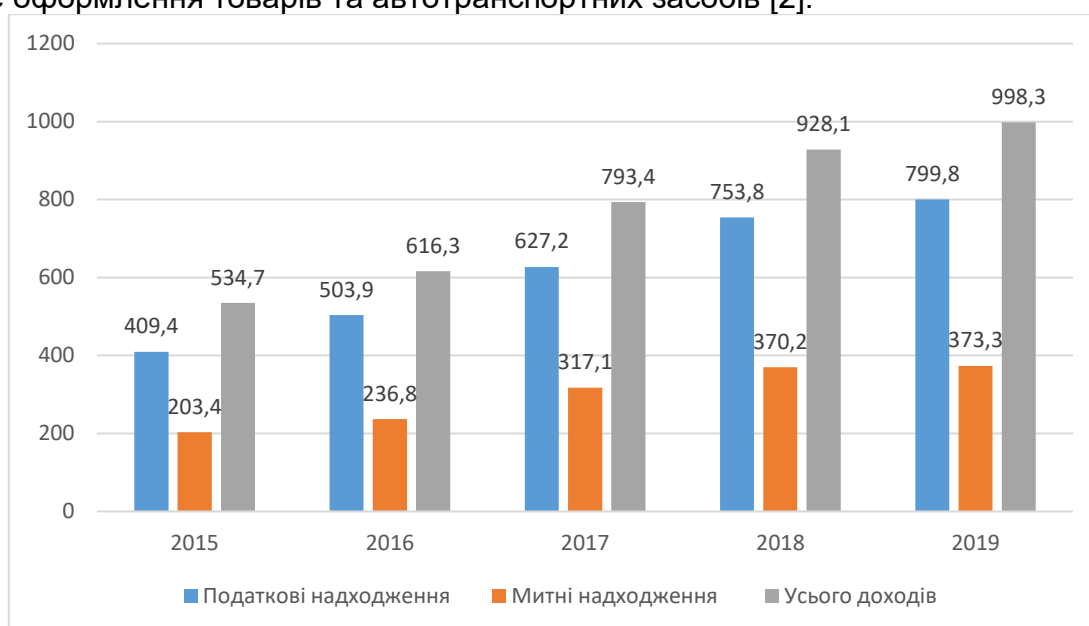

Рис.1. Аналіз податкових і митних надходжень до Державного бюджету України 2015-2019 рр., млрд грн

Джерело: [2]

З рис. 1 бачимо, що митні надходження формують лівову частку податкових надходжень, зокрема їх динаміка за звітний період збільшилась на 169,9 млрд грн або на 83,5%. В структурі митних платежів найбільшу кількість займає ПДВ із ввезених на митну територію товарів. (рис 2).

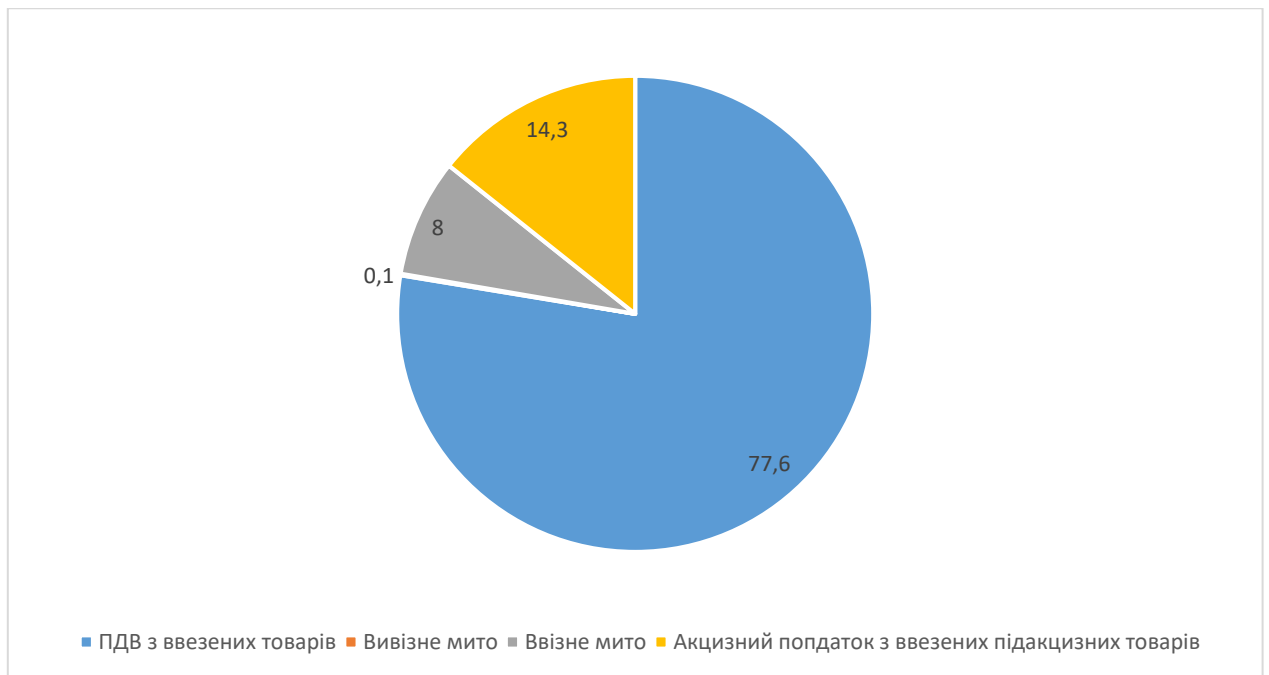

Рис. 2. Структура митних платежів у 2019 році, %
Джерело: складено автором на основі [5]

Найбільшу частку в структурі митних платежів за 2019 рік склав ПДВ – 77,6%. Другу сходинку посідає акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів, частка якого 14,3 %. Найменшу частку складає вивізне мито (рис.2).

Попри те, що митні платежі до державної скарбниці зростають, ситуація, яка відбувається зараз в Україні спричиняє негативний вплив на динаміку митних надходжень. Зокрема анексія АР Крим, що призвела до втрати державної казни понад 3 млрд грн., а військові дії на Донбасі зменшили рівень митних надходжень близько на 4 млрд грн. Також неминучо є економічна криза, зумовлена пандемією COVID-19.

Нині фіскальна функція потребує удосконалення, зокрема в напрямку митного контролю, котрий повинен ґрунтуватись на використанні системи управління ризиками. Важливим інструментом підвищення рівня ефективності організації митного контролю є пост-митний контроль. Також до вискоефективних напрямів збільшення рівня митних надходжень варто віднести удосконалення електронної системи обміну інформацією за принципом «єдиного вікна» та приєднання України до Конвенції про єдиний режим транзиту і впровадженням нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS), що сприятиме спрощенню переміщення товарів між країнами ЄС, Європейської Асоціації Вільної Торгівлі (країнами – членами Конвенції про єдиний режим транзиту) та Україною. Це забезпечить не лише додаткові надходження до бюджету, а й сприятиме прискоренню проведення митних формальностей й забезпечення належного рівня якості митного контролю [2].

Список використаних джерел:

1. Міністерство фінансів України URL: <https://mof.gov.ua/uk/customs-policy>
2. Лепеха М.О., Ревунова А.Б. Оцінка ефективності фіскальної функції в контексті розвитку митної політики України. - НДІ фіскальної політики. - Наука оптимальних податкових рішень URL: <https://www.ndifp.com/1450/>

3. Любима Ю.В. Місце та роль фіскальної функції серед інших функцій митних органів./ Ю.В. Любима // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Право. - 2009. - № 1. - С. 94-97. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsup_2009_1_15
4. Слатьоненко О. О. Митні платежі як важливе / О. О. Слатьоненко // Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). 2019. Вип. 15. С. 127-133.
5. Офіційні дані Державної фіскальної служби України. URL: <http://minrd.gov.ua/>

Євтушок В.А.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Петик Л.О.

Львівський національний університет ім.Івана Франка

ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОСТОРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В МЕЖАХ РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ

Забезпечення інноваційно-інвестиційного простору є однією з проблем економічної безпеки країни, розглядаючи її під кутом запровадження сучасної митної політики. Дослідження інноваційно-інвестиційного простору, визначаючи вплив митної політики надасть можливість створити дієву систему по сприянню інвестицій у науково-технічний потенціал України, а також запобіганню порушень чинного законодавства в сфері митного законодавства. Під інноваційно-інвестиційним простором варто розуміти комплекс елементів - планування, стимулювання, регулювання та контроль процесів інноваційної діяльності в науково-технічній та виробничих сферах, що утворюють середовище для розвитку інновацій в країні. Даний напрямок є актуальним для митних органів влади.

Однак, для сприяння створення інноваційно-інвестиційного простору в Україні державна митна система України має ефективно діяти в наступних напрямках: сприяння економічному розвитку країни; створення умов для залучення інвестицій в економіку України; забезпечення транзитного потенціалу; збільшення надходжень до Державного бюджету; забезпечення національної безпеки; захист інтелектуальної власності. Основними новаціями, які запроваджуються в митній системі України є: автоматизована інформаційна система, співпраця митниці з суб'єктами господарювання, що здійснюють торговельну діяльність, співпраця ДМСУ з митними адміністраціями інших країн із використанням «безшовного потоку інформації», перехід до електронного декларування, електронно-логістичний супровід вантажів, організація роботи за принципом «єдиного офісу» [1].

Трансформація митної системи в напрямку розвитку інноваційно-інвестиційного простору в Україні пов'язана із приєднанням країни до Міжнародної Конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур.

На рис.1 зображено капітальні інвестиції за джерелами фінансування. Тому проаналізувавши дані статистичні дані варто зауважити, що країна постійно зазнає економічних та політичних негаразд, однак рівень інвестицій з місцевих бюджетів є біль менш задовільним та з кожним роком збільшується. Такі інвестиції направлені на перебудову місцевої інфраструктури, включаючи використання інноваційно-інформаційних технологій, які використовують в своїй діяльності представники ДФС, виконуючи свої зобов'язання стосовно митної політики.

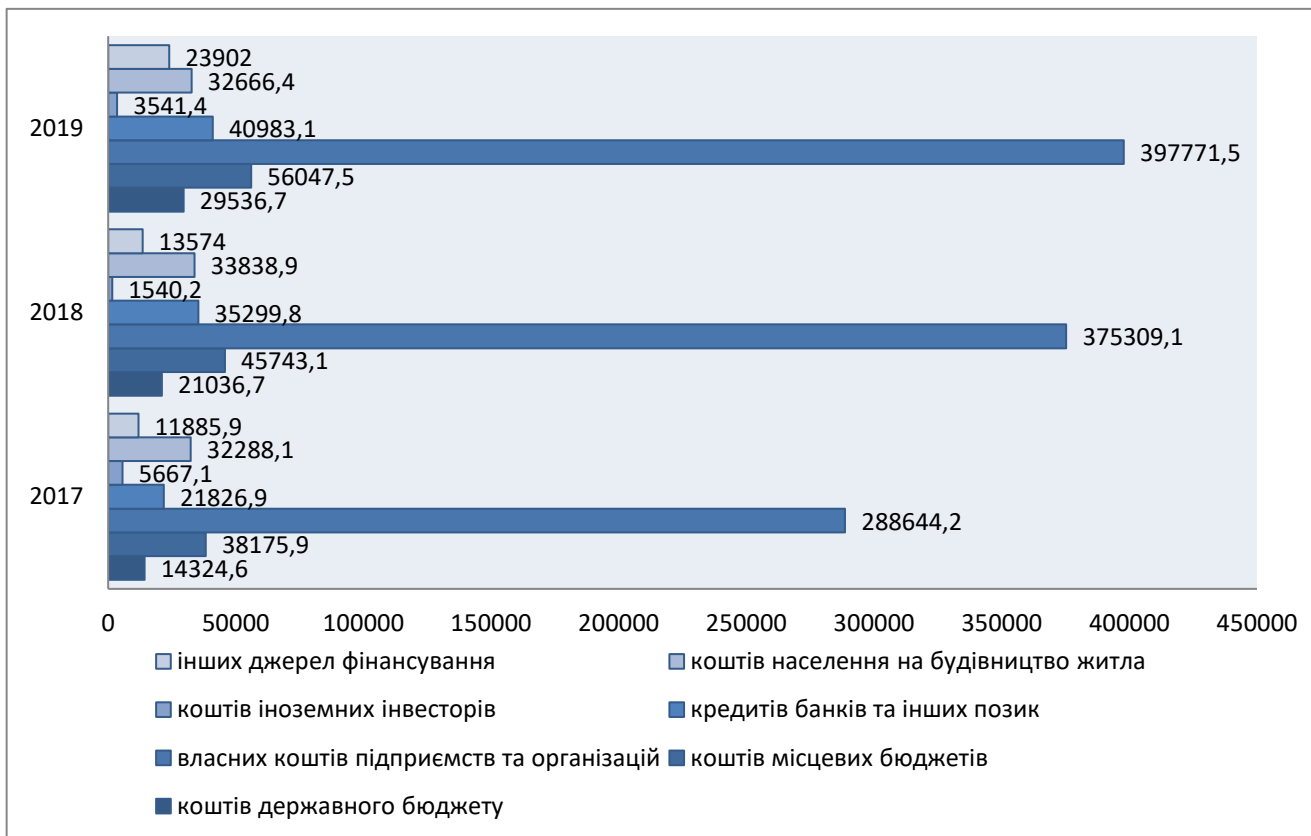

Рис.1. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за 2017-2019 рр., млн.грн.

Джерело: [2]

Варто зазначити напрями інноваційно-інвестиційного розвитку країни в межах реалізації митної політики, дана структура зображена на рис.2. Компонентами трансформації митної справи є: фактори впливу; напрями державної політики; основні завдання інновацій (результати в одному з напрямків митної політики); наявність інноваційних елементів; загрози які існують при розвитку інноваційно-інвестиційного простору країни; можливі типи інновацій, що будуть в політики в Україні .

Факторами змін інноваційного простору митної політики в Україні є: міжнародне співробітництво з прикордонними митними службами інших країн, регламентування часу та місця, митна вартість товарів, системи управління ризиками, митні ІТ-системи, комплексні стандарти оснащення, розвиток вітчизняної митної справи (проведення реформ в законодавстві).

Загрозами національної безпеки виступають науково-технологічне відставання; низька конкурентоспроможність продукції; відтік учених, фахівців, кваліфікованої робочої сили за межі країни; низький рівень оплати науково-технічної праці; некваліфікована підготовка науково-технічних кадрів; іноземна технічна і технологічна експансія. До інноваційних елементів варто віднести - «Зелений коридор», порядок експорту товарів, мінімізація терміну митного оформлення; консультаційна підтримка; експортний контроль.

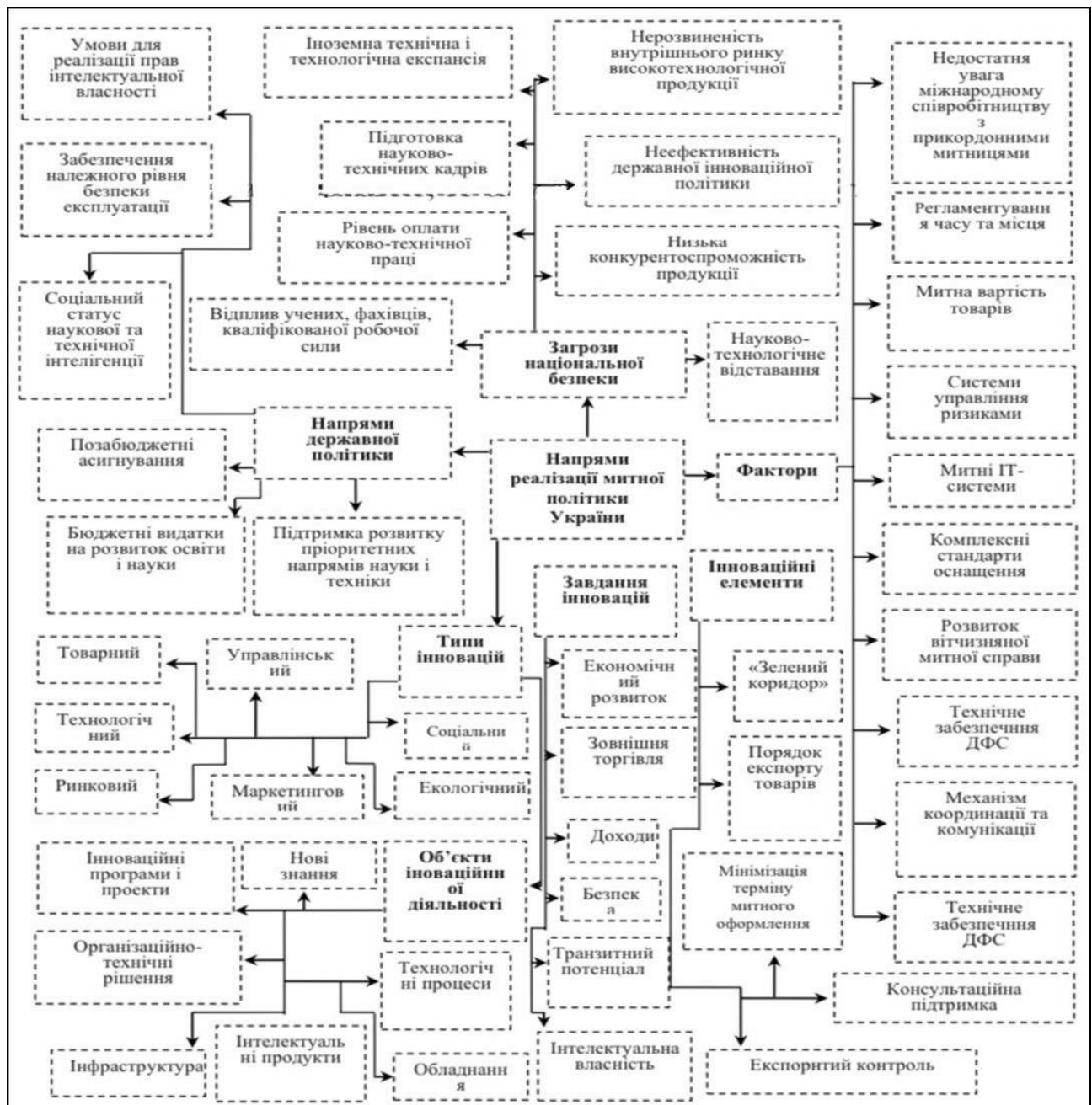

Рис.2. Напрями інноваційно-інвестиційного розвитку країни в межах реалізації митної політики

Джерело: [3]

Основними напрямками державної політики в подальшому мають стати: умови для реалізації прав інтелектуальної власності; забезпечення належного рівня безпеки експлуатації; соціальний статус наукової та технічної інтелігенції; позабюджетні асигнування в інноваційні технології, що реалізуються на митниці; підтримка розвитку пріоритетних напрямів науки і техніки.

На основі вищевикладеного варто зауважити, що розвиток інноваційно-інвестиційного простору країни є залежним від реалізації митної політики країни. Використання інформаційних технологій та комп'ютерного обладнання надають можливість розвивати міжнародну торгівлю, регулювати транспортні процеси, гармонізувати митні процедури реалізуючи інформаційний обмін між митницями країн, використовувати технологічні можливості інформаційно-комп'ютерних і телекомунікаційних систем в процесах митного декларування, глобальний доступ ІТ-

систем до інформації у світовій системі безпеки. Подальшим напрямком в реалізації інновацій в митній політиці має стати розвиток митних логістичних систем використовуючи інформаційні потоки на глобальному рівні.

Список використаних джерел:

1. Дук Н. М. *Інновації і картографування митної діяльності: Проблеми безперервної географічної освіти і картографії.*/Н.М. Дук//.- 2012.- Вип. 16. С. 31-34.
2. Служба статистики України. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/ibd/kindj/infin_u/infin2017_u.htm
3. Мужев О.О. *Шляхи впровадження інноваційно-інвестиційного простору національної економіки в межах реалізації митної політики* /О.О. Мужев //Інфраструктура ринку.-2018.- Вип. 23. С.403–410 .
4. Жадько К. С., Майорова І. М., Андрусенко Г. М. *Митні інновації в сучасній поставці товарів за системою «точно в термін»*/К.С. Жадько, І.М. Майорова, Г.М. Андрусенко// *Науковий погляд: економіка та управління.* - 2016.- № 2. С. 32-44.
5. Вакім В. Е. *Стимулювання інноваційної діяльності: порівняльно-правовий аспект.* 2017. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/wpcontent/uploads/2017/08/134-145.pdf>.

Зелінська Д.Д.

Науковий керівник – доц., к.е.н. Петик Л.О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРОБЛЕМИ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Державна митна політика – це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки [1]. Митна політика покликана сприяти економічній безпеці країни, яка гарантуватиме достатній рівень соціально-економічного існування, а також політичну незалежність її економічних інтересів по відношенню до можливих зовнішніх та внутрішніх загроз і впливів.

Незважаючи на збільшення митних платежів до державної скарбниці (14,6 мільярдів доларів за 2019 рік, що на 1 мільярд доларів більше, ніж у 2018 році), негативний вплив на динаміку митних надходжень, спричинила ситуація, яка нині відбувається в Україні, зокрема анексія АР Крим та військові дії на Донбасі. Також неминучо є економічна криза, зумовлена пандемією COVID-19, наслідки якої будуть відчутні ще десятиліття.

На сьогоднішній день сучасна митна політика України характеризується недосконалістю, свідченням чого можуть бути такі фактори впливу на неї: значна частка у загальному обсязі товарообігу товарів переміщуються з приховуванням інформації від фіскальних органів або шляхом контрабанди; велика кількість правопорушень у сфері інтелектуальної власності; невідповідність існуючої системи митного контролю сучасним стандартам пропускнуої спроможності; наявність певних шахрайських і корупційних схем у системі державного управління митною справою; великий обсяг тінізації зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств тощо [2].

Для спрощення митних правил та процедур варто дозволити розвивати інноваційно-інвестиційний простір країни, гармонізуючи його з митними процедурами, що може проявлятися у наступних заходах: реалізація спільних програм, основною роллю яких є удосконалення та підвищення ефективності митної системи;

забезпечення прозорості митних правил і процедур; відкрита інформація; аналіз ризиків і використання методу контролю інтеграції інновацій в митну систему [3].

Нині фіскальна функція потребує удосконалення, зокрема в напрямку митного контролю, котрий повинен ґрунтуватись на використанні системи управління ризиками. Вважаємо, що пост-митний контроль є важливим інструментом підвищення рівня ефективності організації митного контролю. Також до вискоефективних напрямів збільшення рівня митних надходжень варто віднести удосконалення електронної системи обміну інформацією за принципом «єдиного вікна» та приєднання України до Конвенції про єдиний режим транзиту і впровадженням нової комп'ютеризованої транзитної системи, що сприятиме спрощенню переміщення товарів між країнами ЄС, Європейської Асоціації Вільної Торгівлі та Україною [4]. Це забезпечить не лише додаткові надходження до бюджету, а й сприятиме прискоренню проведення митних формальностей й забезпечення належного рівня якості митного контролю.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України: Закон України від 24.10.2020 р. Відомості Верховної Ради України. 2012. № 44-45, № 46-47, № 48, ст.552
2. Голинський Ю.О., Муляр В.В. Митна політика та її вплив на менеджмент зовнішньоекономічної діяльності. Молодий вчений. 2018. №10 (62). С. 745-748
3. Мужев О.О. Вплив митної політики на розвиток національної економіки: дис. ... канд. ек. наук: 08.00.03/ Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2019. 189 с.
4. Ревунова А.Б. Оцінка ефективності фіскальних функцій в контексті розвитку митної політики України. НДІ фіскальної служби. 2020 р. URL: <https://www.ndifp.com/1450/>

Ігнатишина В.М.

Науковий керівник: д.е.н., проф. Ситник Н. С.

Львівський національний університет імені Івана Франка

СТАН СУЧАСНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ

Митна справа являє собою змінне явище, яке постійно розвивається та вдосконалюється. Із соціально-економічним розвитком суспільства, розширенням міждержавних зв'язків ускладнювалися завдання держави у сфері митної справи. Відповідно, змінювалися пріоритетні напрями і методи здійснення митної політики держави.

Сучасний етап розвитку України як держави характеризується зростанням обсягів та розширенням масштабів міжнародної торгівлі, ускладненням торгівельних процесів, посиленням вимог міжнародних організацій стосовно забезпечення вільного доступу іноземних товарів на внутрішні ринки та зниження національних торговельних бар'єрів. При таких умовах виникає потреба підвищення ефективності національної митної політики у сфері реагування на зовнішні загрози та швидкої протидії можливим негативним наслідкам таких загроз у напрямку забезпечення економічних інтересів держави й максимального врахування в національній митній системі міжнародних правил та вимог [1].

В умовах сьогодення митна справа стикнулася з низкою проблем, які потребують вирішення, а саме:

- 1) збільшення тривалості митних процедур;
- 2) захист митних інтересів та митної безпеки України;

- 3) регулювання зовнішньої торгівлі;
- 4) захист внутрішнього ринку;
- 5) ефективне справляння митних платежів та наповнення державного бюджету;
- 6) невідповідність митного контролю сучасним вимогам пропускнуої спроможності та міжнародним стандартам контролю товарів;
- 7) впровадження та розвиток електронних технологій, в тому числі сервісів для міжнародної торгівлі;
- 8) протидія митним правопорушенням, захист суспільства, громадського здоров'я і безпеки навколишнього природного середовища та боротьба з контрабандою.

Вирішенням проблем щодо здійснення митної політики було виокремлення митниці як самостійної структури. Таким чином, у 2018 році відбулась реорганізація Державної фіскальної служби України шляхом її поділу на дві служби: Державну податкову службу України та Державну митну службу України. Після реформування ДФС одним з основних завдань для новоствореної Державної митної служби України залишається автоматизація процесів митного контролю та митного оформлення.

Актуальною проблемою сьогодення є повноцінне функціонування митниць та контрольно-пропускних пунктів в Україні. У зв'язку з поширенням територією України пандемії коронавірусу відбулося закриття близько 70% контрольно-пропускних пунктів на кордоні з державами-сусідами та заборона на виїзд у певний перелік країн, а також на в'їзд до країни іноземців. Це знизило інвестиційну привабливість держави для іноземців, зменшило потік туристів і в свою чергу зменшило обсяг відповідних надходжень до бюджету.

За умов пандемії навантаження на посадових осіб митних органів значно зросло, що призвело до збільшення тривалості митних процедур. При цьому посадові особи митних органів, забезпечуючи контрольні операції під час карантинних обмежень з протидії розповсюдження хвороби COVID-19, постійно перебувають у зоні ризику. Таким чином у вересні 2020 року Уряд прийняв рішення про здійснення доплат до заробітної плати посадовим особам митних органів, які безпосередньо здійснюють митний контроль та митне оформлення товарів під час пандемії коронавірусу у пунктах пропуску через державний кордон України, у місцях митного оформлення товарів на митній території України та мають безпосередній контакт з громадянами, іноземцями, перевізниками, а також з іноземними товарами під час їх фізичного огляду, чим піддають ризику своє життя і здоров'я, та своїх сімей.

Зокрема, постановою передбачено виділити Державній митній службі України 160,9 млн. гривень з Фонду боротьби з COVID-19 на доплати митникам пропорційно відпрацьованому часу в умовах карантину [2]. З однієї сторони таке рішення було доцільним в теперішніх умовах, але це знову ж таки нанесе удар на бюджет держави.

У зв'язку з карантинном також відбувся перехід роботи Державної митної служби та її територіальних органів в онлайн-режим, зокрема:

- було припинено особистий прийом громадян керівництвом;
- обмежено доступ в адміністративну будівлю;
- приймання кореспонденції, принесеної громадянами особисто чи за дорученням, здійснюється лише через спеціальну скриньку;
- з метою мінімізації фізичного контакту декларантів з митницею відбулося оновлення Особистого кабінету.

Пандемія досить сильно погіршила економічний стан України, а також зменшила надходження митних платежів [3].

Оскільки на даному етапі розвитку більшість важливих операцій та процесів відбувається за допомогою дистанційних технологій в онлайн-режимі, то доцільним буде введення інноваційних технологій для автоматизації щоденних процесів та

покращення митних послуг створення митного середовища для імпорту товарів (робіт, послуг) на митну територію України. Тобто необхідною буде адаптація митних органів до економічних процесів у новому «безпаперовому» вигляді. В свою чергу виникне необхідність розвитку мережі тренінгових центрів для підвищення кваліфікації кадрів митної служби та залучення закордонного досвіду в управлінні персоналом.

Основними напрямками розвитку митної політики на сьогодні є:

- 1) розвиток ІТ та інфраструктури, інформаційне забезпечення (в тому числі – автоматизовані процеси);
- 2) впровадження спеціалізованих програмних продуктів (мобільних додатків) для доступу до онлайн-сервісів фіскальної служби;
- 3) ефективне адміністрування митних платежів;
- 4) вдосконалення митних процедур шляхом скорочення часу митного оформлення та обсягів контрольних заходів
- 5) вдосконалення процедур перетину митного кордону
- 6) налагодження комунікації між митними органами та суб'єктами ЗЕД;
- 7) боротьба щодо зменшення ввезення обсягів неякісних товарів на територію України та об'єднання зусиль з іншими країнами у напрямку боротьби з контрабандою;
- 8) тісна співпраця з Європейським союзом у поєднанні з відстоюванням національних інтересів;
- 9) міжнародне митне співробітництво, цілеспрямовані заходи приведення законодавчої бази України у відповідності до міжнародних стандартів;
- 10) створення ефективної системи управління пунктами пропуску;
- 11) побудова ефективної системи управління митними органами.

Пріоритетним завданням митної служби буде максимально швидкий процес вдосконалення, для того щоб вона могла стала сучасною й комфортною і для платників податків на основі запровадження електронних сервісів, і для працівників завдяки автоматизації процесів всередині. Це дозволить досягти спрощення податкових та митних процедур, полегшення ведення бізнесу в Україні підвищенню рейтингів, створення сприятливого інвестиційного клімату та залучення інвестицій.

Впровадження сучасних цифрових технологій для обслуговування громадян у практику діяльності української митниці дасть змогу суттєво змінити ставлення останніх до оцінювання діяльності митної системи України і до країни загалом.

Попри численну кількість невирішених проблем Державна митна служба України має широкі перспективи розвитку. Тому якщо втілити в життя всі напрямки її розвитку, то цілком можливо, що Українська митниця займе гідне місце серед митних служб найбільш розвинутих країн світу.

Список використаних джерел:

1. Мудрик О.В., Мазур С.А. Тенденції сучасної митної політики України, проблеми її розвитку, пропозиції вдосконалення. Матеріали третьої щорічної регіональної студентської конференції «Митна служба України – запорука економічної та продовольчої безпеки держави». «Формування концептуальних засад забезпечення митної безпеки та організаційно-економічного механізму її реалізації». Вінниця, ВНАУ, 2013. С. 36. URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/5753.doc>
2. Міністерство фінансів України. Офіційний сайт. Уряд встановив доплати митникам, які здійснюють митний контроль та митне оформлення у пунктах пропуску, під час пандемії коронавірусу. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/uriad_vstanoviv_doplatti_mitnikam_iaki_zdiisniuiut_mitnii_kontrol_ta_mitne_oformlennia_u_punktakh_propusku_pid_chas_pandemii_koronavirusu-2421

Карапета М.В.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Голинський Ю.О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

МИТНА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Орієнтованість України на європейські стандарти в частині митнотарифного регулювання, реалізація стратегії забезпечення економічної безпеки держави спонукають до детального аналізу загроз національній економіці в митній площині. Так, сьогодні позиція України в міжнародних стосунках має характер багатовекторності, оскільки проголошується перспектива інтеграції до Європейського Союзу, також Україною укладено угоду про вступ країни до Єдиного економічного простору. Тому аналіз митного оподаткування, яке є важливим економічним регулятором зовнішньоекономічної діяльності, набуває особливої уваги.[1]

Процеси, які відбуваються в Україні за умов трансформації економічної системи, вимагають розробки такого механізму державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, який би враховував особливості перехідного етапу. Такий висновок пояснюється тим, що національна промисловість України з її несучасними виробничими факторами ще не в змозі конкурувати з дешевими і більш якісними товарами, які виробляються за кордоном за допомогою більш новітніх технологій, з вищим рівнем організації виробництва тощо. Без захисту національної економіки на етапі формування економічної системи наповнення ринку дешевими імпортними товарами зумовлює скорочення національного виробництва і навіть знищення деяких його видів, що спричиняє скорочення робочих місць, зростання безробіття, загрожує національній економічній безпеці, міжнародному престижу країни, її культурі і традиціям. [2]

Відповідно до ст. 6 Митного Кодексу України митна безпека – це стан захищеності національних інтересів України, забезпечення та реалізація яких добувається шляхом виконання державної митної справи.

Слід підмітити, що митні правовідносини охоплюють не тільки економічну галузь, а й зовнішньополітичну, внутрішньополітичну, науково-технологічну, екологічну, інформаційну, соціальну, гуманітарну, а також сфери державної безпеки та безпеки державного кордону.[3]

Отже, для виконання своїх функцій у рамках митної політики державою формується система принципів і напрямів діяльності щодо забезпечення своїх інтересів і безпеки, створюються засоби впливу на відповідні групи суспільних відносин і специфічний інститут, що визначається поняттям «митна справа», до якого ч. 1 ст. 7 МК України віднесено:

- порядок і умови руху товарів через митний кордон України;
- здійснення митного контролю та митного оформлення;
- застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- справляння митних платежів;
- ведення митної статистики;
- обмін митною інформацією;
- ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності;

- здійснення відповідно до закону державного контролю нехарчової продукції при її ввезення на митну територію України;
- запобігання та протидія контрабанді, боротьбу з порушеннями митних правил;
- будову і забезпечення діяльності органів доходів і зборів та інші заходи, спрямовані на реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Об'єктом митної безпеки, тобто тим, на захист чого вона спрямована, є митні інтереси держави. Головним суб'єктом забезпечення митної безпеки є органи доходів і зборів, оскільки ними здійснюється державна митна справа.

Будь-яка складова економічної безпеки держави характеризується такою категорією, як загрози безпеці. Джерелами загроз митній безпеці можуть бути :

- спонтанність природних процесів і явищ,
- стихійні лиха, які унеможливають належний перебіг процесів зовнішньоекономічних відносин;
- випадковість (наприклад, як чинник суб'єктивного неналежного здійснення митних процедур);
- зіткнення суперечливих інтересів (від воєн до конкуренції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності);
- імовірнісний характер науково-технічного прогресу з його впливом на сучасні технічні засоби митного контролю;
- неможливість однозначного пізнання об'єкта, неповнота й недостовірність інформації про нього (явище, актуальне для митних органів, які не мають права на провадження оперативно-розшукової діяльності, а інформацію про суб'єкта ЗЕД отримують від самого суб'єкта);
- незбалансованість основних компонентів господарського та управлінського механізмів митної служби, що підтверджується частими реорганізаціями системи.

Головною метою митної безпеки є забезпечення захисту економічних інтересів країни, захищеність життєво необхідних потреб, інтересів і цінностей людини, населення, держави та регіонів від внутрішніх та зовнішніх загроз, джерелом яких є зовнішньоекономічні зв'язки. Через постійні зміни у податковому та митному законодавстві, нестабільність фінансової ситуації в державі, тіньову економіку митна безпека, як складова економічної безпеки країни, залишається під загрозою. Якщо ж митна безпека держави не буде забезпечена належним чином, то це може негативно позначитися на стан соціально-економічного розвитку країни.[4]

Отже, у майбутньому митна безпека й надалі залишатиметься невід'ємною складовою економічної безпеки держави. У цьому контексті ключовими завданнями є імплементація міжнародно-визначених інструментів регулювання міжнародної торгівлі на основі дотримання рамкових стандартів забезпечення безпеки та полегшення процедур міжнародної торгівлі, розроблених Всесвітньою митною організацією з метою визначення та попередження внутрішніх і зовнішніх загроз. Інакше кажучи, митна безпека України має базуватись на накопиченому досвіді функціонування митних систем світу і бути цілісною динамічною системою.

Реформування митних органів потрібно проводити з урахуванням головних світових тенденцій у процесі здійснення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами господарювання. У такому разі важливим завданням постає не тільки територіальне розташування підрозділів, а й наявність достатньої кількості підготовлених працівників для виконання митних процедур.

Список використаної літератури:

1. Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України (управлінські, фінансово-економічні, правові, інформаційно-технічні, гуманітарні аспекти) : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених. – Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2017. Режим доступу до ресурсу: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiawJKbprntAhWOlosKHaFIAesQFjABegQIAxAC&url=http%3A%2F%2F12.1.86.13%2Fjspui%2Fbitstream%2F123456789%2F2990%2F1%2F%25D0%259A%25D0%25BE%25D0%25BD%25D1%2584%25D0%25B5%25D1%2580%25D0%25B5%25D0%25BD%25D1%2586%25D1%2596%25D1%258F%252020.04.2017%2520%25D0%259C%25D0%25B8%25D1%2582%25D0%25BD%25D0%25BA%25D0%25B0%2520%25D0%25BF%25D0%25BE%25D0%25BB%25D1%2596%25D1%2582%25D0%25B8%25D0%25BA%25D0%25B0...%25D0%25A3.pdf&usq=AOvVaw3BODV1Z9QzI_5YD5a-t1VJ
2. МІСЦЕ І РОЛЬ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ У СИСТЕМІ ОПОДАТКУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ [Електронний ресурс] / П. Гребельник О. // МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ, МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: https://lukyanyenko.at.ua/_id/4/472_____pdf.
3. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 №964-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – №39. – Ст. 351.
4. МИТНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ [Електронний ресурс] / В. Даценко В. // Університету митної справи та фінансів. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6209>.

Кунинець Я. В.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Західна О. Р.

Львівський національний університет ім. І. Франка

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Проблематика: На сучасному етапі економічного розвитку України важливу роль відіграє сфера митного контролю, а саме система ефективного управління ризиками та посилення зовнішньоекономічної безпеки країни. Це створить сприятливі умови для переміщення товарів через державний кордон шляхом спрощення, пришвидшення та удосконалення митних процедур. Пріоритетним є насамперед дослідження теоретичних та прикладних аспектів управління ризиками в митній справі. Існує абсолютна потреба в уніфікації вітчизняної законодавчої бази у сфері митниці, що стосується митних стандартів на міжнародному рівні; формуванням останніх тенденцій, що призводять до перегляду підходів до забезпечення ефективності митного контролю; актуалізацією питань формування ефективної системи управління ризиками в контексті митного контролю [1, с.185]. Необхідно систематизувати світовий досвід з приводу курування ризиками на митниці.

В Україні досі не існує специфічних досліджень з питань митного контролю, проте деякі вчені так чи інакше торкаються цієї теми. Зокрема, питання митного контролю піднімалися такими вченими: К. Кондратенко, І. Бережнюк, А. Павлов, С. Терещенко, Т. Іванов, І. Стефанюк, Л. Савченко, П. Пашко, М. Романов.

Метою дослідження є визначення сутності митного контролю, розкриття його принципів у системі державного фінансового контролю в контексті захисту фінансових інтересів держави.

Не зважаючи на вдосконалення митного законодавства в останні роки, факт залишається фактом: державний бюджет України недоотримав значну суму грошей. Це, у свою чергу, має багато основних причин, основні з яких залишаються: наявність законодавчих лазівок, відсутність належної координації роботи між

«податковими» і «митними органами», ухилення або затримка сплати митних зборів іноземними економічними операторами шляхом необґрунтованого застосування митних режимів або умов звільнення від митних зборів та інших незаконних дій.

Митний контроль-це комплекс заходів, які вживаються митними органами у межах їх повноважень, головною метою яких є забезпечення дотримання чинного митного законодавства [2. Стаття 4, пункт 24].

Абсолютно всі товари та транспортні засоби, що перевозяться через митний кордон України, обов'язково підлягають митному контролю. Основна мета митного контролю, як зазначено в Митній енциклопедії, полягає в перевірці проведення митних операцій і дій відповідно до митного законодавства; дотримання фізичними та юридичними особами, які займаються митною діяльністю, встановлених митних правил і процедур, а саме порядку переміщення товарів та будь-яких предметів через митний кордон України [3, с. 68].

Система комплексного контролю над товарами та транспортними засобами, що перевозяться через митний кордон, складається з послідовних заходів контролю, заснованих на широкому використанні методів аналізу ризиків як на етапах отримання даних про наміри здійснювати зовнішню торгівлю, так і протягом митного оформлення товарів та після випуску товарів у вільний обіг. Такі базові елементи являють собою безперервний процес, спрямований на забезпечення захисту перш за все економічних інтересів держави, усунення порушень митного і податкового законодавства.

Слід зазначити, що застосування заходів контролю за вибіркоким порядком здійснюється відповідно до основних принципів Кіотської конвенції — спрощенням митних процедур і скороченням часу на митне оформлення. При цьому митні органи співпрацюють з іншими перевіряючими органами, членами ЗЕД, уповноваженими економічними операторами та професійними асоціаціями або асоціаціями [4].

Саме тому дотримання принципу вибіркоковості та зниження чинних заходів контролю до 10-15% обсягу зовнішньоторговельних операцій є позитивним кроком в реорганізації діяльності митних підрозділів. Однак зменшення митного контролю при митному оформленні повинно бути замінено розширенням такого контролю після митного оформлення товарів і їх випуску у вільний обіг (це становить 85-90% товарообігу у сфері ЗЕД).

Зони митного контролю України можуть створюватися в пунктах митного перетину кордону на пунктах перетину кордону держави, а також на територіях морських і річкових портів, аеропортів, вокзалів і на території підприємств, вільних митних зон, митних складів та інших місцях. Порядок створення таких зон забезпечує ПФУ [5, с.418].

З точки зору бізнесу найбільш важливою областю реформування митниці є автоматизація митних процедур і електронний обмін даними. В сучасну цифрову епоху митниці майже у всіх країнах світу реалізують проекти, спрямовані на автоматизацію адміністративних процесів і впровадження електронного документообігу. Процес автоматизації митних процедур і застосування сучасних інформаційних технологій на митниці дозволяє значно пришвидшити виробництво товарів, спростити контроль при митному оформленні, знизити роль «людського фактора» і зменшити можливості для корупції.

Які процеси, пов'язані з автоматизацією і електронним декларуванням, будуть впроваджені на митниці України?

- автоматичне оформлення митних декларацій;
- Електронні перевірки шляхом аналізу витягів із облікових систем підприємства;
- Отримання дозволів (наприклад, на переробку товарів) в електронному вигляді;

- Внесення змін до митних декларацій через електронне декларування;
- Автоматичне визначення кількості та обсягу митних процедур за результатами аналізу ризиків;
- Автоматичне завершення митного оформлення та випуск товарів.

"Електронна митниця"- це не просто формування декількох країн. Це майбутнє митного співтовариства світу. З метою вдосконалення митниці необхідно створити нові електронні інформаційні системи та моделі діяльності в галузі електронної комерції на місцях, такі як міжнародна електронна комерція, які будуть функціонально сумісні з аналогічними системами різних країн. Для здійснення електронного декларування, необхідно використовувати електронні митні декларації, засвідчені електронними цифровими підписами, та інші електронні документи або їх реквізити, що встановлені у випадках, передбачених законом[5, с.185]. E-Customs - це мультифункціональна інтегрована система, яка органічно поєднує: - інформаційні та комунікаційні технології різних країн світу і набір механізмів їх застосування; - чинні інформаційні системи для контролю експорту, імпорту та транзиту в єдину автоматизовану систему, що забезпечує обмін електронною інформацією між усіма органами влади та суб'єктами, які беруть участь в експортно-імпортних операціях; - системи технологічного забезпечення безперервного потоку, накопичення та обробки електронної інформації між митними адміністраціями держав, національними органами державної влади та суб'єктами міжнародної електронної торгівлі [6, с.177].

Митне оформлення товарів до їх прибуття на кордон вже певною мірою було здійснено в Україні на виконання попередніх декларацій ЕА. Автоматизація митниці також є важливим аспектом митної реформи. Не зважаючи на значні успіхи електронного декларування, воно все ще не ідеально. Багато митних процесів все ще засновані на паперових документах, що не відповідає поточному технічному прогресу і кращим світовим практикам.

Технологія централізованого макета дає можливість отримати кілька переваг одночасно:

1. Скорочення фізичного контакту між бізнесом та державними органами зводить до мінімуму корупційні ризики;
2. Автоматизувати дизайн і спростити декларування бізнесу.
3. Сформувані більш всебічний погляд на діяльність підприємства з точки зору контролюючого органу.

За даними Всесвітньої митної організації в Європейському регіоні, загальний відсоток електронних митних декларацій перевищує 90%.Зверніть увагу, що в країнах ЄС митне оформлення займає менше ніж 5 хвилин в 63% випадків і перевищує 1 годину в 9% випадків (це може зайняти до 48 годин). Ці результати не можуть бути досягнуті без істотного прогресу в автоматизації митниці та управлінні ризиками [7].

Митна корупція завдає шкоди ведення бізнесу в країні в цілому. Корупційна практика, пов'язана з митним оформленням, спотворює конкуренцію, завдає шкоди законної ділової активності чесного бізнесу, створює ризики для безпеки ланцюжка постачання і економічної безпеки держави в цілому. Ось чому заходи, спрямовані на запобігання корупції та зниження корупційних ризиків, важливі для створення сприятливого ділового клімату в країні. Тіньова економіка, нелегальне переміщення товарів через митний кордон, схеми ухилення від податків завдають шкоди законним інтересам добросовісних компаній і спотворюють конкуренцію на ринку. Саме тому бізнес зацікавлений в тому, щоб держава в особі митної адміністрації активно протидіє порушення митного законодавства.

Очевидно, що митна реформа повинна бути всеосяжною, оскільки окремі поліпшення в деяких елементах галузі навряд чи зможуть систематично змінювати поточний стан справ. Наприклад, введення інституту уповноважених економічних

операторів (УЕО) нерозривно пов'язано зі створенням повноцінної митної пост-ревізії та безпаперового обігу. Тому зміни повинні бути всеосяжними. Тільки в цьому випадку кінцевий результат реформ зможе узгодити всі компоненти. При плануванні та розробці проекту реформи необхідно чітко вказати кінцевий результат, до якого призведе процес перетворення.

Висновки

Безумовно, митний контроль займає важливе місце у системі державного фінансового контролю, адже саме через систему контрольно-перевірних заходів у межах митного контролю держава має забезпечувати економічну й фінансову безпеку, захищати власні національні інтереси. Гострою проблемою є недосконалість митного законодавства і відсутність у ньому нормативно-правових актів, що зачіпають окремі аспекти проведення митного контролю після випуску товарів. Єдине розв'язання цієї проблеми бачиться в прийнятті нових нормативно-правових актів. Серед найважливіших складових проведення митної реформи є впровадження антикорупційних методів та розробка зручних для користувачів послуг. Крім того, пріоритетними наступні напрямки реформування митної справи:

1. Автоматизація митних процедур і розвиток концепції «електронної митниці»;
2. Удосконалення митних формальностей та системи управління ризиками;
3. Забезпечення доступності інформації з митних питань;
4. Реформування порядку сплати митних платежів.

Список використаних джерел:

1. *Управління ризиками в митній справі: зарубіжний досвід та вітчизняна практика: монографія / За заг. ред. І.Г. Бережнюка. — Хмельницький: ПП. Мельник А.А., 2018. — 288с.*
2. *Митний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 13.02.2012 р. № 4495-VI. — Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17 ст.4.>, п. 24*
3. *Баран Р.Б. Сучасні орієнтири вдосконалення митного контролю в Україні Р.Б. Баран // Інноваційна економіка. — 2013. - №1'2013[39]. — С. 67-72. 68*
4. *Годованець О. Митний контроль в Україні: сутність і призначення [Електронний ресурс] / О. Годованець, Н. Ведашенко. — Режим доступу : http://www.sophus.at.ua/publ/2014_11_25_lviv/sekcija_4_2014_11_25/mitnij_kontrol_v_ukrajini_sutnist_i_priznachennja/70-1-0-1088*
5. *Митна енциклопедія : у двох томах. — Т. 2 / редкол.: І. Г. Бережнюк (відп.ред.), П. В. Пашко та ін. — Хмельницький : ПП Мельник А. А., 2019. — 536 с*
6. *Формування системи митного аудиту в Україні : монографія / за заг. ред. О. М. Вакульчик. — Хмельницький : ПП Мельник А. А., 2018. — 208 с. — (Митна справа в Україні. Том 25).*
7. *Прес-служба Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс] : Державна фіскальна служба України — URL: <http://sfs.gov.ua/media-tsent/novini/365795.html>*

Луц М.М.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Клепанчук О.Ю.

Львівський національний університет імені Івана Франка

МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ТА ЇЇ ФУНКЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Зовнішньоекономічна діяльність держави завжди була пов'язана з митною діяльністю та митною політикою, оскільки причиною виникнення зовнішньоекономічної діяльності є присутність міждержавних економічних

(торговельних) відносин, які є об'єктами державного впливу та контролю. Цей факт зумовлює переважання економічного характеру функцій митної політики.

Основою принципів формування митної політики, як і митного права, виступають нормативно-правові акти. Також, можна виокремити принципи загального значення, які є базою для розробки всієї державної політики України та специфічні принципи, характерні для державного регулювання зовнішньоекономічних відносин [3, ст. 34]; ці принципи містяться в законодавчих актах з митних питань і певних програмних документах: Посланнях Президента, програмах діяльності Кабінету Міністрів України та інших концептуальних документах [1, ст. 25].

Сутність митної політики обумовлює наявність національних інтересів і національної безпеки, існування певних принципів, які розкривають зміст національних інтересів держави на даному етапі та якими керуються компетентні органи державної влади при розробленні митної політики і приведенні її в життя [1, ст. 21]. Найважливішою складовою механізму реалізації митної політики є митна справа. Вона спрямована на забезпечення митної безпеки України. Для організації системи управління митною справою потрібно визначити основні функції митної політики. Можна визначити шість основних функцій митної політики:

1. Фіскальну;
2. економіко-регуляторну;
3. захисну;
4. контрольню-організаційну;
5. інформаційно-статистичну;
6. міжнародно-політичну.

Основним завданням фіскальної функції митної політики є наповнення державного бюджету за рахунок стягнення мита, податку на додану вартість, акцизного збору з товарів та інших предметів при переміщенні через митний кордон. [2, ст. 227] Від названих вище стягнень слід відрізнити такі митні платежі, як збір за митне оформлення, плата за зберігання товарів на митних складах, митне супроводження тощо, які не виконують фіскальної функції, а є платою за послуги митниці. [1, ст. 64] До цієї ж функції належить здійснення валютного, грошово-вексельного та умовно-гарантійного контролю, а також контроль за визначенням митної вартості товарів, аналіз та визначення шляхів ліквідації надтарифних і псевдотарифних механізмів митно-тарифного регулювання. [2, ст. 90]

Економіко-регуляторна функція передбачає вплив з боку держави та її компетентних органів на зовнішньоекономічні відносини за допомогою засобів економічного та неекономічного (адміністративного) характеру із метою регулювання останніх щодо забезпечення національних інтересів та інтересів національних товаровиробників і створення ефективних для них умов, забезпечення виконання державної політики у сфері економіки, виконання міжнародно-правових зобов'язань держави.

Захисна функція спрямована на захист держави від зовнішніх і внутрішніх загроз, а саме: забезпечення національної безпеки держави, підтримання міжнародної безпеки, суспільного порядку, моральності, захист внутрішнього ринку, захист інтересів споживачів, створення умов для підтримання законності щодо порядку переміщення через митний кордон України товарів і транспортних засобів та ін.

Ця функція має такі складові:

- адміністративно-процесуальна діяльність (притягнення до відповідальності осіб, що здійснили адміністративні правопорушення у сфері митної справи);
- кримінально-процесуальна діяльність (провадження розслідування у формі дізнання по справам, віднесеним до компетенції митних органів статтею 201 Кримінального кодексу України);

- оперативно-розшукова діяльність (здійснення оперативно-розшукової діяльності з метою виявлення, припинення, розкриття злочинів).

Головне завдання контрольно-організаційної функції – складання умов та порядків переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон та їх практична реалізація шляхом проведення митного контролю та оформлення, тобто перевірки законності їх переміщення через митний кордон, видачі дозвільних документів на право займатися декларуванням товарів, відкриттям та експлуатацією митних складів, розміщенням суб'єктів у пунктах пропуску, а також діяльність митного перевізника; погодження на відкриття вантажних митних комплексів; ефективного використання заходів класифікаційного та версифікаційного контролю; здійснення експертних досліджень, внесення до реєстру об'єктів інтелектуальної власності; узгодження місця прибуття транспортних засобів; видачі свідоцтва про відповідність інфраструктури спеціальних економічних зон (СЕЗ), свідоцтва про внесення в реєстр суб'єктів СЕЗ; затвердження переліку документів, що подаються при митному оформленні.

Інформаційно-статистична функція є важливою складовою координування напрямів розвитку митних органів. Це відносно нова функція і вона пов'язана з розвитком інформаційних технологій та появою Інтернету, які дозволяють реалізувати он-лайн відслідковування митниці та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності шляхом введення електронного декларування та отримання результатів митного оформлення через ці мережі. Сьогодні всі передові митні технології створені на основі і та з використанням інформаційних систем, які пройшли шлях від допоміжного до основного механізму контролю, обробки, аналізу та збереження митної інформації.

Тенденції світового розвитку показують, що з метою спрощення митних і логістичних процедур при постачанні товарів для ввезення та вивезення з території країни, зменшення ризиків порушення безпеки мешканців необхідно створювати електронні інформаційні системи, функціонально сумісні з аналогічними системами різних країн, доступні, безпечні, об'єднані та контрольовані.

Міжнародно-політична функція полягає в забезпеченні міжнародно-інтеграційного процесу, здійсненні міжнародно-правових заходів, розвитку міжнародного митного співробітництва, залученні організаційної та фінансової допомоги для розвитку митної справи. [2, ст. 142]. Невтручання митних органів у внутрішньодержавні політичні процеси сприяє стабілізації політичної ситуації в країні. Митна політика має сприяти забезпеченню та реалізації зовнішньоекономічних завдань та інтересів держави. Поміркована та врівноважена, але головне, стабільна митна політика сприяє зміцненню національної економіки, розвитку експортного потенціалу вітчизняної продукції, прискоренню та поглибленню інтеграції у світову економічну систему та активізації участі в міжнародних економічних та фінансових організаціях.

Митниця – ще й стратегічний державний інститут у безпековій сфері. І, на жаль, пандемія досить сильно погіршила економічний стан України, зменшилась можливість підтримки вище згаданих функцій митної політики України. Скоротилось надходження митних платежів, які і до пандемії зменшувалися щомісяця, внаслідок падіння товарообігу, тому і виникли певні «поламки» логістичних ланцюжків[4].

Отже, визначення функцій митної безпеки є важливою складовою становлення механізму забезпечення митної безпеки держави. В умовах глобалізації та введення єдиних механізмів, які забезпечують реалізацію митної справи в різних країнах світу, відбудеться значне спрощення та досягнення прозорості митних процедур, їхнє прискорення, зменшення кількості митних документів, їх уніфікація та використання єдиних документів у різних країнах, обмін інформацією між митними адміністраціями

країн, посилення міжнародної боротьби з митним шахрайством і перехід на принципову, системну основу формування та реалізації митної політики держави.

Список використаних джерел:

1. Дубініна А. А. *Основи митної справи в Україні : навч. посіб. К. : Професіонал, 2004. С.21-65.*
2. Єгоров О. Б. *Митна економіка (Україна-Сот-ЄС) : посібник. Одеса : ПЛАСКЕ ЗАТ, 2005. С.90-227.*
3. Ківалов С. В. *Митна політика України : підручник. Одеса : Юрид. л-ра, 2001. С. 34-35.*
4. Прус Л.Р. *Особливості здійснення державної митної справи в умовах пандемії COVID-19.*
URL: <https://www.ndifp.com/1322/>

Любинська Г.В.

Науковий керівник: к. е. н., доц., Голинський Ю.О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ДЕРЖАВНА МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Інтеграційні процеси, що в останні десятиріччя стали визначальними в світовому розвитку, неминуче позначаються й на пошуку Україною свого місця в міжнародному розподілі праці. На сучасному етапі Україна визначила цілі розвитку своєї зовнішньої політики як шлях інтеграції в Європейський Союз (ЄС).

Інтеграція України до європейського політичного, економічного та правового простору – процес дуже складний та неоднозначний. Існують загрози з боку держави щодо неконтрольованого відкриття національних ринків, що може спричинити появу певних ризиків. Насамперед це є ризики зниження експортного потенціалу та створення конкуренції для українських виробників товарів. Через це в Україні постає проблема щодо вдосконалення системи регулювання митної діяльності з метою підвищення її ефективності, визначення принципів та напрямів удосконалення, застосування необхідних інструментів регулювання.

В Україні поступово формуються передумови включення її економіки до глобальних та європейських економічних процесів. Створюється цілісна система національного законодавства у сфері митних відносин, формується механізм регулювання зовнішньоекономічної діяльності шляхом його гармонізації відповідно до норм і стандартів ГАТТ/СОТ та країн Євросоюзу. Але інтегрування економіки України до світового економічного простору має здійснюватись з урахуванням особливостей перехідного етапу її розвитку, а також очікуваних в найближчий час геополітичних і економічних змін на європейському континенті, які пов'язані зі вступом нових країн до Європейського Союзу. Це вимагає більш ретельного врахування впливу євроінтеграційних процесів на реалізацію національних економічних інтересів України, використання об'єктивно існуючих порівняльних і конкурентних переваг в окремих галузях і сферах економіки. В цьому контексті найважливішою складовою є визначення митної політики держави, виявлення найбільш ефективного рівня захисту чи відкриття економіки для зовнішнього ринку [2].

В процесі розвитку економіки України проведення ефективної митної політики є одним із засобів врегулювання зовнішньоекономічної діяльності України та можливістю входження до Європейського Союзу. Тільки за 2019 рік Державна митна

служба України збрала до державного бюджету \$14,6 млрд, що на \$1 млрд більше показника за 2018 рік.

Проаналізуємо зовнішню торгівлю товарами за 2019р. для кращого розуміння ситуації в якій ми знаходимось.

Загалом експорт у грошовому еквіваленті становив 50,1 млрд. доларів з яких 20,8 млрд доларів дорівнює експорт з країнами ЄС. Імпорт склав 60,8 млрд. доларів.

Незважаючи на війну і взаємні санкції, Росія залишається одним з найбільших торговельних партнерів України. За дев'ять місяців 2019 року обсяги експорту з України в РФ становили 2,5 млрд доларів, а імпорту з РФ – 5,4 млрд. Хоча Україна співпрацює з багатьма країнами Європи, обсяги торгівлі все одно не дотягують до цих цифр. Великим торговельним партнером України в 2019 році була Польща. Обсяги експорту з України в Польщу становили 2 млрд 531,9 млн доларів, а імпорту – 2 млрд 986,2 млн доларів. Активна торгівля йшла з Італією: експорт становив 1 млрд 821,8 млн, імпорт – 1 млрд 455,4 млн. До Білорусі Україна експортувала товарів на 1 млрд 142,8 млн доларів, а закупила – на 2 млрд 664,6 млн. У випадку з Німеччиною Україна імпортує товарів майже втричі більше, ніж експортує. Обсяги імпорту в 2019 році становили 4 млрд 517,7 млн, а експорту – 1 млрд 783,3 млн. З Угорщиною та Нідерландами ситуація протилежна. В Угорщини Україна закупила товарів на 915,5 млн доларів, а продала – на 1 млрд 159,8 млн. Обсяги експорту в Нідерланди становили 1 млрд 420,8 млн доларів, імпорту – 563 млн [1].

Підсумки 2019 року в плані зовнішньої торгівлі глобально мало відрізняються від 2018 року. Україна продовжує продавати сировину та агропродукцію, а завозити нафтопродукти, вироби з полімерів та хімічні добрива та багато готових товарів.

У березні 2017 року Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію реформування

ДФС, яка охоплює і митну політику України також. Ця Концепція отримала рекомендації від Європейської Комісії та Митно-прикордонної служби США. Під час створення Концепції Міністерство фінансів України взяло до уваги митні стандарти ЄС (CustomsBlueprints).

Спільна митна політика Європейського Союзу спирається на митний союз, який

полягає у ліквідації митних зборів та інших бар'єрів на шляху торговельних потоків між

членами Союзу, а також створення загальної тарифної та митної політики між державами-членами Союзу та третіми країнами.

З допомогою механізму трансформації митної політики України в умовах розвитку європейських інтеграційних процесів вже отримано такі результати [2]:

- поглиблено існуючі теоретичні положення щодо мотивів, умов та масштабів процесів глобалізації, регіоналізації та інтеграції, що мають місце на сучасному етапі, зокрема виявлено протиріччя між глобалізаційними та інтеграційними процесами, а також залежність митної політики держави від ступеню її інтегрованості;

- обґрунтовано пріоритетність розвитку економічного співробітництва України з країнами ЄС та країнами-кандидатами, як засобу прискорення процесів входження України у європейський економічний простір;

- на основі аналізу розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України та ЄС окреслено ознаки, що детермінують характер моделі двосторонніх економічних відносин. Так, з'ясовано, що в основі взаємовідносин між країнами лежить торговельна складова, тоді як інвестиційні процеси не мають достатнього розвитку;

- в контексті інтеграції України до ЄС визначено, що одним з основних етапів розвитку цього процесу є приведення митного регулювання в Україні у відповідність з міжнародними торговими правилами шляхом вступу до Світової організації торгівлі;

- визначено оцінку впливу розширення Євросоюзу на Схід на зовнішньоекономічні зв'язки України з країнами-кандидатами внаслідок зміни в зазначених країнах митного режиму в напрямку зменшення тарифного захисту, що має привести до розширення торговельних відносин між країнами.

Позитивними здобутками у сфері здійснення митної політики визначають [3]:

1. Взаємодію митних органів з суб'єктами господарювання, які здійснюють ЗЕД. Завдяки такій взаємодії забезпечено зростання додаткових надходжень до Державного бюджету України.

2. Активізацію роботи з приведення законодавства України у сферу захисту прав інтелектуальної власності з метою посилення протидії незаконному переміщенню товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності.

3. Налагодження ефективної взаємодії з митними службами інших держав найбільших торговельних партнерів України в цілях виявлення корупційних тінювих схем у ЗЕД та організованих угруповань, що ведуть злочинну діяльність у зовнішньоекономічній сфері та займаються легалізацією (відмиванням) кримінальних коштів.

4. Запровадження системи електронного декларування, що здійснюється з використанням електронної митної декларації, засвідченої електронним цифровим підписом, та інших електронних документів або їх реквізитів у встановлених законом випадках.

Зважаючи на зазначені тенденції та умови функціонування митної політики в Україні, пріоритетами підвищення дієздатності політики держави у цій сфері мають стати такі заходи [3]:

- розвиток вітчизняного імпорту та створення максимально сприятливого середовища для учасників ЗЕД з метою активізації здійснення експортно-імпортних операцій. Таким чином забезпечиться підвищення рівня захисту національних інтересів держави з одночасним збалансованим впровадженням міжнародних вимог та стандартів;

- забезпечення впровадження в митних органах уніфікованих технологій митного контролю та митного оформлення.

- підвищення ефективності оперативного виявлення та протидії негативним явищам у середовищі зовнішньої торгівлі, що є потенційними загрозами безпеці та інтересам держави;

- удосконалення існуючої податкової та тарифної політики України за галузевим принципом, що дасть можливість уникнути небажаних наслідків у вигляді тінізації частини суб'єктів національної економіки.

В контексті процесу інтеграції України до Європейського Союзу у вигляді підписання угоди про ЗВТ та для того, щоб посилити співпрацю з провідними світовими економічними організаціями, варто аналогічно до країн Центральної Європи, які вже пройшли цей шлях, вносити зміни у національне законодавство та використовувати лише ті інструменти митно-тарифного регулювання, які не лише не суперечать принципам ЄС, але і здатні захистити економічні інтереси України, тобто варто поступово зменшувати митні ставки відповідно до домовленостей, при цьому не відмовляючись від захисту вразливих галузей економіки (АПК, машинобудування, харчова промисловість, енергетичний сектор та інші), а також продовжити подальше впровадження системи аналізу ризиків та пост-аудиту для запобігання митним правопорушенням.

Отже, з кожним роком збільшується вплив Європейської спільноти на Україну. Для того щоб досягти оптимізації відносин з Європейським Союзом, Україна має засвоїти досвід країн Центральної Європи, особливо Польщі, яка впевнено проводила переговорні процеси про вступ до ЄС, оперативно вирішувала внутрішні соціально-економічні проблеми. Українське державне керівництво має чітко

підтримувати незмінність зовнішньополітичного курсу на євроінтеграцію, проводити відкриту, прозору і зрозумілу для своїх громадян та світу інтеграційну політику, впроваджувати європейські норми і стандарти життя. І тоді в умовах євроінтеграції провадження ефективної митної політики України сприятиме: спрощенню доступу до ринку збуту українських товарів у ЄС; припливу іноземних інвестицій; поліпшенню економічного іміджу України у світі; швидкому реформуванню економіки; можливості знижувати свої імпортні ввізні мита терміном до 10 років; можливості уникнення антидемпінгових мит, тощо.

Список використаних джерел:

1. Сайт Державної фіскальної служби. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://sfs.gov.ua>.
2. Живора Г. Угода про асоціацію з ЄС: економічні наслідки для України / Г. Живора //
3. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – Науки: економіка, політологія, історія. – 2014. – № 8 (216). – С. 107–121.
4. Гуцу С.Ф. Проблеми митного регулювання в Україні в умовах євроінтеграції / С.Ф. Гуцу // Гуманітарний часопис. – 2013. – № 4. – С. 105–109.

Нечитайло О.О.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Голинський Ю.О.
Львівський національний університет ім. Івана Франка

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МИТНОЇ СПРАВИ УКРАЇНИ

Політичні показники країни, її соціальні, економічні та демографічні результати залежать від ефективності функціонування державної політики. Тому, можна стверджувати, що дослідження та реалізація політики держави в різних сферах суспільного життя є одним з найголовніших пріоритетів, як органів виконавчої влади, так і органів законодавчої влади.

Діяльність митної справи завжди мала велике значення для України. Здійснення митної справи відбувається в рамках митної політики нашої держави.

Митна справа не є незмінним явищем і знаходиться у постійному розвитку. Нинішнього вигляду вона набула в результаті тривалого історичного розвитку від суто тривіальних форм до складної за структурою митної системи. Із соціально-економічним розвитком суспільства, розширенням міждержавних зв'язків ускладнювалися і державні завдання у сфері митної справи. Відповідно, змінювалися пріоритети і засоби здійснення митної політики держави [1].

На сьогодні Держмитслужба стала не тільки одним з основних виконавців законодавства з митних і зовнішньоекономічних питань, а й істотним джерелом формування доходної частини Державного бюджету України. З 1995 року, коли Службою було перераховано в Держбюджет 340 млн грн, внесок митників зріс у 26 разів - до 9,02 млрд гривень у 2000 році. У 2001 році щомісячно Держмитслужбою спрямовується до бюджету близько одного мільярда гривень. Починаючи з 1997 року, Держмитслужба щорічно збільшує обсяг перерахувань у середньому в півтора раза. Питома вага внеску митних органів у загальний фонд бюджету за п'ять останніх років збільшився майже в 10 разів - з 2,8 % від усіх надходжень доходної частини Державного бюджету в 1995 році до більш як 27 % - у 2000-му.

Формування сучасної митної політики України враховує стан її економіки, геополітичне становище та необхідність залучення іноземних інвестицій, що неможливо зробити без політики фритредерства. Це пояснюється тим, що через країну проходять великі міжнародні транспортні артерії й Україна, по суті, є великим

транспортним коридором. Усякі спроби ускладнити пересування товарів по цих транспортних коридорах можуть призвести до важких наслідків в економіці. У той же час простежується тенденція до протекціонізму й захисту інтересів національного товаровиробника. На митну політику України впливають суб'єктивні фактори. Також на митну політику впливають і геополітичні тенденції, які примушують урахувати національні інтереси в митній політиці, захищати економічні інтереси як країни у цілому, так і її окремих регіонів [2].

Важливою складовою загальнодержавної системи контролю є і розроблена Держмитслужбою система контролю за доставкою вантажів у митниці призначення. Цю унікальну для країн СНД систему митна служба України поетапно впроваджує, починаючи з 1999 року, з метою вирішення проблеми недоставки вантажів до митниць призначення. Система ефективно виявляє порушників діючого законодавства, які аби уникнути сплати до Держбюджету належних платежів, вдаються до так званого «утоплення» вантажів.

Митна політика України зводиться до необхідності забезпечення її єдності на всій території, координації зусиль усіх митних органів на виконання її пріоритетних напрямів, удосконалення нормативно-правової бази, взаємодії та тісної співпраці з митними органами інших країн. Митна політика включає в себе елементи гуманітарної, економічної (зовнішньоекономічної), торгової, фінансової, науково-технічної, інвестиційної, природоохоронної та інших видів політики [3].

Питання сучасної митної політики України залишаються актуальними в наш час. Сучасні напрями митної політики враховують останні потреби суспільства та спираються на стратегічні прогнози розвитку митної справи. До напрямів сучасної митної політики України можна віднести наступні:

- 1) розвиток українського імпорту;
- 2) взаємодії митних органів з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності;
- 3) боротьба проти ввезення на територію України неякісних продуктів харчування та споживчих товарів;
- 4) розробка сучасних технологій та технічних засобів в діяльності митних органів України.

Держмитслужба продовжує пошук нових ефективних методів роботи, спрямованих на захист економічних інтересів країни, боротьбу з контрабандою і митними правопорушеннями, й таких, що забезпечать гуманізацію, спрощення митних процедур [4].

Перед Державною митною службою України широкі перспективи розвитку, і, хоча на цьому шляху є немало труднощів, митники докладуть зусиль, аби подолати їх із честю, зробити все можливе, щоб Українська митниця займала гідне місце серед митних служб найбільш розвинутих країн світу.

Список використаних джерел:

1. *Історія митної діяльності: Україна в європейському контексті : наукове видання / Авт. кол.: К.М. Колесников (керівник авторського колективу), Д. В. Архірейський, О.О. Дячок, О.В. Морозов, С.В. Шуляк та ін. — О.: Пласко, 2010. — 541 смитної справи кафедри державних та місцевих фінансів (Львів, 4 квітня 2017 р.). Львів, 2017. С. 90–94.*
2. *Дубініна А.А. Митна справа: підручник / А.А. Дубініна, С.В. Сорокіна, О.І. Зельніченко. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 320 с. Софіщенко І.Я., Руба М.О. Митна політика України в умовах розвитку відносин з Європейським Союзом. Вісник ЖДТУ. 2016. № 1(75). С. 165–170.*
3. *Зайцев В. Проблеми вдосконалення митної політики України в умовах формування єдиних глобальних ринків / В. Зайцев // Вісник Тернопільської академії народного господарства. — 2002. — № 8-1. — С. 122-126.*

Огірко О.Т.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Голинський Ю.О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ МИТНОЇ СПРАВИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

11 березня 2020 року Всесвітньою організацією охорони здоров'я була оголошена пандемія COVID-19. Вона суттєво вплинула на практично всі галузі економіки та сфери життєдіяльності країн світу, в тому числі на здійснення митної справи. Це стало справжнім викликом для Всесвітньої митної організації (ВМО). Дана організація одразу відреагувала на ситуацію, виконавши ряд дій:

- Повідомлення Генерального секретаря ВМО, у якому йшлося про необхідність досягнення балансу між запобіганням і боротьбою з поширенням COVID-19 та забезпеченням безперервності ланцюгів поставок та пошуку практик митних адміністрацій в умовах пандемії. Окремо було акцентовано увагу митних адміністрацій щодо вжиття необхідних заходів для захисту персоналу:
- створення на веб-сайті ВМО спеціальної веб-сторінки, присвяченої коронавірусу;
- підготовка спільно з Всесвітньою організацією охорони здоров'я «Класифікаційного довідника з кодами ГС медичних товарів для боротьби з Covid-19 (орієнтовного на той час)».

Зміни в торговельній політиці України та інших країн, введені обмеження у зв'язку із COVID-19 вплинули на обсяги зовнішньої торгівлі України. Міністерство закордонних справ України на постійній основі запровадило моніторинг змін у торговельній політиці іноземних країн в умовах поширення COVID-19 у світі. Ці та інші рішення не могли не вплинути на діяльність митних адміністрацій країн світу та здійснення митних формальностей у світі та Україні зокрема, що потребує окремого дослідження.

Як зазначає ВМО на своєму офіційному сайті, митні адміністрації в особі посадових осіб митниць є одними з перших урядових органів, які зустрічають мандрівників та членів екіпажу на борту суден, літаків та інших видів транспорту. З огляду на це, надзвичайно важливо, щоб митні адміністрації, відповідальні за охорону здоров'я та безпеку, були належним чином інтегровані як частина механізмів готовності та попередження реагування.

Тому Всесвітня митна організація розробила заходи для запобігання поширення COVID-19. Дані заходи зображені на рисунку 1.

Заходи для запобігання поширення COVID-19

- створення на вебсайті ВМО спеціальної вебсторінки, присвяченої коронавірусу
- підготовка списку пріоритетних лікарських засобів для митних цілей під час панемії
- підготовка спільно з ВООЗ "Класифікаційного довідника з кодами ГС медичних товарів для боротьби з COVID-19"
- розміщення інформації організаціями-партнерами про статус пунктів пропуску за видами транспорту у різних країнах світу та забезпечення її постійної актуалізації
- розроблення інших заходів спрямованих на запобігання поширенню COVID-19

Рис. 1. Заходи для запобігання поширення COVID-19 розроблені ВМО

ВМО спільно з ВООЗ підготовлено «Класифікаційний довідник згідно з кодами ГС медичних товарів для боротьби з COVID-19». Довідник містить орієнтовний перелік медичних товарів, призначених для боротьби з COVID-19. До нього увійшли зокрема такі товари:

- тестові набори для виявлення COVID-19/прилади та апаратура, що використовуються для діагностичних цілей; захисний одяг та аналогічні вироби;
- засоби для дезінфекції та стерилізації;
- обладнання для кисневої терапії та пульсоксиметри;
- інші медичні прилади та обладнання, витратні матеріали.

Країни можуть визначати свій перелік таких виробів. Тому перед здійсненням зовнішньоторговельної операції з медичними товарами для уточнення інформації необхідно проконсультуватися у митній адміністрації відповідної країни.

Україна, як і більшість країн, у даній ситуації вжила певних заходів для запобігання розповсюдженню COVID-19 на рівні Кабінету Міністрів України та Державної митної служби. Кабінет Міністрів України прийняв Постанову від 11 березня 2020 р. № 211 «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» (зі змінами), якою встановив карантин на усій території України. 13 березня 2020 р. прийнято розпорядження Кабінету Міністрів України № 288-р «Про тимчасове закриття деяких пунктів пропуску через державний кордон та пунктів контролю», згідно з яким тимчасово закрито 94 пункти пропуску через державний кордон і пунктів контролю та тимчасово припинено пішохідне сполучення у 49 пунктах пропуску через державний кордон.

Поряд із цим було прийнято низку нормативно-правових актів щодо забезпечення трудових прав державних службовців, працівників державних органів, підприємств, установ та організацій на час встановлення карантину, змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням COVID-19, змін щодо перенесення строку подання декларації, формування протипандемічних заходів, зокрема призупинення роботи деяких пунктів пропуску тощо. Державна митна служба спільно з Державною прикордонною службою надали Кабміну перелік КПП, продовження роботи яких є критично важливим для економіки країни.

Митна служба України відповідно до покладених на неї завдань стоїть на варті митних інтересів. За умов пандемії та зростаючого пасажиропотоку навантаження на посадових осіб митних органів значно зросло, що призводило до збільшення тривалості митних процедур. При цьому посадові особи митних органів,

забезпечуючи контрольні операції під час карантинних обмежень з протидії розповсюдження хвороби COVID-19, постійно перебувають у зоні ризику. Тому додатковий захист працівників митних органів був обов'язковий.

Державна податкова служба, наприклад, започаткувала протиепідемічні заходи раніше, й було виділено крім перепусток для проїзду в громадському транспорті, ще й транспортні засоби, що перевозять працівників, і забезпечено дезінфікуючими засобами, введено щоденний температурний скринінг посадових осіб на початок й закінчення робочого дня.

У зв'язку з карантином відбувся перехід функціонування Держмитслужби та її територіальних органів в он-лайн, зокрема:

- було припинено особистий прийом громадян керівництвом;
- обмежено доступ в адміністративну будівлю;
- приймання кореспонденції, принесеної громадянами особисто чи за дорученням, здійснюється лише через спеціальну скриньку;
- з метою мінімізації фізичного контакту декларантів з митницею відбулося оновлення Особистого кабінету.

Боротьба з COVID-19 зумовила необхідність змін у національному митному регулюванні. ЄС у цих умовах навіть змінив правила перевезення товарів між країнами, затвердивши нові норми стосовно пропуску вантажів через «зелені коридори» задля уникнення черг і затримок з поставками.

Також постановою КМУ №214, яка була прийнята 11 березня 2020 року (через 40 днів після відповідного рішення РНБО України) та набрала чинності після опублікування, несвоєчасно було введено заборону експорту медичних товарів та лікарських засобів, зокрема респіраторів. Це обмеження призвело до того, що контрабанда масок у березні стала популярнішою, ніж сигарет.

Нагадав про себе й патентний тролінг у митній сфері, коли маски реєструються як «промисловий зразок» у реєстрі інтелектуальної власності.

Отже, підсумувавши, можна стверджувати, що пандемія коронавірусу досить сильно погіршила економічний стан не лише України, а й цілого світу, зменшила надходження митних платежів, які й так до пандемії скорочувалися щомісяця, внаслідок падіння товарообігу, «поламки» логістичних ланцюжків. Митниця - ще й стратегічний державний інститут у безпековій сфері. ВМО звітує про тривожну кількість повідомлень щодо конфіскації фальсифікованих критично важливих медичних виробів, зокрема, масок для обличчя та засобів для дезінфекції рук. Тому, можна не дивуватись активній появі підроблених тестів на коронавірус, активізації спроб ввезення лікарських засобів з недоведеною ефективністю у міжнародних поштових відправленнях тощо. Відтак, митна безпека стає ще важливішою, і забезпечити її без гідного фінансового базису неможливо.

Список використаних джерел:

1. Несторишен І. В., Туржанський В. А. Аналіз рекомендацій ВМО щодо роботи митних адміністрацій в умовах пандемії COVID-19. URL: <https://www.ndifp.com/1360>.
2. Прус Л. Р. Особливості здійснення державної митної справи в умовах пандемії COVID-19. Актуальні проблеми забезпечення безпеки та спрощення процедур міжнародної торгівлі: зб. тез IV наук.-практ. інтернет-конф., 25-31 травня 2020 р., м. Ірпінь – м. Хмельницький / Мін-во фінансів України, Ун-т ДФС України, Наук.-дослідний ін-т фіскальної політики, Науководослідний центр митної справи. Хмельницький, 2020. С. 49-54. URL: http://ndifp.nusta.edu.ua/files/doc/2020_Zbirnyk_tez_Konf_NDCMS%2025-31.05.2020-1.pdf.
3. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-p#Text>.

4. Про тимчасове закриття деяких пунктів пропуску через державний кордон та пунктів контролю. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 березня 2020 № 288-р (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/288-2020-p#Text>.

5. Караваєв Т.А. Вплив коронавірусу COVID-19 на зміни в торговельній та митній політиці іноземних країн. Матеріали III Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. [Підприємництво, торгівля, маркетинг: стратегії, технології та інновації] (27 травня 2020 р., м. Київ); відп. ред. А. А. Мазаракі. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. С. 220-223.

Онисько Е.М., Петрович А.З.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Сич О.А.

Львівський національний університет ім. Івана Франка

ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН І ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ

Проблема оподаткування в усі часи була надзвичайно актуальною, адже саме податки є тим джерелом надходження коштів до державної скарбниці, без якого неможливо уявити процвітаючу та стабільну країну. Податкова система є однією з найскладніших в правовій системі України. При цьому спостерігається тенденція щодо її нестабільності. Проте, як показує практика правозастосування податкового законодавства, зміни, що вносяться до законів України з питань оподаткування, досить часто спричиняють нові проблеми [1].

Податкова система є різновидом відкритої динамічної системи, яка являє собою сукупність законодавчо встановлених у країні податків. Її відкритість означає необхідність аналізу, передусім зовнішніх чинників, під впливом яких відбувається її становлення. Вимога системності полягає у тому, що податки мають бути взаємопов'язані, органічно доповнювати один одного, не суперечити системі в цілому та її окремим елементам. Системний підхід означає, що мають реалізовуватися обидві функції податків: і фіскальна, і регулювальна. З позиції фіскальної функції податкова система має забезпечити гарантоване і стабільне надходження доходів до бюджету, з позиції регулювальної – забезпечувати державі можливість впливу на всі сторони соціально-економічного розвитку суспільства.

Проблема побудови ефективної податкової системи – одна із найбільш актуальних в Україні. Її вирішення повинно здійснюватися шляхом вивчення і аналізу як існуючої в Україні законодавчої бази, так і накопиченого у світі досвіду у сфері оподаткування [2].

Слід виокремити такі проблеми:

1. Податкова заборгованість платників перед бюджетом та державними цільовими фондами, що зумовлено:
 - відсутністю ефективних механізмів, які забезпечують відповідальність суб'єктів господарювання за виконання своїх фінансових зобов'язань;
 - недосконалістю системи списання та реструктуризації податкової заборгованості підприємств перед бюджетом;
 - проведенням взаємозаліків, які роблять не вигідною своєчасну і в повному обсязі сплату податків;
 - проблемами окремих галузей (паливно-енергетичний комплекс), які є найбільшими боржниками бюджету, зокрема в частині регулювання державою цін на енергоносії.
2. Бюджетна заборгованість з відшкодування податку на додану вартість. Основні причини, що ускладнюють виконання державою зобов'язань перед платниками податку на додану вартість:

– пред’явлення необґрунтованих вимог на відшкодування податку на додану вартість та зниження сум податкових зобов’язань;

– виконання прогнозних показників надходжень з податку на додану вартість до державного бюджету за рахунок неповернення платникам переплачених сум податку;

– недоліки законодавчих норм, якими регулюється процедура відшкодування.

3. Ухилення від сплати податків. Ця проблема є однією з найгостріших в Україні та таких, що вирізняє її з-поміж більшості європейських країн. На масштаби ухилення від сплати податків впливає високий рівень податкових ставок, нерівномірний розподіл податкового навантаження; порушення принципу рівності платників перед законом; складність і недосконалість законодавства, яким регулюється підприємницька діяльність, зокрема податкового; недотримання норм законів, неефективність державної бюджетної політики.

4. Нерівномірне податкове навантаження, внаслідок чого найбільше податкове навантаження покладено на законослухняних платників, позбавлених податкових пільг.

Незважаючи на перелічені вище проблеми, в нашій державі зроблено виважені кроки на шляху до побудови такої податкової системи, яка відповідає б загальноновизнаним світовою практикою основоположним принципам оподаткування. Необхідно, передусім, відзначити розроблення проекту Податкового кодексу України, Стратегії податкової реформи та Концепції реформування податкової системи України, що стали підґрунтям для проведення податкової реформи, перетворивши цей процес на планомірний і наперед визначений. Зокрема, в них заслуговують на увагу положення щодо досягнення оптимального рівня податкового навантаження, розширення бази оподаткування, підвищення податкових ставок та зміни принципів надання податкових пільг. Водночас згадані документи не позбавлені суттєвих недоліків, які проявляються в упередженій оцінці позитивних ознак і прогалин вітчизняної податкової системи, а також неналежному висвітленні організаційних аспектів реформування податкової системи України. Перш ніж перейти до обґрунтування рекомендацій щодо реформування податкової системи нашої держави, слід проаналізувати практику її функціонування. Зокрема, показано динаміку податкових надходжень в Україні упродовж 2014–2020 рр. [3].

Таким чином, зважаючи на низку проблем, характерних для податкової системи нашої держави, слід виокремити ключові напрямки реалізації податкової реформи в найближчій перспективі [4]:

– розширення бази оподаткування за рахунок доходів, які раніше не оподатковувалися, а також поширення реального податкового навантаження на платників, котрі практикують ухилення від оподаткування;

– вирівнювання умов оподаткування шляхом використання податкових пільг винятково як інструмента реалізації регулюючої функції податків, а також знаряддя проведення соціальної, інвестиційної та структурної політики;

– зменшення вартості податкового адміністрування з урахуванням необхідності досягнення збалансованості між обсягом надходжень податків і витратами податкового апарату держави;

– зменшення невиправданого втручання податкових органів в діяльність суб'єктів господарювання шляхом автоматизації процесу проведення податкових перевірок;

– удосконалення масово-роз'яснювальної роботи для досягнення порозуміння між усіма суб'єктами податкових відносин і формування позитивної громадської думки щодо податкової політики держави;

– впровадження інституту громадського контролю за сплатою податків, що сприятиме залученню представників громадськості до оскарження дій працівників податкових органів;

– поліпшення паритету між загальнодержавними, а також місцевими податками і зборами за рахунок впровадження та віднесення до переліку останніх податку на нерухомість, збору за видачу дозволів на будівництво й екологічного збору;

Відповідно до цих напрямків, завдання реформування системи оподаткування полягає у пошуку таких допустимих змін, які підвищили б суспільний добробут громадян. При цьому пошук параметрів здійснення податкової реформи залежатиме від вибраного критерію ефективності або справедливості. Значно складнішим є визначення її оптимального рівня в умовах, коли, крім податкової реформи, паралельно треба здійснювати структурні зміни в політичному житті країни, тоді як стан економіки не відображає сферу суспільних переваг, а розроблений апарат її теорії не можна розглядати як керівництво до дії. Це, зокрема, пов'язано з тим, що втрати та вигоди від їх реалізації розподілені на достатньо великому часовому лагу. Тим часом за одночасного здійснення кількох реформ надзвичайно складно виокремити ті переваги і недоліки, які вони можуть зумовити.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що перебудова в нашій державі податкової системи назріла, тому повинна мати форму цілісної стратегії. Її необхідно розглядати як складову політики економічного та соціального зростання. Зрозуміло, що без активної участі науковців, економістів, політиків і громадськості, а також без використання позитивних надбань податкових систем зарубіжних країн вирішити проблеми податкової реформи буде надзвичайно важко, проте розпочинати роботу в цьому контексті потрібно сьогодні. Це дасть змогу забезпечити комплексний підхід до регулювання податкових відносин, оптимізувати структуру дохідної частини бюджету та створити в Україні стабільну податкову систему, адекватну потребам суспільного розвитку на сучасному етапі державотворення.

Список використаних джерел:

- 1. Бойчик Ірина Михайлівна. Економіка підприємства: навч. посіб. – Вид. 2-е, доп., перероб. – К.: Атіка, 2007. – 528 с. – Бібліогр.: с. 521–523. – ISBN 966-326-212-5.*
- 2. Бородіна О. М., Бурлай Т. В., Горшкова Н. І., Гончар Н. Ю., Дубровський В. І. Конкурентоспроможність економіки України: стан і перспективи підвищення: моногр. / Інститут економіки та прогнозування НАН України / І. В. Крючкова (ред.). – К.: Основа, 2007. – 488 с. – ISBN 978-966-699-228-7.*
- 3. Міністерство фінансів України <https://mof.gov.ua/uk>*
- 4. Соколовська А. М. Податкова система держави: теорія і практика становлення. – К.: Знання-Прес, 2004. – 454 с.*

Онисько Е.М.
Науковий керівник: к.е.н., доц. Голинський Ю.О.
Львівський національний університет імені Івана Франка

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

У діяльності з регулювання зовнішньоекономічних зв'язків і захисту національних інтересів існує широкий набір засобів і методів торговельної й кредитної політики. До них належать різноманітні торговельні договори та угоди, в тому числі угоди про економічне співробітництво. На національному законодавстві базується митно-тарифне регулювання торговельно-економічних відносин, переважно імпорту, а адміністративні акти широко використовуються для створення нетарифних бар'єрів у сучасній міжнародній торгівлі. Важливу роль відіграють різноманітні засоби регулювання експорту, особливо так званих стратегічних товарів, а також засоби, які застосовуються для здійснення політики в галузі кредитів, субсидій тощо.

На сучасному етапі Україна вже визначила вектор розвитку своєї зовнішньої політики як шлях інтеграції до Європейського Союзу. Європейський вибір України зумовлений усвідомленням інтеграції як чинника сприяння державній незалежності, національній безпеці, політичній стабільності, економічному розвитку, інтелектуальному прогресу, відновленню європейської сутності країни. Це вимагає більш ретельного врахування впливу євроінтеграційних процесів на реалізацію національних економічних інтересів України, використання об'єктивно існуючих порівняльних і конкурентних її переваг в окремих галузях і сферах економіки. У цьому контексті найважливішим складником є визначення митної політики держави, виявлення найбільш ефективного рівня захисту чи відкриття економіки для зовнішнього ринку [1].

Митна політика держави залежить від багатьох факторів, зокрема від стану внутрішнього середовища, яке включає відповідні політичний, соціальний та економічний складники. Розвиток зовнішньоекономічних зв'язків України з європейським співтовариством свідчить, що в основі взаємовідносин між країнами лежить торгівельна складова.

Цілком очевидним є те, що реалізація митної політики на сучасному етапі потребує постійних змін та необхідності розширення масштабів міжнародної торгівлі. У зв'язку із цим слід суттєво вдосконалити митно-тарифні інструменти регулювання зовнішньої торгівлі, а їх елементом якраз і є митні тарифи. У широкому розумінні митний тариф – це засіб здійснення зовнішньоторговельної політики держави, а також інструмент регулювання внутрішнього ринку країни у його тісній взаємодії із зовнішніми ринками [2].

Митні тарифи, як правило, захищають внутрішній ринок від іноземної конкуренції, оскільки збільшують ціну імпортного товару. Однак митний тариф в умовах лібералізації торгівлі не повинен утрачати своїх основних функцій, збалансовуючи національні інтереси з інтересами інших країн. Знижуючи чи підвищуючи митні тарифи, країна завжди ризикує: у першому випадку – отримати перенасичення внутрішнього ринку імпортними товарами, що призведе до зменшення національного виробництва таких товарів, а в другому – завести країну в глухий кут міжнародної економічної ізоляції. Тому завжди необхідно проводити виважену митно-тарифну політику і зважати на власні економічні інтереси [3].

Розвиток митних відносин між Україною і ЄС повинен відповідати загальній тенденції включення країн у світову торговельну систему. У результаті процес

інтеграції національних економічних систем приведе до створення більш стабільної і передбачуваної атмосфери торгівлі і до формування регульованих митних відносин. Слід також зазначити, що формуючи міжнародні митні відносини в сучасних умовах, необхідно враховувати наступні обставини, що є зараз актуальними [4]:

1. Сполучення бар'єрної та контактної функцій митних відносин в умовах глобалізації економічних процесів.
2. Підвищення рівня взаємодії і гармонізації, тобто погодженості й одностайності митних систем. Створення на цій основі уніфікованих документів і норм регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
3. Удосконалювання організації управління в митних органах. Перехід до «безконтактної» митниці, до систем електронної обробки інформації, застосування новітніх інформаційних технологій, що відповідають вимогам часу.
4. Розвиток і поліпшення технічних засобів контролю, що обумовлено збільшенням кількості і зміною якісного складу об'єктів митного контролю (це пов'язано, зокрема, з необхідністю створення ефективних систем контролю за переміщенням товарів, послуг і об'єктів інтелектуальної власності, запобігання витоку інформації по глобальній мережі Інтернет і т.д.)

Крім того, розробляючи стратегічні й тактичні аспекти економічної, а в її складі і митної політики здійснення інтеграції України в Європейський Союз необхідно ще додатково брати до уваги таке:

По-перше, в Україні порівняно нещодавно проводяться економічні реформи та впроваджуються нові ринкові відносини. Це привело до ускладнення політичної системи суспільства і виникнення різноманітних видів власності. У зв'язку з цим у суспільстві з'явилася значна кількість соціальних груп, що мають свої політичні й економічні інтереси, що часом йдуть врозріз з державною політикою й інтересами. Усе це впливає на митну політику як невід'ємну частину зовнішніх та внутрішніх відносин держави.

По-друге, митна справа в Україні є також новим ділом, система митних відносин знаходиться в стадії постійного реформування, багато питань ще ретельно не пророблені і знаходяться у процесі становлення і розвитку.

По-третє, інтегрування України у світову економіку, її входження у Світову організацію торгівлі та в інші політичні й економічні організації настійно вимагають коректування її зовнішньоекономічної діяльності і тим самим обумовлюють зміни митної політики.

Але є ціла низка проблем, таких як прикордонні формальності, адміністративні умови, відмінності у митному та податковому режимах, технічні, санітарні та екологічні норми і стандарти, що діють в Україні та країнах ЄС і заважають лібералізації міждержавних економічних зв'язків, стримують зростання економік, їх інтегрування в єдиний господарський комплекс. Їх вирішення стане новим каталізатором інтеграції, підсилить відповідні тенденції.

При цьому особливе значення має здійснення наступних основних заходів:

- усунення фізичних перешкод на шляху руху всіх факторів виробництва;
- гармонізація технічних стандартів та норм;
- лібералізація ринків державних замовлень;
- зменшення податкових бар'єрів.

Отже, в результаті вдосконалення необхідно замінити заборонені квоти на митні тарифи та спростити митні процедури. Це дасть змогу збільшити тарифну базу та сприятиме поліпшенню товарообігу, що, своєю чергою, збільшить надходження до державного бюджету. Під час розроблення змін до митного тарифу слід детально аналізувати кон'юнктуру товарного ринку різних галузей економіки України та відповідно до цього будувати систему методів захисту національного виробника. На

порядку денному також активізація взаємодії Державної митної служби з митними службами інших країн та узгодження нормативно-правових актів, що регламентують зовнішньоекономічну діяльність. Це дасть можливість обмінюватися інформацією, виявляти корупційні тіньові схеми суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Зміна економічних умов повинна сприяти мобільності основних її елементів. Це дасть змогу побудувати митну систему так, щоб заповнити економічних суб'єктів у доцільності сплати митних платежів, а також у тому, що держава враховує їхні інтереси.

Щодо можливостей України в міжнародних зовнішньоторговельних відносинах з іншими країнами світу, то вона вільна укласти будь-які інші угоди про вільну торгівлю відповідно до своїх економічних пріоритетів. Однак, за логікою, ці угоди не мають загрожувати зобов'язанням, взятим в рамках створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі з ЄС. Сучасні українські експерти вважають, що вибір Україною вектора економічної інтеграції є суто геополітичним питанням, а всі економічні розрахунки є супутнім чинником. Економічні втрати можуть бути у будь-якому випадку, але безумовним є одне: лише варіант інтеграційних взаємовідносин з Європейським Союзом залишає Україні політичну самостійність і цивілізаційну перспективу.

Список використаних джерел:

1. Дзюба Н. Трансформація митної політики України, на шляху до членства в Європейському Союзі. Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України на сучасному етапі: збірник тез доповідей та матеріалів учасників круглого столу студентського Науково-практичного гуртка митної справи кафедри державних та місцевих фінансів (Львів, 4 квітня 2017 р.). Львів, 2017. С. 90–94.
2. Плахотна К.Є. Митно-тарифне регулювання в умовах лібералізації торгівлі. Інтернет-холдинг Олега Соскіна. 2012. URL: <http://soskin.info/ea/2012/5-6/201217.html>.
3. Софіщенко І.Я., Руба М.О. Митна політика України в умовах розвитку відносин з Європейським Союзом. Вісник ЖДТУ. 2016. № 1(75). С. 165–170.
4. Зайцев В. Проблеми вдосконалення митної політики України в умовах формування єдиних глобальних ринків / В. Зайцев // Вісник Тернопільської академії народного господарства. — 2002. — № 8-1. — С. 122-126

Панова А. Т.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Татарин Н.Б.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ МАЙНОМ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

В сучасній економіці існують різноманітні форми власності суб'єктів господарювання, які доповнюють один одного щодо вирішення завдань економічного та соціального розвитку. Державні підприємства є визначальними у процесі виконання соціальних завдань, за реалізацію яких відповідає держава, зокрема таких, як забезпечення суспільними благами та соціальний захист населення. Практика високорозвинених країн засвідчує збалансованість господарювання державного й приватного секторів, достатньо стабільні результати діяльності державних підприємств, необхідність функціонування яких пов'язане як з провалами ринку, так і з забезпеченням захисту національних економік від внутрішніх та зовнішніх загроз.

В державній власності більшості країн перебувають підприємства природної монополії – залізничний транспорт, зв'язок (зокрема пошта), газопостачання та

електроенергетика, комунальне господарство. В інших сферах та галузях їхня частка незначна [1]. Досвід розвинутих країн довів необхідність збереження в державній власності підприємств стратегічних, життєзабезпечувальних сфер та галузей, що дає змогу гарантувати стабільність економічної системи [2]. А коли питання забезпечення економічної стабільності не було актуальним?

Наразі в Україні налічується близько 3,2 тис. державних підприємств. Для порівняння, в Польщі їх, за даними 2016 року, було лише трохи більше 300. У більшості європейських країн підприємств, де держава володіє більшою часткою, лише по декілька десятків. А у США, Австралії чи Японії їх можна перелічити на пальцях рук. Схоже, напрямок руху для України очевидний, і влада теж має плани щодо реформування сфери управління держвласністю. Частину держкомпаній планують віддати на приватизацію, тим більше що нещодавно список заборонених для цієї процедури установ скасували. Якісь підприємства ліквідують чи реорганізують. Зміни в держсекторі відбуватимуться роками. А доти вони працюватимуть як і раніше – одна частина із вражаючими збитками, а інша – з навіть дуже непоганими прибутками [2].

Нещодавно Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства оприлюднило перелік 50 державних компаній з найбільшим показником чистого прибутку за перше півріччя 2019 року. У ньому є багато гучних назв: “Укрзалізниця”, “Нафтогаз”, “Укрпошта”, “Енергоатом”, “Антонов”, аеропорт “Бориспіль”, декілька обленерго тощо. Але цікаво, в яких сферах здебільшого працюють найприбутковіші держпідприємства? Як довго вони на ринку та в яких куточках України знаходяться? А чи стабільно вони працюють “в плюс” і які загалом особливості їхньої роботи?

Транспортників та енергетиків найбільше серед успішних держпідприємств. Одразу 18 держкомпаній із ТОП-50 дотичні до транспортного ринку і аж 6 із них працюють за КВЕДом “Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування”. Водночас 5 найприбутковіших держпідприємств здобули “статки” на розподіленні електроенергії, ще трійка – на її виробництві, двоє – на передачі й один – на торгівлі. Тож ця сфера, разом із тепловою енергетикою, “зібрала” 12 успішних держкомпаній. Далі йде промисловість, найбільше підприємств якої працюють над виробництвом зброї та боєприпасів.

Якщо ж звернути увагу на загальний прибуток компаній за певними галузями, то лідером стане сфера управління, до якої належить “Нафтогаз”. Лише його прибуток в майже 24,3 млрд грн і перше місце серед ТОП-50 найуспішніших держпідприємств не залишив шансів нікому. Це доводить і те, що розташоване на другій сходинці “Укренерго” за рівнем прибутку відстає в 13 разів.

Чому ж у ТОПі представлені саме ці сфери діяльності, а не інші? Пояснення пропонує кандидат економічних наук, викладач Запорізького національного університету Костянтин Денисов: “У ТОП-50 є багато енергетичних і оборонних підприємств. Перші є природними монополістами, другі мають високий попит на свою продукцію з огляду на війну проти Росії та експортний потенціал української зброї”. Також, на думку експерта, своє місце в рейтингу зайняли і ті держпідприємства, що займаються виробництвом унікальної (ДП “Антонов”, поліграфкомбінат “Україна”) чи високотехнологічної продукції (КБ “Луч”).

Цікаво й те, кому підпорядковують найуспішніші ДП (держпідприємства). З огляду на війну, яка триває вже 5 років, не дивно, що органом управління одразу 20 установ із ТОП-50 є Укроборонпром. Серед цієї двадцятки є “Антонов”, “Артем”, “Укрспецекспорт”, “Спецоборонмаш” тощо. Ще 9 держпідприємств підпорядковані Фонду державного майна України (серед них декілька обленерго, “Одеський припортовий завод” тощо) й 6 – Мінінфраструктури [3].

Більшість стабільно прибуткові та займаються експортом. 28 державних підприємств із ТОП-50 найприбутковіших потрапили до переліку за I півріччя 2019 року не випадково – це стабільний результат їхньої роботи. Всі вони протягом 2013-2018 років були прибутковими, нехай іноді навіть з мінімальним “плюсом” в роботі. Тому в п’ятдесятці є й ті, хто три чи навіть чотири роки із п’яти проаналізованих працювали зі збитками. Серед них:

- “Укрпошта”;
- “Одеський припортовий завод”;
- “Запорізький виробничий алюмінієвий комбінат”;
- “Херсонська теплоелектроцентрально”.

Тож ці та інші держкомпанії, що були збитковими 1-2 роки протягом 2013-2018 років, або переглянули стратегію роботи, або відбулися інші зміни, що дозволили їм стати більш успішними. Але й передчасних висновків робити не варто. Потрібно дочекатися завершення фінансового року, щоб остаточно зрозуміти, чи вийшли вони на нову траєкторію прибутковості.

Вагому роль у позитивних фінансових показниках могло відіграти те, що більшість ТОП-держпідприємств займаються міжнародною торгівлею. Протягом 2018 року 25 компаній експортували свою продукцію закордон. При чому семеро з них робили це в мільярдних обсягах (“Антонов”, “Турбоатом”, “Об’єднана гірничо-хімічна компанія”, СЗФ “Прогрес”, “Укрспецекспорт”, “Спецтехноекспорт”, НВКГ “Зоря”-“Машпроект”). Протягом I півріччя 2019 року 23 із 50 держпідприємств експортували свої товари. Перелік тих, у кого дохід від нього за 6 місяців перевалив за мільярд, – майже такий же, що й за 2018 рік, окрім “Турбоатома”. Ці шість експортерів найбільше продавали зброю, літальні апарати, двигуни та інші комплектуючі, а також різноманітні руди [4].

Що загалом впливає на рівень прибутку держпідприємств? “Висока прибутковість окремих держкомпаній забезпечується винятковим монопольним становищем на ринках зі сталим попитом на їхні товари та послуги. Іншою причиною успішності деяких держпідприємств є прихід нових команд менеджменту, які зуміли перебудувати бізнес-моделі на більш життєздатні з точки зору прибутковості. Також слід згадати про сприятливі ринкові умови, що склалися в окремих галузях. До прикладу, прибутковість ДП “Міжнародний аеропорт Бориспіль” зросла в тому числі і завдяки безвізовому режиму та нарощенню пасажиропотоку”, – пояснив кандидат економічних наук, фінансовий аналітик YouControl Роман Корнилюк.

Водночас, більшість інших компаній держсектору не здатна продемонструвати високі показники прибутковості. Так відбувається через операційну неефективність, непрофесійність менеджменту або його свідоме небажання покращувати ефективність через корупційну складову. Крім того, часто дії більш ефективних конкурентів з приватного сектору не сприяють нарощенню частки ринку та доходів таких компаній.

Чи є прибутковість головною для ДП та куди рухатися реформам? Державні підприємства не завжди першочерговою метою мають саме заробіток якомога більшої кількості грошей. Часто перед ними стоять більш важливі, навіть стратегічні завдання. Наприклад, такі державні підприємства, як “Укрзалізниця” чи “Укрпошта” виконують важливу соціальну (комунікативну) функцію. Мета діяльності цих компаній та їхні цільові показники мають корелюватися із цілями державної політики (рівність доступу до інфраструктури, безпека цих об’єктів, впровадження інновацій).

Якщо є зацікавлені фінансово-промислові групи у купівлі, наприклад, атомних станцій, вони їх обов’язково додадуть до своїх бізнес-імперій. Причому питання безпеки, вчасної амортизації обладнання будуть принесені у жертву. Треба бути обережним із приватизацією природних монополій. Наприклад, такою монополією є “Трансгаз”, адже неможливо (це коштуватиме 100 млрд дол. і 15 років) побудувати

конкурентну існуючій газотранспортну систему. Звичайно, таке майно може бути непотрібним, якщо не буде контракту на транзит газу. Разом з тим капіталізація такого підприємства дорівнюватиме ціні брухту. На подібні підприємства навряд чи можна знайти стратегічного інвестора. Та навіть якщо покупець знайдеться, чи є гарантії, що приватизація принесе кардинальні позитивні зміни підприємству?

Отже, не завжди зміна форми власності несе в собі розвиток. Приклад – “Запорізький виробничий алюмінієвий комбінат” зі списку ТОП-50. Це унікальне підприємство з виробництва алюмінію, що було продано російському бізнесу, доведено ним до банкрутства, а згодом повернуто Україною у державну власність. Реформа державних активів може йти двома шляхами: зміна форми власності або зміна моделі управління. Останнє передбачає перегляд нормативів фінансової політики (сьогодні ДП платять до бюджету 75% свого чистого прибутку, що зменшує їх можливості для інвестицій), системи управління (скасування їх підпорядкованості багатьом органам управління), принципів оплати праці та преміювання керівництва (запровадження підходу “плата за результат, а не діяльність”).

Є й інші приклади, коли держава мала згубний вплив на свою власність і не дозволяла їй розвиватися. Тож в таких випадках чи не найкращий вихід – саме приватизація? Економічна історія Північної Кореї, Куби, Венесуели свідчать, що держава як власник є неефективною через реалізацію ризику колективної безвідповідальності при одночасному забезпеченні високої корупційної ренти для зацікавленого кола осіб. Не варто боятися продавати приватним інвесторам навіть рентабельні компанії, оскільки новий власник буде особисто зацікавлений у нарощенні прибутковості та ефективності. Як результат – менше корупції, нові робочі місця та наповнення дохідної частини державного бюджету.

Список використаних джерел:

1. Мотриченко В. М. Сфери діяльності та функції державних підприємств / В. М. Мотриченко // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №5 (71). – С. 120-128 (0,63 д. а.)
2. Мотриченко В. М. Державні підприємства в розвинених країнах: досвід та сфери діяльності / В. М.
3. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. - Топ-10 державних підприємств за рівнем отриманого чистого прибутку у I півріччі 2019 року. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=b8b1c892-2a12-471b-b064-ae0cbcdecdfc&title=Top10-DerzhavnikhPidprimstvZaRivnemOtrimanogoChistogoPributkuUIPivrichchi2019-Roku>
4. Економічна правда. - Генератори збитків: як працюють державні підприємства. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/03/31/658781/>

Педченко І. І.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Голинський Ю. О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Сучасні тенденції розвитку економічних і соціальних процесів потребують удосконалення податкової системи та митної справи, що сприятиме стабілізації й конкурентоспроможності економіки України при входженні в світове господарство. Важлива роль при цьому повинна надаватися митній політиці, зокрема процедурам оподаткування зовнішньоекономічної діяльності, оскільки надходження від

адміністрування митних платежів займають високу частку у структурі дохідної частини Державного бюджету України.

Ретроспективний досвід розвитку більшості країн світу декламує про те, що митна політика є важливою складовою високоефективної організації життя суспільства, а головне – функціонування його економіки. Вирішуючи цілу низку важливих завдань, митна політика постає значним важелем підтримки рівноваги і створення у суспільному виробництві найсприятливіших умов для розвитку власної економіки. В контексті цього, активізація державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності взагалі та митного регулювання зокрема на сучасному етапі становлення торгівельних відносин набувають все більшого значення в умовах глобальної конкуренції та захисту національних економічних інтересів.

Тому формування ефективної системи оподаткування зовнішньоекономічної діяльності в умовах лібералізації митної політики України є надзвичайно актуальним питанням та потребує ґрунтовних наукових досліджень.

Митна політика України являє собою систему принципів і напрямів державної діяльності у сфері здійснення забезпечення власних економічних інтересів і безпеки завдяки митно-тарифних і нетарифних регулюючих заходів зовнішньої торгівлі [1].

Дослідження даної теми обумовлене необхідністю вдосконалення та покращення регулювання в Україні у зв'язку з інтеграцією України до Європейського Союзу. Митниця не є постійним явищем і знаходиться в постійному розвитку. Нинішній вигляд він набув у результаті тривалого історичного розвитку від суто тривіальних форм до складної митної структури. Із соціально-економічним розвитком суспільства, розширенням міждержавних відносин, державними завданнями у сфері митниці ускладнилися. Відповідно, змінилися пріоритети та способи здійснення державної митної політики.

Однією із основних проблем митної політики в нашій державі є відставання вітчизняного митного контролю від сучасних потреб пропускної здатності і міжнародних стандартів контролю за товарною продукцією. Значне збільшення обсягів зовнішньоторговельного обороту і зміцнення цих тенденцій вимагає ефективного та якісного підходу до проведення контролю за міжнародними вантажними потоками. Збільшення товаропотоків спричинило виникнення такої проблеми митного контролю, як значні часові витрати та застарілі механізми здійснення митних процедур.

Сучасний стан реалізації митної політики вказує на необхідність створення чіткої, логічної та контрольованої вертикалі управління організацією та управлінням процесом митного контролю та митного оформлення [2].

Необхідно провести роботу щодо вдосконалення забезпечення правових митних відносин. Найважливішою з головних проблем митної політики України на даний момент є невідповідність митного контролю сучасним вимогам пропускної спроможності та міжнародним стандартам контролю товарів. Незважаючи на активну співпрацю між Україною та Європейським Союзом, зокрема у впровадженні зони вільної торгівлі, пріоритетними напрямками підвищення ефективності митної політики нашої країни є спрощення митних процедур та створення найбільш сприятливого середовища для учасників зовнішньоекономічної діяльності [3].

Також не менш важливими проблемами в контексті реалізації митної політики в Україні є:

- суттєвий вміст товарної продукції, яка переміщується контрабандним шляхом;
- присутність загрозованої ситуації з контрабандним перевезенням наркотичних засобів і зброї;
- здійснення правопорушень у сфері інтелектуальної власності;

– здійснення імпорتنих та експортних операцій через офшорні зони [4].

Враховуючи вищезазначені проблеми, потрібно здійснити такі основні кроки, з метою удосконалення митної політики в Україні :

- покращення національного законодавства у сфері здійснення митної політики держави;
- підвищення рівня захисту національних інтересів країни з одночасним створенням міжнародних вимог та стандартів;
- спрощення митних процедур;
- створення найбільш сприятливого середовища для учасників зовнішньоекономічної діяльності;
- збільшення рівня ефективності виявленню і протидії негативним явищам у сфері здійснення зовнішньої торгівлі;
- підвищити рівень бюджетного фінансування процесів модернізації та реформування системи реалізації митної політики, за вимогами міжнародних норм та стандартів
- створити сприятливі нормативно-правові умови розширення прав митних органів у частині доступу до інформації, яка знаходиться в базах даних інших органів державної влади

Отже, необхідно здійснити ряд заходів, які посилять рівень захисту національних інтересів держави, створять сприятливі умови для збільшення обсягів зовнішньої торгівлі та позитивно вплинуть на соціальний та економічний розвиток України. Зокрема, одним із важливих кроків до побудови ефективної митної політики нашої держави є здобуття нею авторитету цінного і надійного партнера в системі світового співробітництва. Світове співробітництво вимагає ефективної логістики, чітких та зрозумілих правил торгівлі, вмілого менеджменту митної політики, використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій. Але, налагоджуючи відносини на міжнародному рівні, необхідно пам'ятати, що однією з основних функцій митної політики є захист національних інтересів, і будь-які дії митної політики повинні здійснюватись з акцентуванням уваги на цей чинник. У цьому напрямку доцільно використовувати протекціоністські заходи на основі гнучких і новітніх методів, які б не зашкодили розвитку міжнародних відносин України.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України : від 13.03.2012 № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
2. Гребельник О. П. Митна справа: підручник. 4-те вид. оновл. та доповн. К.: Центр учбової літератури, 2014. 472 с.
3. Гуменюк А.В., Поп І.В. сучасні проблеми митної політики України та шляхи їх вирішення // Міжнародної науково-практичної конференції Сталій економічний розвиток: актуальні проблеми та механізми забезпечення - 9 квітня 2020 р. – С. 53-55.
4. О. М. Лепеха, М. М. Смоляр здійснення митної політики в Україні на сучасному етапі // ISSN 2617-5932 Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування. Вип. 3. – 2019 р. – С. 118 – 122

Пісяк М.З.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Дубик В.Я.

Львівський національний університет імені Івана Франка

**МИТНА БЕЗПЕКА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ**

В умовах глобалізації рівень розвитку економіки та добробуту населення залежать не лише від ефективності внутрішньої економічної політики держави. На них активно впливають чинники глобального характеру. Саме тому усвідомлення важливості проведення ефективної зовнішньоекономічної політики, забезпечення дієвого захисту внутрішнього ринку, на засадах, що відповідають загальноприйнятим у світі принципам та підходам – наукова дилема, яка ще не вирішена в Україні. Одним із ключових аспектів цієї проблеми є забезпечення митної безпеки держави.

Митна безпека як складова економічної безпеки держави є комплексом (системою) ефективних економічних, правових, політичних та інших заходів держави і суспільства із захисту інтересів (у тому числі інтересів власності) народу та держави в зовнішньоекономічній сфері.

Водночас митна безпека – це стан захищеності економічних інтересів держави, який забезпечує у зовнішньому і внутрішньому вимірах незалежно від будь-яких загроз[1, с. 63]:

- переміщення через митний кордон України товарів і транспортних засобів;
- здійснення митного регулювання, пов'язаного з установленням розмірів митних платежів та повнотою їх справляння;
- застосування митних процедур, заходів митно-тарифного й нетарифного регулювання;
- боротьбу з контрабандою та порушеннями митних правил;
- виконання інших покладених на митні органи завдань.

Загальновідомо, що критерії економічної безпеки – це показники (індикатори) оцінки стану економіки з точки зору головних процесів, які відображають реальний стан економічної безпеки. Найголовнішим вважається рівень економічної незалежності держави, яка спроможна здійснювати контроль над ресурсами за умови досягнення високого і ефективного рівня виробництва, що дасть змогу забезпечити її конкурентоспроможність і участь у міжнародній торгівлі.

Митна безпека є невід'ємною складовою системи економічної безпеки, що відіграє важливу роль у захисті національних економічних інтересів у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Якщо розглядати митну безпеку як стан захищеності митних інтересів держави, то митні інтереси держави – це національні інтереси, забезпечення та реалізація яких досягаються провадженням митної справи [2, с. 20].

До економічних інтересів, захист яких забезпечує митну безпеку України, можна

віднести:

- створення сприятливих умов для полегшення торгівлі;
- сприяння транзитові через митну територію країни;
- прискорення товарообігу й пасажиропотоку через митний кордон;
- своєчасне й повне стягнення податків і митних зборів;
- ефективну організацію боротьби з контрабандою й порушеннями митних правил та ефективного запобігання їм;
- наближення митного законодавства України до світових вимог, розвиток міжнародного співробітництва у сфері митної справи;
- забезпечення конфіденційності інформації щодо суб'єктів ЗЕД; збільшення транзитної привабливості країни;
- недопущення ввезення на територію держави неякісних товарів, використання й споживання яких становить небезпеку для здоров'я населення;

- недопущення ввезення продукції низького морально-етичного змісту, зокрема такої, що пропагує міжнаціональні конфлікти, сепаратизм тощо.

Головною метою митної безпеки можна вважати досягнення певного рівня ефективності та надійності митної системи завдяки продуктивному функціонуванню митних органів.

Варто виділити такі етапи реалізації митної безпеки (рис. 1):

- формування та затвердження митної політики в галузі митної безпеки;
- формування системи митного регулювання у взаємозв'язку з економічними інтересами й цілями держави, які впливають на визначення орієнтирів митного регулювання;
- формування системи митного регулювання у взаємозв'язку з економічними інтересами й цілями держави, які впливають на визначення орієнтирів митного регулювання;
- моніторинг системи митного регулювання.

Будь-яка складова економічної безпеки держави характеризується такою категорією, як загрози безпеці. У широкому розумінні загрозами є ті деструктивні чинники, що створюють небезпеку як окремим суб'єктам, так і суспільству загалом. Відповідно, загрозами у сфері митної безпеки є такі чинники, що створюють небезпеку у сфері зонішноекономічної діяльності. Загрози поділяються на внутрішні та зовнішні, реальні та потенційні [2, с. 18]. До загроз митній безпеці держави належать: надзвичайні ситуації, стихійні лиха; світові економічні кризи, які здійснюють негативний вплив на національну економіку; протекціоністські заходи торговельних партнерів; високий ступінь залежності від стану міжнародних ринків певних ресурсів або від домінуючого торговельного партнера.

Митна загроза – конкретна чи безпосередня форма загрози митній небезпеці на стадії переходу її з можливості в реальність як результат протиріч, що мають місце й формуються в самому суспільстві, у зовнішноекономічних сферах, у політичних та економічних відносинах, у сфері організації та забезпечення митної діяльності, у техногенних, природних та інших явищах тощо, яка конкретизується відповідною формою прояву й способом впливу й наслідки якої можуть заподіяти будь-якої митної шкоди [3, с. 13].

Для ефективного управління рівнем зовнішноекономічної безпеки потрібно використовувати індикатори, що відображають ступінь захищеності національних товаровиробників від імпорту, а також рівень бар'єрів, які стоять перед ними на шляху здійснення експортної діяльності. Захист вітчизняних виробників відбувається за рахунок тарифних та нетарифних інструментів.

Митна безпека

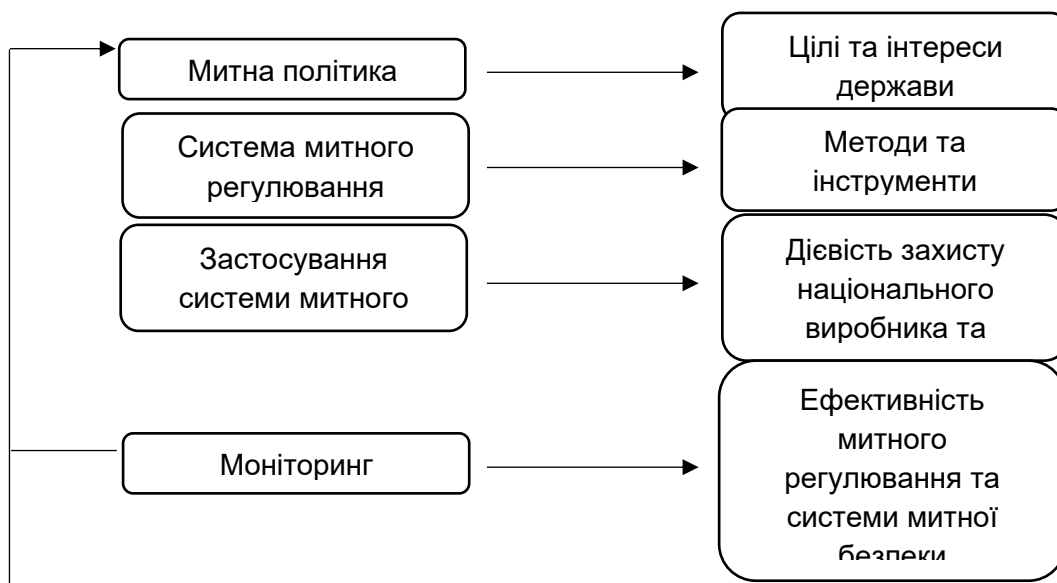

Рис. 1. Етапи та складові митної безпеки держави

Можна зробити висновок, що митниця завжди буде гарантом митної безпеки як складової частини економічної безпеки держави, тому завданням митних адміністрацій є використання міжнародно визнаних інструментів регулювання міжнародної торгівлі на основі дотримання Рамкових стандартів гарантування безпеки і спрощення процедур міжнародної торгівлі, які розробила Всесвітня митна організація для визначення та попередження внутрішніх і зовнішніх загроз. Митна безпека України повинна ґрунтуватися на накопиченому досвіді функціонування митних систем світу і становити цілісну, динамічну систему. Подальші дослідження будуть спрямовані на побудову механізму гарантування митної безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Пашко П.В. *Понятійний апарат системи забезпечення митної безпеки* / П. В. Пашко // *Економіка та управління національним господарством*. — 2009. — С.62-68.
2. Разумей М. *Зовнішньоторговельна безпека держави: управлінський аспект* / Максим Разумей // *Державне управління та місцеве самоврядування* : зб. наук. праць. — 2010. — № 2(5). — С. 18–26.
3. Пашко П.В. *Умови та чинники забезпечення митної безпеки* / П. В. Пашко // *Митна справа*. — 2010. — №1(67). — С.5-16.

Себестянович І. С.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Дубик В.Я.

Львівський національний університет імені Івана Франка

МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Митна політика – система принципів та напрямів діяльності держави у сфері забезпечення своїх економічних інтересів та безпеки за допомогою митно-тарифних та нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі [1].

Митна політика реалізує такі цілі (функції) [2]:

- 1) економічні (включають в себе фіскальні та регулятивні функції. З їх допомогою здійснюється наповнення прибутками бюджету країни, забезпечується стимулювання розвитку національної економіки, заохочення іноземних інвестицій, сприяння політичній та економічній стабільності України тощо);
- 2) захисні (забезпечують економічну та санітарну безпеку країни, захищають суспільний порядок, здоров'я населення, культурні цінності. Системі захисту служать юридичні норми, митне оформлення, боротьба з контрабандою та іншими правопорушеннями).

Завдяки взаємозв'язку митних методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності різних держав та взаємодії їх митних органів створюється сучасне світове господарство. Тому інтеграційні процеси економіки, які відбуваються між Україною та Європейським Союзом неможливі без узгоджених митних стосунків, адже зовнішньоекономічні відносини різних країн нерозривні з митними відносинами.

Процес митної інтеграції України та ЄС повинна реалізовуватись через укладання договорів і угод з різних питань, вироблення єдиних тарифів, погоджених систем опису та кодування товарів. Крім того, повинна створюватись така система управління, яка буде запроваджувати митні норми, права та процедури регулювання

ЗЕД. Результатом процесу інтеграції національних економік є створення стабільнішої атмосфери торгівлі та формування регульованих митних відносин.

В сучасних умовах все більше уваги приділяється нетарифним обмеженням імпорту, на противагу митним тарифам. Найбільш відомими та часто використовуваними видами нетарифних обмежень є антидемпінгове законодавство, імпортні кількісні квоти, «добровільне» обмеження експорту, адміністративні правила. Варто зазначити, що нетарифні обмеження застосовуються деякими країнами до товарів імпорту із-за кордону.

Оскільки місія митної справи полягає у регулюванні міжнародних економічних процесів руху факторів та результатів виробництва для досягнення найвищої ефективності життєдіяльності людства, то звідси випливає, що основною ціллю митних органів України є забезпечення тісних митних відносин із зарубіжними країнами, їх союзами та різними міжнародними організаціями. З метою виконання цієї цілі, вітчизняна економіка повинна інтегруватись з Європейським Союзом, особливо в сфері митних відносин.

Результатом процесу вдосконалення митних та інтеграційних відносин України з ЄС можуть бути такі досягнення:

- 1) підвищиться привабливість України в сфері економічного партнерства за рахунок отримання правового та інституційного середовища. Це сприятиме тіснішим відносинам із зарубіжними бізнес-партнерами і спонукатиме як закордонні, так і українські інвестиції до зростання з метою реструктуризації та модернізації української економіки;
- 2) подальше закріплення процесу реформ, тобто в майбутній перспективі Україна має продовжувати шлях до повноцінної ринкової економіки для забезпечення стійкого економічного зростання та нових можливостей всіх учасників ринку. Реформи сприятимуть прозорому сценарію для економічних операторів, які спираючись на нормативно-правове зближення з правовими рамками ЄС, зможуть підготувати свої бізнес-стратегії;
- 3) більше відкриються ринки, що сприятиме певним можливостям. При цьому поступове зняття бар'єрів стосовно доступу до ринків може викликати деякі труднощі для певних галузей вітчизняної економіки, особливо для тих, які не скористуються можливими перехідними періодами для необхідної адаптації. Крім цього, для надання українським компаніям кращий доступ до постачання ресурсів, необхідних товарів та обладнання, потрібно лібералізувати імпорту зі сторони України. Це сприятиме також модернізації виробничого процесу;
- 4) спонукання залучати інвестиції у вітчизняну економіку. Тобто Україна має підвищити обсяги як внутрішніх, так і іноземних інвестицій, що відкриє можливості для більш тісної інтеграції до міжнародних ринків, модернізації та структуризації економіки в цілому;
- 5) створяться переваги для українських споживачів, а саме у зв'язку зі зменшенням та усуненням існуючих митних тарифів та нетарифних бар'єрів, підвищиться різноманіття та якість продукції, послуг, що перебувають в доступі для споживачів. Також конкурентний тиск, який є результатом лібералізації доступу до ринків, спонукатиме національних виробників до спеціалізації, знижуючи при цьому вартість виробництва та стимулюючи інновації;
- 6) збільшиться обсяг дохідної частини державного бюджету;
- 7) зростуть обсяги фінансової допомоги зі сторони міжнародних фінансових інституцій, зокрема Європейського Союзу, на правові та інституційні реформи у вітчизняній економіці.

Можна зробити висновок, що саме інтеграційні відносини з Європейським Союзом дають змогу Україні залишити політичну самостійність та цивілізаційну перспективу. Україна отримає правове та інституційне середовище, яке значно підвищить економічну привабливість нашої країни. Як наслідок, відносини із зарубіжними бізнес-партнерами будуть більш налагодженими та спонукатимуть до українських та закордонних інвестицій, що є необхідними для реструктуризації та модернізації вітчизняної економіки.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України, станом на 10.10.2010 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=92-15>.
2. Осадча Н.В. Цілі, завдання та принципи регуляторної політики в митній сфері / Н.В. Осадча, В.І. Ляшенко // Економічний вісник Донбасу. — 2010. №1(19). — С. 69-82.

Скидан У. І.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Дубик В. Я.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Сьогодні, в період динамічної глобалізації, Україна не може залишитися осторонь зовнішньоекономічних процесів. Залучення України до світового господарства відкриває перед нею багато можливостей та перспектив щодо здійснення торгівельних операцій на зовнішніх ринках. Проте, попри сприятливі умови для зовнішньої торгівлі ззовні, в Україні є ряд внутрішніх проблем: воєнні дії та політичний конфлікт на сході країни, кризовий стан економіки держави тощо.

На сучасному етапі економіка України інтегрована до світової системи торгівлі і як покупець, і як продавець. За таких умов, дослідження стану зовнішньої торгівлі, проблем та шляхів їх вирішення має важливе значення для економічного розвитку України.

Узагальнивши різноманітні підходи до визначення сутності поняття «зовнішня торгівля», можна вважати, що зовнішня торгівля – це система зв'язків, що передбачає торгівлю однієї країни з іншими країнами, яка складається з вивозу (експорту) та ввозу (імпорту) товарів та послуг.

При дослідженні зовнішньоторговельної діяльності України варто звернути увагу на структуру зовнішньої торгівлі України протягом останніх років (табл. 1).

Таблиця 1

Структура зовнішньої торгівлі України впродовж 2017-2019 рр., млн. дол. США

Показники	2017	2018	2019
Експорт товарів, млн. дол. США	43264,7	47335,0	50054,6
Експорт послуг, млн. дол. США	10714,3	11637,9	15628,9
ЕКСПОРТ УСЬОГО, млн. дол. США	52579,5	57280,9	64050,3
Імпорт товарів, млн. дол. США	49607,2	57187,6	60800,2
Імпорт послуг, млн. дол. США	5476,1	6308,8	6942,2
ІМПОРТ УСЬОГО, млн. дол. США	55080,6	63493,7	67739,4

Джерело: сформовано авторами на основі даних [1; 2].

Таким чином, з табл. 2 видно, що в період з 2017 р. по 2019 р. у структурі експорту та імпорту частка експорту та імпорту товарів перевищувала частку експорту та імпорту послуг. Так, у 2017 році у структурі експорту частка товарів становила 79,6%, тоді як послуг – 20,4%. У 2018 році – 79,2% та 20,8% відповідно, а у 2019 експорт товарів становив 78,1%, а послуг – 21,9%.

У структурі імпорту також переважає імпорт товарів: у 2017 році частка товарів становила 90,1%, у 2018 – 90,8%, а у 2019 році – 89,8%. Імпорт послуг у 2017 році становив 9,9% від загального обсягу імпорту до України, у 2018 році – 9,2%, а у 2019 – 10,2%.

Важливим при дослідженні особливостей зовнішньої торгівлі України є оцінка географічної структури (табл. 2).

Таблиця 2

Географічна структура зовнішньої торгівлі України 2017-2019 рр.,
млн. дол. США

Країна	Експорт			Імпорт		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Країни ЄС	20157,6	23100,1	25219,7	23330,2	26570,1	28738,4
Країни СНД	10674,2	10720,8	13300,0	12128,3	13897,6	12400,0

Джерело: сформовано авторами на основі даних [1; 2].

Так, дослідивши географічну структуру зовнішньоторговельної політики України, варто відмітити, що велику частку у зовнішній торгівлі України відіграє торгівля з країнами Європейського Союзу. Так, частка експорту Україною до країн Союзу становила 38,3% у 2017 році, у 2018 році – 40,4%, а у 2019 – 39,4%. Щодо імпорту, то майже половина товарів та послуг до України імпортується також з країн ЄС. Так, у 2017 році з країн Євросоюзу було імпортовано 42,4% товарів та послуг, у 2018 – 42,2%, а у 2019 році – 42,4%.

Важливим показником, що дозволяє оцінити стан зовнішньої торгівлі є зовнішньоторговельний баланс (рис.1).

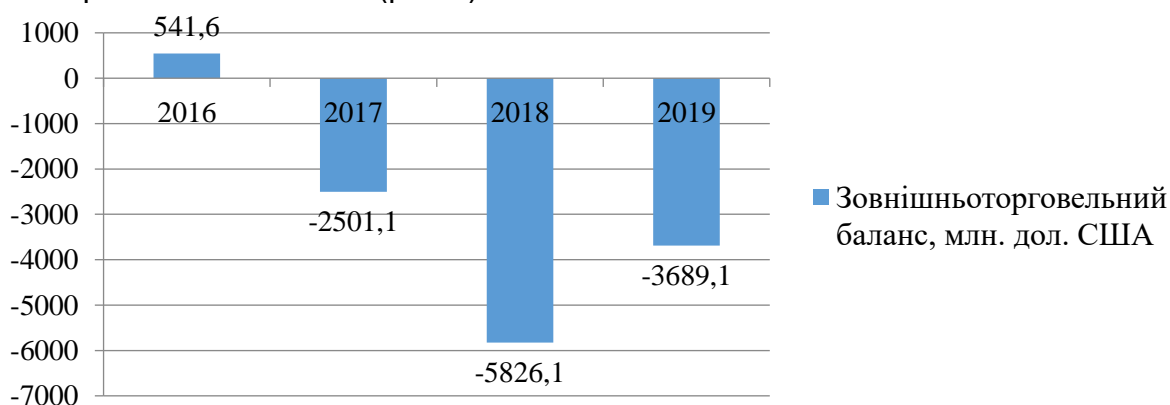

Рис. 1. Динаміка зовнішньоторговельного балансу України впродовж 2016-2019 рр., млн. дол. США

Джерело: побудовано авторами на основі даних [1; 2].

З даного рисунку видно, що протягом досліджуваного періоду зовнішньоторговельний баланс був додатним лише у 2016 році, тоді як у 2017-2019 рр. – від'ємним, і стрімко збільшився у 2018 році порівняно з 2017 (на 132,9%), та вже у 2019 цей показник зменшився до рівня -3689,1 млн. грн. США, що на 63,3% менше ніж у попередньому році. Це свідчить про покращення стану зовнішньої політики України.

Таким чином, дослідивши сучасний стан зовнішньої торгівлі в Україні, варто відмітити, що все ж на даному етапі частка імпорту товарів та послуг є більшою, ніж експорту. Також можна зробити висновок, що існує певна невідповідність між спрямованістю на європейську інтеграцію згідно зі стратегічним вибором України та реальним розвитком зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС.

Крім того, на сучасному етапі зовнішньоекономічної інтеграції України до світового простору існує ряд проблем:

- низька обізнаність українських виробників з потребами і можливостями постачання продукції в країні ЄС;
- недостатній рівень технологій виробництва та навичок персоналу;
- невідповідність продукції міжнародним технічним вимогам і стандартам, а також проблеми доступу до імпорتنих ресурсів, необхідних для виробництва;
- складні умови експорту для малих та середніх підприємств через проблеми з пошуком клієнта, вдвічі більші витрати часу на оформлення товару, вища вартість оформлення зовнішньоторговельних операцій через невеликі розміри партій;
- відсутня система правильної організації постачання товару на експорт;
- відсутність продуманої концепції поведінки України на зовнішніх ринках. Так, наприклад, Китайська експортна модель – товарна експансія за рахунок низької ціни, для Японії – першорядним є бездоганна якість;
- недостатня підтримка вітчизняних експортерів державою: майже не працює дотаційна система, відсутнє податкове стимулювання, нерозвинуте пільгове кредитування;
- кризовий стан сільського господарства, зокрема тваринництва, що є значною часткою промислової продукції [3].

Для вирішення проблем України в системі зовнішньої торгівлі та для покращення діяльності держави у напрямку розширення експортних операцій варто здійснити комплекс заходів. По-перше, покращити інвестиційний клімат у державі, що дасть можливість залучити інвестиції у галузі, які можуть пропонувати конкурентоспроможну продукцію на світовому ринку: сферу машинобудування та інші високотехнологічні сфери виробництва.

По-друге, загальновідомим є факт, що доступ до зовнішньоекономічних операцій мають лише великі підприємства, тоді як для малих та середніх суб'єктів господарювання це проблематично. Тому доречно усунути бар'єри для середніх і невеликих підприємств при виході на зовнішній ринок.

По-третє, для зниження імпорту виробники повинні виготовляти доброякісну продукцію, що відповідає державним та міжнародним стандартам якості та надавати висококваліфіковані послуги. З боку держави заходами для збільшення експорту та зниження імпорту можуть бути: вдосконалення нормативно-правового законодавства, надання експортерам податкової та кредитної допомоги, запровадження ефективної державної системи страхування економічних ризиків експортерів [4].

Слід також зазначити, що основним українським експортом досі залишається сировина: зернові та олійні культури, рослинне масло і продукція харчової та переробної промисловості. Одним з перспективних шляхів вирішення цієї проблеми є посилення орієнтації на експорт продуктів з високою доданою вартістю. Іншим ефективним способом розширення географії експорту має стати подальші підписання угод про вільну торгівлю з окремими країнами й регіональними інтеграційними угрупованнями.

Таким чином, проаналізувавши стан політики зовнішньої торгівлі України, варто відмітити про існування певних проблем системного характеру у даній галузі.

Тому перспективним для України сьогодні є здійснення урядом заходів для підвищення експортного потенціалу шляхом стабілізації законодавчої бази у сфері експорту та імпорту, удосконалення митно-тарифного механізму, залучення інвестицій та відкриття доступу до зовнішнього ринку малим та середнім підприємствам.

Список використаних джерел:

1. Статистичний збірник "Зовнішня торгівля України 2018 рік" Державна служба статистики. URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2019/zb/06/zb_ztu_2018.pdf (дата звернення: 19.11.2020)
2. Статистичний збірник "Зовнішня торгівля України 2019 рік" Державна служба статистики. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/06/Zov_torg.pdf (дата звернення: 19.11.2020)
3. Зуйкова Ю. Д. Проблеми українського експорту та шляхи їх вирішення. Електронний архів конференцій Житомирського державного університету "Житомирська політехніка". Житомир, 2017. №4. – С. 20-27. - URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/09/27.pdf> (дата звернення: 19.11.2020)
4. Романенко В. А., Лебедева Л.В. Зовнішня торгівля України з ЄС: тенденції, проблеми, перспективи. Світове господарство і міжнародні економічні відносини: тези доп. всеукр. наук.-практ. конф., м. Мукачеве, 2017. С. 71-77. - URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/9_ukr/11.pdf (дата звернення: 19.11.2020)

Станасюк О.А.

Науковий керівник: к. е. н., доц. Татарин Н.Б.

Львівський національний університет імені Івана Франка

МИТНІ ПЛАТЕЖІ ЯК СКЛADOVA ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Доходи Державного бюджету — це частина централізованих фінансових ресурсів держави, які врегульовані відповідними нормативними актами і необхідні для виконання її функцій. Згідно з Бюджетним кодексом України, доходи бюджету – це податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі справляння яких передбачено законодавством України. Доходи бюджету відображають економічні відносини держави з підприємствами, установами, організаціями, фізичними особами, які виникають у процесі стягнення бюджетних платежів.

Джерела доходів Державного бюджету України визначені Бюджетним кодексом та іншими нормативними актами. Конкретизація доходів та ставок відрахувань уточнюється в Законі про Державний бюджет на поточний рік.

Згідно з пунктами дев'ятим та десятим частини другої статті 29 Бюджетного кодексу України до доходів загального фонду Державного бюджету України належить зокрема ввізне та вивізне мито [1].

Митні платежі – найефективніший інструмент регулювання зовнішніх економічних зв'язків. Стан торговельних відносин в Україні значною мірою визначається її митною політикою, яка повинна бути спрямована на забезпечення та підтримку ефективності зростання обсягу експорту України, стимулювання суб'єктів підприємницької діяльності, що здійснюють експорт, врівноваження імпорту товарів з експортом. Усі ці завдання можуть вдало вирішуватись за допомогою маніпулювання ставками мита, ПДВ, акцизного податку за імпортні товари, обсягами пільг, пільгових ставок та преференцій тощо.

Митні платежі – податки, що відповідно до Податкового Кодексу України або митного законодавства справляються під час переміщення або у зв'язку з

переміщенням товарів через митний кордон України та контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи [2].

Митний кодекс України наводить виключний перелік цих платежів, до якого входять:

- а) мито;
- б) акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції);
- в) податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції) [3].

Економічна роль митних платежів пов'язана, насамперед, з тим, що, впливаючи на ціну товару та відмежовуючи національний ринок від світового, підвищуючи рівень цін на товари, мито активно впливає на конкурентоспроможність товару, що, у свою чергу, позначається і на рівні накопичення капіталу, темпах розвитку, нормах прибутку в окремих галузях економіки, нівелюючи різницю, яка склалася в міжнародних і національних умовах виробництва.

Митні платежі, як інструмент, допомагають вирішити такі завдання у зовнішньоекономічній політиці країни як:

- захист економіки країни від негативного впливу іноземної конкуренції (мито завжди погіршує конкурентні умови функціонування закордонних виробників на цьому ринку);
- забезпечення умов для ефективної інтеграції країни до світового економічного простору (митні платежі широко використовуються з метою покращення умов доступу національних товарів на закордонні ринки);
- підтримання раціонального співвідношення вивезення і ввезення товарів, валютних надходжень і витрат на території країни (митні тарифи впливають на стан платіжного балансу країни);
- створення умов для прогресивних змін у структурі виробництва і споживання товарів;
- раціоналізація товарної структури вивезення і ввезення товарів.

Суть митних платежів проявляється в їх функціях. Для системи митного оподаткування притаманні певні функції, а саме:

1) захисна (передбачає формування бар'єрів, що перешкоджають проникненню товарів на митну територію країни. Митний тариф за своєю суттю виконує захисну функцію навіть тоді, коли вітчизняна продукція не вступає в пряму конкуренцію з іноземними товарами. Наприклад, коли країна хоче знизити валютні витрати своїх громадян у зв'язку з проблемами платіжного балансу, влада йде на підвищення ставок мита і, як наслідок, ціни на деякі закордонні товари, хоч аналогічні імпортозамінні вітчизняні товари відсутні, з метою тимчасового скорочення споживання. Отже, використання мита зумовлює одночасну дію не тільки фіскальної, але й захисної функції. Спостерігається певна закономірність: низькі ставки використовуються для отримання фіскального ефекту, а високі – для ефекту захисту);

2) фіскальна (формує прибуткову частину бюджету. Застосування митних платежів завжди виконує фіскальну функцію, оскільки митний тариф завжди є податком. Ефект фіску прямо залежить від митної ставки. Якщо вона незначна, то й ефект від цього податку невеликий, а якщо розмір ставки підвищується, то й посилюється податковий ефект);

3) регулятивна (формує раціональну структуру експорту та імпорту. За допомогою мита держава може здійснювати контроль над обсягами і характером товаропотоку, тобто стимулювати рух товарів або навпаки. При цьому стимулювання може відбуватись не тільки відносно певної товарної групи, але й товаропотоку з конкретної країни чи групи країн);

4) політична (здійснює економічний тиск на інші держави чи надає їм митні пільги. Держава стосовно інших країн застосовує економічні заходи, з боку яких, у свою чергу, можлива відповідь за принципом «дія–протидія». Це є однією із форм міжнародної економічної взаємодії. За допомогою інструментів митної політики держава впливає на характер відносин з іншими країнами).

Регулятивна функціональна ознака мита виявляється також у процесі регулювання внутрішніх економічних відносин національної економіки. Основним об'єктом регулювання є зовнішньоторговельний оборот, тобто операції з експорту та імпорту товарів.

Завдяки митним платежам як інструменту зовнішньоторговельної політики відбувається раціоналізація товарної структури, підтримується оптимальне співвідношення валютних доходів і витрат держави [4].

Згідно з дослідженнями ввізне мито займає досить незначну частину (кілька відсотків) у загальній структурі податкових надходжень. Також спостерігається тенденція до повільного зростання надходжень від ввізного мита, у порівнянні з попередніми роками. [5].

Процеси, що відбуваються в Україні, вимагають такого механізму державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, який би враховував особливості національної економіки. Такий висновок пояснюється тим, що національна промисловість України з її застарілими виробничими факторами ще не в змозі конкурувати з дешевими і більш якісними товарами, які виробляються за кордоном за допомогою більш сучасних технологій, з вищим рівнем організації виробництва. Без захисту національної економіки на етапі формування економічної системи наповнення ринку дешевими імпортованими товарами зумовлює скорочення національного виробництва і навіть знищення деяких його видів, що спричиняє скорочення робочих місць, зростання безробіття, загрожує національній економічній безпеці, міжнародному престижу країни, її культурі і традиціям.

Митне оподаткування відіграє неоднорідну роль у регулюванні економічних і соціальних процесів у державі, оскільки уряд завжди має збалансовувати внутрішні й зовнішні інтереси країни.

Сучасна наука й практика доводять, що справляння митних платежів залежить від ефективності процесу їх адміністрування. Загальні принципи адміністрування митних платежів, закладені у чинному законодавстві України, в основному відповідають тим, що діють у багатьох країнах і напрацьовані протягом століть. У практичній діяльності контролюючі органи накопичили значний досвід у сфері адміністрування податків. Водночас, важливими складовими адміністрування митних платежів є митна експертиза, оцінювання митної вартості та контроль за кодуванням товарів з метою забезпечення повноти і правильності стягнення платежів до бюджету.

Наполеглива робота у цих напрямках буде прямо пропорційна отриманим результатам і, як наслідок, відрахуванням до доходної частини державного бюджету. Необхідно зосередити всі зусилля на розвитку партнерських відносин із громадянами та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, впровадженні нових електронних сервісів та підвищенні рівня надання послуг, здійсненні контролю за повнотою сплати митних платежів та зборів. Крім того, необхідно працювати у напрямку сприяння розвиткові міжнародної торгівлі, впровадження світового досвіду у сфері митного регулювання.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 50-51, ст.572. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
2. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
3. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 44-45, № 46-47, № 48, ст.552) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
4. Митна політика та митна безпека України : монографія / за заг. ред. П. В. Пашка,
5. І. Г. Бережнюка. – Хмельницький, 2013. – 338 с.
6. Доходи Бюджету України. Ціна держави. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.cost.ua/budget/revenue/>

Стеблик Н. В.,
Науковий керівник: к.е.н., доц. Клепанчук О.Ю.
Львівський національний університет імені Івана Франка

РЕФОРМУВАННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Революційні події 2013-2014 роках, а також кризові явища, які стали наслідком цих подій, підкреслили проблему забезпечення національної безпеки, у тому числі забезпечення економічних інтересів держави. Митна безпека відіграє одну з головних ролей зовнішньоекономічної діяльності України та є регулятором формування і встановлення нових економічних відносин та зв'язків. З огляду на інтеграцію України до Європейського Союзу адаптація національного Українського законодавства здійснюється із врахуванням інтересів України та особливостей правової української системи, соціальних та економічних умов суспільства держави. Під впливом реформ митне законодавство охоплює лише регламентацію структури та діяльності митних органів, їхніх посадових осіб, а здебільшого увага звертається до охорони економічної безпеки країни.

Загалом, здатність держави проводити незалежну митну політику та наявність власної митної системи завжди виступали невід'ємними ознаками державного суверенітету. В історії України перші згадки про практику збирання мита, так само як і самі слова «мито» та «митник», в історичних пам'ятках безпосередньо пов'язані саме з актами проведення митної політики.

Забезпечення митної безпеки є кінцевою метою митної політики, та бажаним результатом, якого від неї очікують. Митна політика України характеризується постійним зростанням обсягів та розширенням масштабів міжнародної торгівлі, ускладненням динамізму торговельних процесів, посиленням вимог міжнародних організацій щодо забезпечення вільного доступу іноземних товарів на внутрішні ринки та зниженням національних торговельних бар'єрів. Митна політика відіграє важливу роль для виходу держави на світовий ринок, однак для виходу держави на світовий ринок необхідно провести зміни в законодавстві України про зовнішньоекономічну діяльність, про банківську справу та інших галузях права. [1]

Від ефективності державної політики залежать такі важливі показники, як рівень життя в країні, темпи соціального розвитку, економічна безпека та авторитет країни в цілому. Виходячи з цього можна стверджувати, що розробка та втілення політики держави в різних сферах суспільного життя є одним з головних пріоритетів не тільки органів виконавчої влади, а й органів законодавчої влади, на які покладена функція законотворчості.

Сфера митної справи завжди мала велике значення для України. Здійснення митної справи відбувається в рамках митної політики України. Стаття 2 Митного кодексу України визначає митну політику, як систему принципів та напрямків діяльності держави в сфері забезпечення своїх економічних інтересів та безпеки за допомогою митно-тарифних та нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі. [2, Ст.2]

Інтеграція митних відносин України і ЄС повинна виявлятися в укладанні договорів і угод з різних питань, виробленні єдиних тарифів, погоджених систем опису і кодування товарів, у створенні загальної системи управління, яка буде запроваджувати митні правила, норми і процедури регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Розвиток митних відносин між Україною та ЄС має проявлятися у загальній тенденції включення країн у світову торговельну систему. Внаслідок процесу інтеграції національних економічних систем приведе до створення більш стабільної атмосфери торгівлі і до формування регульованих митних відносин.

Крім того, розробляючи стратегічні аспекти митної і економічної політики, для здійснення інтеграції України в Європейський Союз слід враховувати таке:

1. В Україні порівняно недавно проводяться економічні реформи та впроваджуються нові ринкові відносини;
2. Митна справа для України є чимось новим, система митних відносин знаходиться в стадії постійного реформування;
3. Вхідження України у світову економіку вимагають її коректування зовнішньоекономічної діяльності і цим зумовлюють зміни митної політики.

Великим досягненням у процесі імплементації митного законодавства України до міжнародних норм і стандартів стало прийняття у 2012 році Митного кодексу України, норми якого приведено у відповідність до вимог Кіотської конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур. Серед його новацій стало включення до його складу максимальної кількості норм прямої дії; запровадження інституту уповноважених економічних операторів в Україні; передбачено повноцінне функціонування системи аналізу ризиків.

До позитивних змін в митній політиці варто також додати і реформування ДФС. У березні 2017 року Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію реформування ДФС, яка охоплює і митну політику України. Ця Концепція отримала рекомендації від Європейської Комісії та Митно-прикордонної служби США. [3]

Отже, в умовах європейської інтеграції Україна взяла на себе чимало зобов'язань, що стосуються істотного реформування митної політики, відповідно до яких характер та пріоритетність функцій митних органів змінюється, що зумовило необхідність систематизації та розробки комплексу заходів у цій сфері.

З кожним роком збільшується вплив Європейської спільноти на Україну. Для того щоб досягти оптимізації відносин з Європейським Союзом, Україна має засвоїти досвід країн Центральної Європи. Українське державне керівництво має чітко підтримувати незмінність зовнішньополітичного курсу на євроінтеграцію, проводити відкриту, прозору і зрозумілу для своїх громадян та світу інтеграційну політику, впроваджувати європейські норми і стандарти життя.

Список використаних джерел:

1. Манюк Х. Напрямки сучасної митної політики// Матеріали студентської інтернет-конференції « Аспекти міжнародної інтеграції України в контексті глобалізаційних процесів». URL: <http://conf-cv.at.ua/forum/79-755-1> /
2. Митний кодекс України від 23 жовтня 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. –2012. – № № 44-45, – Ст. ст.552.

Тараненко Г. Д.
Науковий керівник: к.е.н., доц. Круглякова В. В.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ОСНОВНІ ЗАСАДИ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Одним із важливих механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності є митно-тарифне регулювання. Воно є універсальним методом регулювання міжнародних економічних зв'язків та виконують функцію захисту економічного суверенітету держави [1].

Відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», митне регулювання – це регулювання питань, пов'язаних із встановленням мит та інших податків, що справляються при переміщенні товарів через митний кордон України, процедурами митного контролю, організацією діяльності органів митного контролю України [2].

Мета митно-тарифного регулювання полягає у покращенні конкурентних умов в імпортуючій країні та захисті національної промисловості, здоров'я населення, охороні навколишнього середовища, моралі, релігії і національній безпеці. За допомогою митно-тарифного регулювання держава проводить певну зовнішньоекономічну політику, стимулює ввезення або створює умови для обмеження ввезення чи вивезення відповідних товарів; забезпечує однакові економічні умови як для національного, так і для іноземного товаровиробників [1].

У зв'язку з процесом євроінтеграції України посилюються вимоги міжнародних організацій стосовно діяльності внутрішнього ринку України, зокрема, відбувається вплив міжнародних вимог на національну систему митного регулювання в Україні. Впровадження міжнародних норм і правил, які дадуть змогу перейти до впровадження єдиних стандартів в сфері митної справи призведе до розв'язання питань, що пов'язані з приєднанням до міжнародних конвенцій із гармонізації та спрощення митних процедур, а також дасть змогу здійснити поетапне наближення митного законодавства і митних процедур, які застосовуються в Україні, до країн Євросоюзу.

Корисним для України в процесі формування її митної політики та механізму використання інструментів митно-тарифного регулювання є використання світового досвіду – а саме досвіду тих країн, яким вдалося створити ефективну систему митно-тарифного регулювання.

Митний тариф Польщі передбачає чотири види митних ставок: основні (конвенційні), преференційні, автономні та знижені. Знижені ставки застосовуються для країн, які підписали угоди про вільну торгівлю з Польщею – це країни СЕФТА, члени ЕФТА, держави Балтії. Саме ці ставки переважно застосовуються при митному оформленні. Стрімка лібералізація митно-тарифної політики цієї держави послабила фіскальну функцію митного тарифу та обмежила можливість застосування протекціоністських заходів. В цілому можна зазначити, що, на відміну від українського законодавства, норми митного законодавства Польщі та порядок застосування інструментів митно-тарифного регулювання дуже наближені до вимог та норм Європейського Союзу.

Митна політика Угорщини характеризується перехідним станом від політики захисту національної економіки від імпортової експансії до лібералізації торговельної

політики під тиском СОТ, намаганням уникнути різкого зниження митних ставок та зберегти елементи державної підтримки сільського господарства та інших вразливих галузей економіки. Митна політика Угорщини теж здійснюється відповідно до норм ЄС, а митне оформлення – на основі Єдиного адміністративного документа, що застосовується в країнах ЄС [3].

Загалом, митне регулювання країн з ефективною митно-тарифною системою відповідає порадам міжнародних організацій та міжнародним домовленостям. Так, модель заохочення іноземного капіталу шляхом заборони на експортне мито діє в США. Така зовнішньоекономічна політика полягає у стимулюванні експорту готової продукції та заохоченні імпорту комплектуючих матеріалів, що сприяє насамперед розвитку власної промисловості.

Тоді як у Китаї діє система сприяння експорту, що полягає у наданні численних пільг та сприянні при здійсненні експортних операцій, в той час як пільги імпортерам заборонені та введено додаткові тарифи за прискорення митного оформлення.

Таким чином митно-тарифне регулювання успішно використовується як засіб стимулювання експорту у багатьох країнах світу. Зокрема, в Індонезії, якщо експортер представляє план експорту, де вказані імпортні матеріали, а також надає банківську гарантію, то імпортер даних матеріалів звільняється від сплати мита шляхом отримання ліцензії на імпорт ресурсів, а суму мита сплатить експортер у тому випадку, якщо не вивезе 85% продукції у вказаний час [4].

У Німеччині існує податок з обороту імпорту, який являє собою акциз, відповідно до Положення про податки, збори, мито та імпортний податок згідно з митним законодавством. Збір податків здійснює Федеральне митне управління. Метою стягнення цього податку є адаптація товарів третіх країн (звільнених від податку на додану вартість країни-експортеру) до оподаткування ПДВ, який застосовується щодо аналогічних вітчизняних товарів.

У Швеції імпортні товари обкладаються ПДВ, а експортні звільняються від нього. Податок повинен зазначатися в інвойсах, супроводжуваних продаж товарів і послуг. Базою для нарахування ПДВ є вартість товару чи послуги, що включає всі нараховані на неї податки і збори. Платники податку сплачують податок за різницею між вихідним і вхідним ПДВ. Для таких товарів як автомобілі, вина і міцні спиртні напої тощо відрахування вхідного ПДВ не здійснюється.

У Швейцарії мито стягується по імпортних та експортних операціях за ставками, встановленими в митному тарифі. Мито стягується тільки з одиниці ваги, але не з вартості, тобто є специфічним. Частина доходів, отриманих від мита, призначається для конкретно визначених цілей. Наприклад, доходи, отримані від мита на паливо, спрямовуються на будівництво національних швидкісних магістралей [4].

Митно-тарифне регулювання в Україні відрізняється від подібних систем інших країн світу насамперед розгалуженою товарною номенклатурою зовнішньоекономічної діяльності. Така ситуація створює потенційну можливість для зловживань суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності шляхом декларування товару не за своїм кодом з метою сплати меншої суми платежів [1].

Головним напрямком забезпечення ефективності митного регулювання України є впровадження заходів, орієнтованих на збільшення привабливості прозорості та добросовісної зовнішньоекономічної діяльності через скорочення бюрократичних, часових, технологічних та матеріальних витрат суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності при перетині вантажами кордону України з одночасним посиленням відповідальності й санкцій за недобросовісні дії та зловживання. На даному етапі митним органам потрібно наблизитися до європейських стандартів здійснення митно-тарифного регулювання. Це допоможе ефективно здійснювати митні процедури з найменшими затратами часу.

Таким чином, в умовах інтеграції України до європейської спільноти необхідно вносити зміни у національне митне законодавство та використовувати ті інструменти митно-тарифного регулювання, які не лише не суперечать принципам СОТ та ЄС, але і здатні захистити економічні інтереси України.

Список використаних джерел:

1. Гребельник О.П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2012. – 696 с.
2. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991р. № 959 – XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12>. – Назва з екрану.
3. Гуцу С.Ф. Проблеми митного регулювання в Україні в умовах євроінтеграції [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.khai.edu/csp/nauchportal/Arhiv/GCH/2013/GCH413/pdf/15.pdf>
4. Новікова К. І. Світовий досвід митно-тарифного регулювання та можливості його застосування в Україні, Академія митної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу // <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=13564>.

Баїк А. І., Огірко О. Т.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Сич О.А.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Сьогодні великого значення набуває проблема своєчасного забезпечення грошовими ресурсами дохідної частини державного бюджету. Розв'язання даної проблеми залежить від ефективності діяльності податкової служби, а також від розроблення науково обґрунтованої системи оподаткування, яка б відповідала реаліям сьогодення, забезпечувала зростання податкових надходжень до бюджету та підвищувала рівень збору податкових платежів.

Податок на додану вартість (далі - ПДВ) - це основний бюджетоутворюючий податок в Україні, який має складний механізм його адміністрування, що пов'язано з високим рівнем податкового боргу, ухиленням від сплати, податковими пільгами. ПДВ є одним із найголовніших джерел формування бюджету та важливою фінансовою базою держави. За статистикою у більшості країн, що застосовують у своїх податкових системах ПДВ, цей податок забезпечує до 30% стабільних доходів державного бюджету.

Податок на додану вартість є достатньо широким поняттям, що зумовлюється різноманітністю позицій щодо його визначення (Таблиця 1).

Таблиця 1

Визначення сутності поняття «податок на додану вартість»

Автор	Податок на додану вартість - це
М. Бондаря, Н. Лисенка	загальнодержавний непрямий податок на споживну вартість, що справляється з юридичних та фізичних осіб і є основним джерелом наповнення Державного бюджету України
О. Оксенюк	податок на споживання, який стягується із доданої вартості, що створюється на кожному етапі виробництва, сплачується кінцевим споживачем та вноситься до бюджету продавцем, за винятком випадків здійснення операцій за участі нерезидентів
Т. Дугар	непрямий податок з доданої вартості, яка створюється на всіх стадіях виробництва й обігу, що включається у вигляді надбавки в ціну товару, робіт та послуг і цілком оплачується кінцевим споживачем товарів, робіт, послуг
А. Ходикіна	непрямий податок, який стягується до бюджету у вигляді надбавки до ціни продукції (робіт або послуг) і сплачується споживачами.

Джерело: розроблено авторами за даними [1-2]

За підсумками I кварталу 2020 року до Державного бюджету України надійшло 65,3 млрд грн ПДВ, що складає 69% від загального обсягу надходжень в сумі 110,8 млрд грн.

Податкова ефективність з ПДВ у червні 2020 р. зростає до 3,5% проти 2,5% аналогічного періоду 2019 р. За I півріччя платникам податків відшкодовано 75,1 млрд грн ПДВ, забезпечено скорочення заборгованості, що виникла у 2019 році. Залишок заявлених до відшкодування сум ПДВ станом на 01.07.2020 р. скорочено на 45% , а саме до 15 млрд грн проти 27,4 млрд грн на 01.01.2020 р. і 17,8 млрд грн на 01.07.2019 р. [3].

У січні 2015 року було прийнято Закони України №1621 і №1690 [4], які визначають чіткі правила роботи системи електронного адміністрування ПДВ. Станом на 01.01.2020 року в органах ДПС України перебувають на обліку 211 тис платників ПДВ, які пройшли обов'язкову або добровільну реєстрацію в системі електронного адміністрування.

Широке застосування ПДВ зумовлене численними його перевагами, серед яких найголовнішим є те, що оподаткуванню підлягає переважно дохід, який спрямовується на споживання, а інша його частина використовується на накопичення. Ще однією перевагою є те, що ПДВ є досить нейтральний до процесів ціноутворення, оскільки податковий тягар розподіляється рівномірно між усіма групами товарів і послуг, податок не впливає на поведінку платників, як учасників господарської діяльності, не примушує їх змінювати економічні рішення [3].

До ряду інших переваг ПДВ можна віднести:

- відсутність подвійного оподаткування і кумулятивного ефекту;
- ритмічність надходження коштів до бюджету держави;
- регулює розмір заробітної плати і ціни;
- дає можливість стримувати необґрунтований ріст цін; прискорює витіснення з ринку слабких підприємств [5].

Аналіз економічної літератури дає змогу виокремити головні проблеми

механізму стягнення ПДВ в Україні.

По-перше - недосконалість законодавства країни. На думку науковців, Податковий кодекс України не вирішує всіх проблем попереднього законодавства у рамках адміністрування ПДВ.

По-друге - наявність неефективних пільг із ПДВ. Треба відзначити, що в 2005 р. велику кількість пільг було скасовано, проте сьогодні обсяг звільнень від ПДВ залишається значним.

По-третє - висока ставка ПДВ. В Україні вона становить 20%, і це може стримувати економічну активність країни. Дана ставка забезпечує фіскальну функцію ПДВ, проте не реалізує інших функцій.

Треба зазначити, що головною проблемою зі стягнення ПДВ в Україні є ухилення від сплати податку. Мінімізація сплати ПДВ набула критичного обсягу, про що свідчить низька продуктивність податку за досить обмеженої кількості податкових пільг, які в ідеалі мають бути єдиним чинником, що знижують продуктивність [2].

Сьогодні ПДВ є основним непрямим податком у державах - членах ЄС. Окрім того, фінансові надходження від ПДВ становлять одне з основних джерел формування бюджету ЄС. Головною проблемою ефективного стягнення ПДВ безпосередньо в Україні є ухилення від сплати податку.

Опираючись на вищезазначене, можемо виокремити такі напрями вдосконалення ПДВ на підставі досвіду ЄС:

а) ліквідація неефективних пільг із ПДВ. Слід використовувати методіку, яка застосовується у країнах ЄС, а саме зменшення ставки ПДВ і відмова від інших пільг;

б) упровадження диференційованих ставок ПДВ. Цей напрям удосконалення ПДВ зменшить негативний вплив високої ставки на рівень добробуту незаможних верств населення;

в) своєчасне відшкодування ПДВ та недопущення ухилення від сплати податку[5].

Отже, бачимо, що в ході практичного використання ПДВ виникають як переваги, так і недоліки. Аналізуючи міжнародний досвід провадження стягнення цього непрямиго податку, розуміємо, що для функціонування такого ж рівня в рамках України необхідно в першу чергу внести такі зміни до законодавства:

- зменшити основну ставку податку на додану вартість;
- удосконалити процедуру адміністрування шляхом застосування принципу «надання адміністративних послуг платнику податків відбувається в податковій службі, а не в окремому її підрозділі»;
- упровадити застосування системи єдиного рахунку для сплати податків та зборів чи інших платежів на основі досвіду держав-членів ЄС у цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Бондаря М.І., Лисенко Н.М. Облік і звітність підприємств у системі оподаткування: навч. посіб. К.: ДННУ «акад. фін. управління», 2014. 585с.
2. Оксенюк О.І. Фіскальна ефективність податку на додану вартість в економіці України: дис. к.е.н.: 08.00.08. Львів, 2015. 231 с.
3. ДПС: проблем із надходженням платежів до бюджету у 2020 році немає. URL : <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100018838-dps-problem-iz-nadkhodzhe-nnyam-platezhiv-dobyudzhetu-u-2020-rotsi-nemaє> (дата звернення :14.11.2020).
4. Бандурка О.М., Понікаров В.Д. Податкове право : науково-практичний посібник. Київ : центр учбової літератури. 2014. 312 с
5. Кміть В.М., Комарницький В.М. Проблеми і недоліки діючої системи непрямиго оподаткування в Україні. Приазовський економічний вісник. 2018. Вип. 2(07). С. 136–141.

Беднарчук В.В.
Науковий керівник: к.е.н., доц. Сич О.А.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ПОДАТОК З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ЯК ОСНОВНЕ ДЖЕРЕЛО МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

У сучасних ринкових умовах для виконання своїх функцій державі потрібно акумулювати значний обсяг грошових коштів у місцевих та державному бюджетах. Податки є одним з основних інструментів регулювання соціально-економічної сфери країни. Окремо, хотілося б виділити податок з доходів фізичних осіб, який є основним загальнодержавним бюджетоутворюючим податком.

Головною метою дослідження є аналіз динаміки обсягу податку з доходів фізичних осіб у структурі доходів місцевих бюджетів України в умовах децентралізації.

Податок на доходи фізичних осіб – це прямий загальнодержавний податок, що залежить від результату господарської діяльності. На сьогодні порядок справляння ПДФО регулюється розділом IV Податкового кодексу України. Основна ставка податку дорівнює 18% і застосовується майже для всіх видів доходів платників: зарплати, стипендії, виграшів, дарунків, роялті, виплат за договорами цивільно-правового характеру тощо. Згідно ПКУ, до платників податку належать:

- фізична особа - резидент, яка отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи;
- фізична особа - нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні;
- податковий агент [1].

За допомогою даного податку відбувається перерозподіл доходів громадян та забезпеченні фіскальної достатності бюджету. Охарактеризувати фіскальну функцію податку на доходи фізичних осіб можна на базі динаміки надходжень даного податку до бюджету України. Але спочатку доречно визначити порядок розподілу ПДФО до бюджету, який відповідно до Бюджетного кодексу України та Закону України «Про внесення змін до БКУ щодо реформи міжбюджетних відносин» передбачає справляння [2,3]:

1. До доходів Державного бюджету України (ст. 29 БКУ): ПДФО, що сплачується (перераховується) згідно з Податковим кодексом України у розмірі 25 відсотків на відповідній території України (крім території міст Києва та Севастополя) та у розмірі 60 відсотків - на території міста Києва;
2. До доходів Місцевого бюджету України (ст. 64 ЗУ Про внесення змін до БКУ щодо реформи міжбюджетних відносин): 60 відсотків ПДФО, що сплачується (перераховується) згідно з Податковим кодексом України на відповідній території (крім території міст Києва та Севастополя);
3. До обласних бюджетів (ст. 66 БКУ): 15 відсотків ПДФО, що сплачується (перераховується) згідно з Податковим кодексом України на відповідній території.

З метою аналізу ПДФО, як фіскального показника місцевих бюджетів оцінено його динаміку за наведеними даними на рис.1.

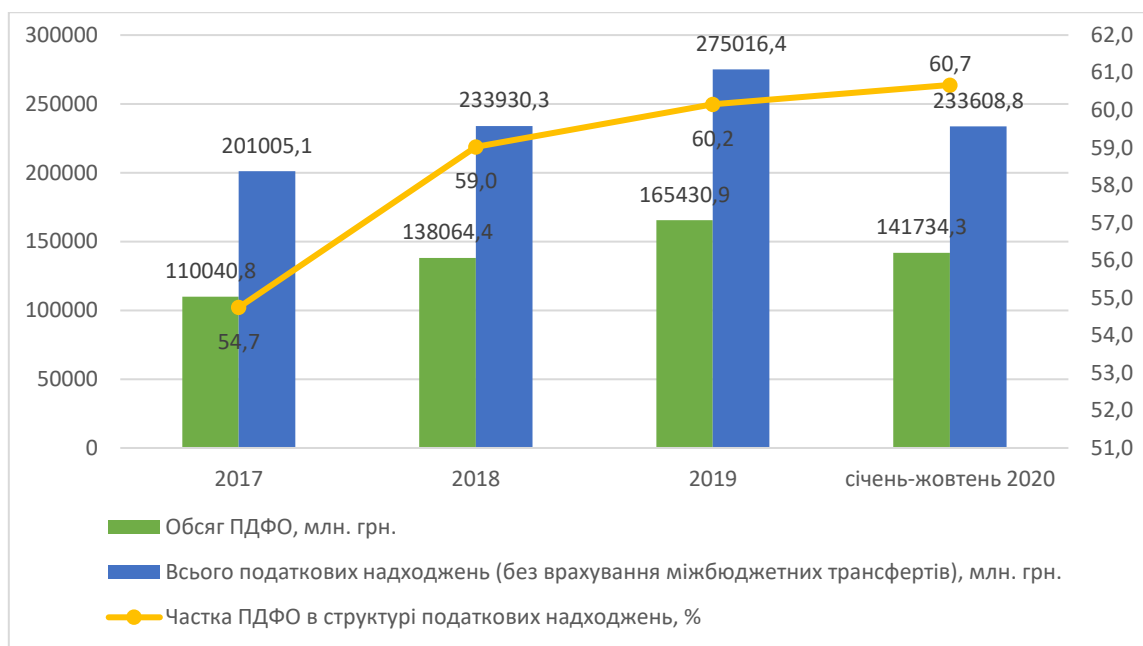

Рис. 1. Динаміка надходжень податку з доходів фізичних осіб до місцевих бюджетів України*

*Джерело: складено на основі [4]

Оцінивши найактуальніші дані Міністерства фінансів України, варто відмітити, що протягом останніх років можна спостерігати стрімке збільшення обсягу ПДФО в Україні. Так, станом на 01.01.2018 року обсяг ПДФО становив 110040,8 млн. грн., а вже станом на 01.01.2020 року він зріс на 33,5% до 165430,9 млн. грн.

Дані рисунку 1 дозволяють визначити, що у структурі податкових надходжень до місцевого бюджету податок на доходи фізичних осіб займає питому вагу, яка коливається в середньому від 54,7 до 60,7%. Таке збільшення надходжень від ПДФО вказує на зростання доходів населення.

Отже, проведене на основі вітчизняного досвіду дослідження доводить, що в сучасних умовах одним із найбільших фіскальних показників є ПДФО, який акумулює понад 50 % надходжень місцевих бюджетів. А це дає зрозуміти, що відбувається посилення процесу децентралізації фінансових ресурсів, через розподіл податків між місцевими та державним бюджетом.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України (від 02.12.2010 № 2755-VI) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
2. Бюджетний кодекс України (від 07.08.2010 № 2456-VI) [Електронний ресурс] : - Режим доступу до сайту: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
3. Закон України Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин (від 28.12.2014 №79-VIII) [Електронний ресурс] : - Режим доступу до сайту: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-19#Text>
4. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс] : - Режим доступу до сайту: <https://mof.gov.ua/uk/local-budgets>

Телегій І. В.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Клепанчук О.Ю.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРИНЦИПИ РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

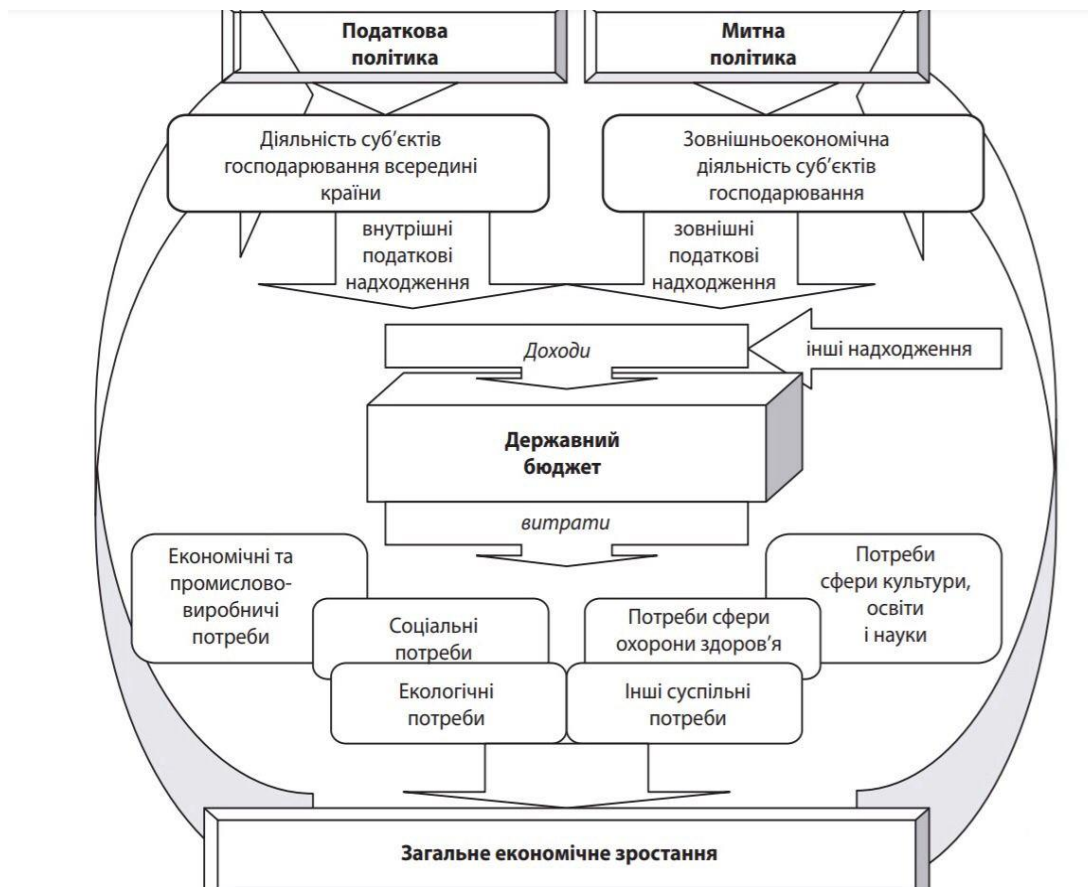
У сучасній соціально-економічній системі держава реалізує цілу низку важливих функцій. Економічний розвиток держави залежить від багатьох різноманітних факторів, які прямо чи опосередковано можуть впливати на темпи і характер економічного зростання. Надзвичайно важливим і складним є питання такої залежності для сфери зовнішньоекономічної діяльності, що насамперед митно-тарифне регулювання, розробка та реалізація відповідної митної політики, яка, судячи з усього, набуває все більшого значення у сучасних економічних координатах. Ці обставини обумовлюють актуальність дослідження проблеми впливу митної політики держави на економічне зростання.

Митна політика – це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері забезпечення своїх економічних інтересів та безпеки за допомогою митно-тарифних та нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі. Митну політику в цілому можна визначити як систему політико-правових, економічних та інших широкомасштабних заходів, спрямованих на реалізацію і захист внутрішньо- та зовнішньоекономічних інтересів держави з метою активного і цілеспрямованого здійснення політичних і соціально-економічних перетворень в умовах формування ринкової економіки і відповідних ринкових суспільних відносин. На сучасному етапі державотворення, коли Україна розпочала свій шлях до ЄС, проблеми формування та реалізації митної політики стають усе актуальнішими. На жаль, є необхідність докорінно змінювати підходи до реалізації митної політики в Україні та політики взагалі. Також слід корегувати національну нормативно-правову базу щодо здійснення зовнішньоекономічної діяльності тощо.

Відповідно до п. 3 Положення «Про Міністерство фінансів України» Міністерство фінансів України забезпечує формування та реалізацію єдиної державної податкової і митної політики, державної політики з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового та митного законодавства, державної фінансової політики у сфері співробітництва з іноземними державами, банками і міжнародними фінансовими організаціями, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску, державної політики у сфері видобутку, виробництва, використання та зберігання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення та напівдорогоцінного каміння, їх обігу та обліку.

Як відомо, доходи Державного бюджету накопичуються фактично за рахунок податкових та інших надходжень від внутрішньої та зовнішньої економічної діяльності суб'єктів господарювання. Податкові та митні інструменти фактично забезпечують фінансове існування держави, можливості її розвитку. При цьому, логічно вважати, що від якості та масштабів як внутрішньої, так і зовнішньої економічної діяльності прямо та опосередковано залежить обсяг наповнення Державного бюджету грошово-фінансовими ресурсами, від яких буде залежати сучасне та майбутнє економічне зростання країни (рис. 1). Тобто необхідний рівень наповнення Державного бюджету є однією з основних передумов макроекономічного забезпечення економічного зростання. При цьому зрозуміло, що не можна спрощувати ситуацію й проводити пряму залежність між обсягами коштів в державному фонді та темпами економічного зростання.

Рис. 1. Забезпечення економічного зростання країни засобами державної митно-податкової політики.

Державна митна служба України (далі – ДМС України) відіграє ключову роль в забезпеченні бюджетних надходжень, де основним джерелом виступають митні платежі, зокрема мито, ПДВ, акцизний податок, які справляються під час переміщення товарів та інших предметів через митну територію країни, інші митні платежі, котрі стягуються за митне оформлення товарів та автотранспортних засобів.

Рис 2. Аналіз податкових і митних надходжень до Державного бюджету України 2015- 2019 рр., млрд грн.

Фіскальна функція відіграє важливу роль, бо від її виконання залежать показники ефективності діяльності митних органів. Як свідчить статистика, митниці ДМС України протягом 2015–2019 рр. виконували цю функцію в повному обсязі, не дивлячись на економічну і політичну ситуацію в державі (рис 2).

Незважаючи на збільшення митних платежів до державної скарбниці, негативний вплив на динаміку митних надходжень, спричинила ситуація, яка нині відбувається в Україні, зокрема анексія АР Крим, що призвела до втрати державної казни понад 3 млрд грн., а військові дії на Донбасі зменшили рівень митних надходжень близько на 4 млрд грн. Також неминучою є економічна криза, зумовлена пандемією COVID-19, наслідки якої будуть відчутні ще десятиліття.

Нині фіскальна функція потребує удосконалення, зокрема в напрямку митного контролю, котрий повинен ґрунтуватись на використанні системи управління ризиками. Вважаємо, що пост-митний контроль є важливим інструментом підвищення рівня ефективності організації митного контролю. Також до вискоефективних напрямів збільшення рівня митних надходжень варто віднести удосконалення електронної системи обміну інформацією за принципом «єдиного вікна» та приєднання України до Конвенції про єдиний режим транзиту і впровадженням нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS), що сприятиме спрощенню переміщення товарів між країнами ЄС, Європейської Асоціації Вільної Торгівлі (країнами – членами Конвенції про єдиний режим транзиту) та Україною. Це забезпечить не лише додаткові надходження до бюджету, а й сприятиме прискоренню проведення митних формальностей й забезпечення належного рівня якості митного контролю. Дані заходи є перспективою подальших досліджень.

Отже, фіскальна функція митної політики є важливою складовою забезпечення формування її механізму. Проте, митну політику не слід розглядати як відокремлену частину економічної сфери країни з виконанням однієї заданої функції, оскільки вона є органічною і найважливішою частиною стратегії суспільного розвитку країни, яка спрямована на вирішення соціально-економічних, політичних і геополітичних проблем.

Список використаних джерел:

1. *Митна політика. Міністерство фінансів України. Посилання: <https://mof.gov.ua/uk/customs-policy>*
2. *Митна політика як фактор економічного зростання країн. Глуха Г. Я. Посилання: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2012-3_0-pages-20_25.pdf*
3. *Офіційні дані державної казначейської служби України. Посилання: <https://www.treasury.gov.ua/ua>*
4. *Оцінка ефективності фіскальної функції в контексті розвитку митної політики України. Посилання: <https://www.ndifp.com/1450/>*

Хом`як М.Ю.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Сич О.А.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРИНЦИПИ РОЗМЕЖУВАННЯ ПРЯМИХ І НЕПРЯМИХ ПОДАТКІВ

Перший розподіл податків на прямі та непрямі був запропонований у сімнадцятому столітті Джоном Локком. Філософ поділив податки на прямий – поземельний податок та всі інші – непрямі податки, використовуючи критерій їх перекадення (тобто співпадіння або не співпадіння в одній особі фактичного та юридичного платника)[1]. Ця теорія не сприйнялась та була забута, але через століття фінансисти почали використовувати критерій перекадення для класифікації податків на прямі та непрямі.

Податки — це встановлені вищим органом законодавчої влади обов'язкові платежі, які сплачують фізичні та юридичні особи до бюджету у розмірах і термінах, передбачених законодавством. Найповніше сутність податків характеризують їхні функції - фіскальна та регулююча. В усіх державах на різних етапах їхнього розвитку податки виконували фіскальну функцію, тобто забезпечували централізацію певної частини ВВП в державному бюджеті з метою фінансування державних витрат.

Протягом останніх двох десятиліть значного розвитку набула регулююча функція податків. Сутність якої полягає у впливі податків на різні аспекти діяльності їх

платників. Ця функція базується на тому, що, вилучаючи за допомогою податків певну частку доходів економічних суб'єктів, можна стимулювати або стримувати їх діяльність у відповідних напрямках, цим самим, регулювати соціально-економічні процеси в країні використання регулюючої функції податків здійснюється через податкову політику

За формою оподаткування податки поділяються на прямі та непрямі.

Прямі – податки, які стягуються у результаті придбання і акумулювання матеріальних благ, які залежать від доходу або майна, і платниками яких безпосередньо є власники цих доходів або майна (податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток підприємств, податок на майно)[2].

Непрямі – податки, які визначаються розміром споживання і не залежать від доходу або майна платника, виступають у вигляді надбавки до ціни товару або послуги, і платником яких є кінцевий споживач даного товару або послуги.

Прямі податки поділяються на особисті та реальні. Різниця між ними полягає в пріоритетності платника та об'єкта оподаткування. При особистому оподаткуванні первинним виступає платник, а вторинним – об'єкт оподаткування. При реальному оподаткуванні - навпаки, первинним є об'єкт оподаткування, а вторинним - платник.

Особисті – це податки, які встановлюються особисто для конкретного платника залежно від його доходів (податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток).

Реальні податки встановлюються на підставі об'єкта оподаткування за формальними зовнішніми ознаками (податок на майно).

До переваг прямих податків можна віднести:

- встановлення прямої залежності між доходами платника і його платежами в бюджет;
- сприяння рівномірному розподілу податкового тягаря, реалізуючи принцип соціальної справедливості: більш високі податки сплачують ті члени суспільства, які мають більш високі доходи;
- вплив на структуру виробництва і споживання в країні;
- сприяння регулюванню економічних процесів (інвестицій, ділової активності, накопичення капіталу тощо).

Недоліками прямих податків є:

- неможливість бути стабільним джерелом доходів бюджету внаслідок залежності доходів від кон'юнктури ринку, існування схем приховування доходів тощо;
- складний механізм стягнення, пов'язаний зі складною методикою ведення бухгалтерського і податкового обліку;
- необхідність розширення податкового апарату для ефективного контролю за обчисленням і сплатою податків;
- приватновласницька психологія суб'єктів господарювання і населення, яка перешкоджає віддачі державі частки заробленого доходу.

Непрямі податки поділяються на акцизи, фіскальні монополії та мито (рис.1).

Фіскальна монополія — це прибуток держави від реалізації монополізованих державою товарів. Мито – непрямий податок, який накладається на товари, які переміщуються через митний кордон (ввіз/вивіз чи транзит), і який включається до ціни товарів та сплачується за рахунок кінцевого споживача. Акцизи – це непрямі податки, які встановлюються у вигляді надбавки до ціни товарів. Розрізняють універсальні (ПДВ, податок з продажу, податок з обороту) та специфічні (акцизний податок) акцизи.

Класифікаційна ознака	Види непрямих податків
Економічна природа податку	Акцизи
	Мита
Сфера застосування податку	Універсальні
	Специфічні
Механізм стягнення податку	Одностадійні
	Багатостадійні
Кумулятивність податку	Каскадні
	Некаскадні

Рис.1. Ознаки класифікації непрямих податків

Акцизи – це непрямі податки на операції з реалізації товарів і послуг, що встановлюються у вигляді надбавки до ціни їх реалізації (податок на додану вартість і акцизний податок).

Мита – це непрямі податки на операції з переміщення товарів через митний кордон держави, які встановлюються у вигляді надбавки на митну вартість цих товарів. У податковій системі України розрізняють вивізні і ввізні мита. Порівняльна характеристика непрямих податків України надана у таблиці.

Універсальними є непрямі податки, що справляються з усіх товарів і послуг, окрім тих, які звільнено від оподаткування. Універсальним непрямим податком в українській податковій системі є податок на додану вартість. У світовій практиці роль універсальних непрямих податків виконують також податок з обороту і податок з продажу.

Специфічними є непрямі податки, що справляються лише з тих товарів і послуг, перелік яких визначено законодавством. Специфічними непрямими податками в податковій системі України є акцизний податок і мито.

Одностадійними є непрямі податки, що одноразово стягуються на певному етапі товарообігу. Такими непрямими податками в Україні є акцизний податок і мито.

Багатостадійними є непрямі податки, що підлягають стягненню на кожному етапі товарообігу - податок на додану вартість.

Кумулятивні (каскадні) – непрямі податки, механізм стягнення яких передбачає повторне оподаткування товарів і послуг на всіх стадіях їх обігу.

Некумулятивні (некаскадні) - непрямі податки, механізм стягнення яких виключає можливість повторного оподаткування товарів і послуг, забезпечуючи однакові податкові надходження за однаковими товарами і послугами незалежно від кількості етапів їх обігу на шляху від виробника до споживача.

Перевагами непрямих податків є[3]:

- регулярність надходження в бюджет;
- досить простий механізм обчислення;
- зв'язок з рівнем споживання, що змушує державу підвищувати добробут населення;
- стимулювання (стримування) споживання деяких продуктів;
- простота сплати кінцевим споживачем: непрямі податки не мають примусового характеру, не потребують накопичення певних сум, не вимагають втрати часу для внеску, зручні по сплаті територіально;

- психологічний аспект: свідомість платника, який вважає, що в результаті сплати податку він одержує необхідний продукт.

Проте існують і недоліки непрямих податків, до яких належать:

- обтяження для багатосімейних родин, де є непрацюючі члени сім'ї;
- відсутність залежності величини податку від розміру доходів платників, що обумовлює соціальну несправедливість: питома вага непрямих податків у доходах громадян тим вища, чим нижчий рівень їх доходів;
- переважна фіскальна спрямованість;
- обмеження розміру прибутку підприємництва: в ринкових умовах не завжди можна підвищити ціну товару на величину непрямих податків та одержати заплановані прибутки;
- сприяння розвитку інфляційних процесів;
- стримування фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємництва через негативний вплив на обсяги виробництва і реалізації продукції, відволікання оборотних коштів.

Отже, історично виділяють дві форми податків - прямі та непрямі. Зовнішня відмінність між вказаними податками полягає у безпосередньому або опосередкованому відношенні влади до об'єктів і суб'єктів оподаткування. Якщо, непрямыми податками обкладаються переважно різні предмети споживання, то прямими податками переважно оподатковується земля, капітал, доходи, прибуток. Тому іноді їх називають "прибутково-майнові". Платниками непрямих податків виступають покупці (споживачі) продукції, товарів, робіт, послуг. Вони входять в ціну і тим самим сплачуються безпосередньо населенням.

Список використаних джерел:

1. Генеза класифікації податків на прямі та непрямі. URL: <https://taxlink.ua/ua/analytics/doc-neprjami-podatki/geneza-klasifikacii-podatkov-na-prjami%20/>
2. Захожай К. В., Жам О. Ю. Роль прямих та непрямих податків у формуванні доходів державного бюджету України. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. 2019. №18. С.103-114.
3. Атаманчук Н.І. Принципи непрямого оподаткування. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. Вип.4. 2018. С.81-85.

Тишковець М.М.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Голинський Ю.О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ

11 березня 2020 року Всесвітньою організацією охорони здоров'я у світі було проголошено пандемією вірусу Covid-19. Це стало справжнім викликом для Всесвітньої митної організації (ВМО), реакція якої була наступною:

- повідомлення Генерального секретаря ВМО, у якому йшлося про необхідність досягнення балансу між запобіганням і боротьбою з поширенням Covid-19 та забезпеченням безперервності ланцюгів поставок та пошуку практик митних адміністрацій в умовах пандемії. Окремо було акцентовано увагу митних адміністрацій щодо вжиття необхідних заходів для захисту персоналу;
- створення на веб-сайті ВМО спеціальної веб-сторінки, присвяченої коронавірусу;

- підготовка спільно з Всесвітньою організацією охорони здоров'я «Класифікаційного довідника з кодами ГС медичних товарів для боротьби з Covid-19 (орієнтовного)»;
- запровадження контролю щодо виявлення підроблених медичних засобів та за експортом засобів індивідуального захисту за допомогою WCO launches an IPR CENcommGroup [1].

Що ж стосується пандемії коронавірусу в Україні, то з початком карантину у березні 2020 року Державна митна служба та її територіальні органи всі свої функції перенесли в онлайн режим. Зокрема було призупинено приватний прийом громадян управлінським персоналом, обмежено доступ до адміністративної будівлі, а запити громадян здійснювалися лише через спеціальну скриньку. З метою мінімізації фізичного контакту декларанта з митницею оновлено розділ "Моя декларація" особистого кабінету, а також включено можливість завантаження проміжних відповідей митниці, що включають рішення про коригування митної вартості. Також додана можливість надсилання декларанту класифікаційних рішень в оновленій версії "Інспектора".

Для боротьби з Covid-19 в Україні були змінені національні митні правила, що базувалися на основі досвіду Європейського Союзу. Виробники, які імпортують в Україну ліки, медичне обладнання та медичні вироби, що використовуються в рамках антипандемічних заходів, звільняються від сплати мита та податку на додану вартість. Однак основною складністю митного оформлення стала необхідність вказувати мету ввезення медичного обладнання та медичних приладів, оскільки товари без мита та ПДВ дозволяється імпортувати лише тим організаціям, які надають медичні послуги хворим на коронавірус, що має бути підтверджено Міністерством охорони здоров'я. У цьому випадку Кабінет Міністрів України повинен був прийняти зміни до українського податкового та митного законодавства або випустити нову постанову, на кшталт «Порядку сплати ПДВ та порядку виконання митних зобов'язань під час ввезення медичного обладнання іноземного виробництва на митну територію України під час пандемії коронавірусу», де все було б чітко розписано. Однак відповідні зміни були внесені лише на початку квітня 2020 року, що призвело до нарахування митних та податкових тарифів на товари, які були терміново необхідними під час пандемії.

Також уряд тимчасово заборонив експорт медичного спирту, задля забезпечення національних медичних закладів, а також українських фармацевтичних виробників необхідною кількістю сировини для боротьби з Covid-19 в Україні. Поправка до додатку 1 постанови Кабінету міністрів №1109 від 24 грудня 2019 року фактично заборонила експорт немодифікованого спирту етилового з концентрацією алкоголю більше 80 об., а також дистилятів етанолу та інших спиртів будь-якої концентрації, крім біоетанолу, денатурованих напоїв, отриманих дистиляцією, концентратів будь-якої концентрації та інших схожих товарів (згідно з UKTZED 2207) [2].

У даному випадку Європейський Союз навіть змінив правила перевезення вантажів між країнами та затвердив нові правила щодо транспортування товарів по "зеленому коридору", щоб уникнути черг та затримок з поставками.

Крім того, постанова Кабінету Міністрів №214 була прийнята 11 березня 2020 року (через 40 днів після відповідного рішенням Ради національної безпеки і оборони України) та набрала чинності після її оголошення. Постанова несвоєчасно заборонила експорт медичних виробів та ліків (у тому числі респираторів). Це обмеження зробило контрабанду масок у березні більш популярною, аніж контрабанду сигарет в цьому ж місяці. Некомпетентні та повільні дії уряду призвели до того, що велика кількість необхідних медзасобів експортувалися з України, про що Державна митна служба повинна була повідомити уряд. В контексті реформи ДМС

виявилася слабким державним інститутом, що змусило інші центральні адміністративні органи прагнути більших повноважень щодо контролю за діяльністю митниць. Лише на засіданні 25 березня 2020 року Кабмін затвердив поправку до "Кримінального кодексу України", яка передбачила кримінальну відповідальність за перетин протиепідеміологічних товарів через український митний кордон.

Також в сфері митної політики були зафіксовані випадки, коли маски хотіли зареєструвати як «промисловий зразок» інтелектуальної власності.

Пандемія сильно погіршила економічні умови України та зменшила митні надходження. Обсяг оподаткованого імпорту у березні 2020 року склав 5,2 млн тонн або 4,4 млрд доларів. Це на 13,5% менше по вазі і на 4,7% менше по вартості у порівнянні з березнем 2019 року. При цьому у березні 2020 року обсяг нарахованих до сплати митних платежів (% від вартості товару, який ввозиться в Україну) дорівнював 1,1 млрд доларів, що на 3,6% менше, ніж за аналогічний період минулого року. Таким чином, обмежувальні заходи у зв'язку з поширенням епідемії COVID-19 та порушення логістичних ланцюгів вже позначилися на товарообігу між Україною та світом. І ця тенденція, на жаль, характерна для усіх країн [3].

Стан зовнішньої торгівлі товарами у січні-жовтні 2020 року теж не втішний. В порівнянні з аналогічним періодом 2019 року по імпорту Україна не доотримала 6007 млн. доларів (12%). При чому імпорт від країн ЄС зменшився лише на 9%, а ось імпорт від країн СНД знизився аж на 32% [4].

Також митниця є стратегічним національним агентством у галузі безпеки. ВМО повідомила про величезну кількість вилучень підробленого критично необхідного медичного обладнання, включаючи маски для обличчя та дезінфікуючі засоби для рук. Тому ми можемо передбачити, що найближчим часом на території України можуть з'явитися підроблені тести на коронавірус тощо. Як результат, митна безпека України набуває все більшого значення, а її безпека не може бути забезпечена без належної фінансової бази.

Отже, митна політика в Україні з початком пандемії коронавірусу почала змінюватись, базуючись на досвіді країн ЄС. Робота ДМС було переведено в режим онлайн. З метою забезпечення громадян достатньою кількістю медичних приладів та ліків було заборонено експорт медичного спирту, відмінено сплату мита та ПДВ для імпортованих товарів, призначених для боротьби з коронавірусною хворобою. Проте не своєчасне прийняття рішень владою спровокувало збільшення контрабанди та появу неякісних медичних засобів на території України. А через запровадження карантинних обмежень економіка Україна втратила за січень-жовтень 2020 року близько 6 млрд доларів США.

Список використаних джерел:

1. Повідомлення Генерального секретаря ВМО з питань коронавірусу. URL: <http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/media/newsroom/communiques/2020/coronavirus-sg-video-message-en.pdf?la=en> (дата звернення 02.12.2020).
2. Урядовий портал - державний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-zaboroniv-eksport-etilovogo-spirtu> (дата звернення 02.12.2020).
3. Укрінформ, У березні митниця "здала" до бюджету 84% від плану. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2911111-u-berezni-mitnica-zdala-do-budzetu-84-vid-planu.html> (дата звернення 02.12.2020).
4. Державна митна служба України, Статистика та реєстри. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri> (дата звернення 01.12.2020).

Хом'як М. Ю.
Науковий керівник: к.е.н., доц. Петик Л. О.
Львівський національний університет імені Івана Франка

РОЛЬ ТА МІСЦЕ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Одним із факторів зростання економічного розвитку країн є активне міжнародне співробітництво, а саме, міжнародна торгівля, яка здійснюється на засадах митної політики держави. Варто зазначити, що митна політика базується на національних інтересах і, відповідно, реалізовує потрібні для цього стратегії, концепції та програми у різних сферах державної діяльності, як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівні, відповідно до чинного законодавства та міжнародно-правових актів.

Державна митна політика - це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки. Державна митна політика є складовою частиною державної економічної політики [1].

Для реалізації сильної державної митної політики визначено її пріоритетні напрямки, а саме:

- сприяти безпеці та міжнародній торгівлі, шляхом спрощення обов'язкових митних процедур;
- сприяти ефективному справлянню митних платежів;
- розвивати інфраструктуру, електронні технології та сервіси для міжнародної торгівлі;
- захист суспільства, громадського здоров'я і безпеки навколишнього природного середовища та боротьба з незаконним переміщенням наркотичних засобів та зброї;
- підвищити ефективності міжнародного митного співробітництва.

Насамперед, митна політика повинна сприяти економічній безпеці країни, що гарантуватиме достатній рівень соціально-економічного та оборонного існування, а також політичну незалежність її економічних інтересів по відношенню до можливих зовнішніх та внутрішніх загроз і впливів.

Виходячи із пріоритетів митної політики, варто виокремити функції, які вона виконує, зокрема:

- фінскальна;
- економіко-регуляторна;
- захисна;
- контрольно-організаційна;
- інформаційно-статистична;
- міжнародно-політична [2].

Фінскальна функція митної політики полягає у наповненні державного бюджету за рахунок стягнення таких податків, як мита, податку на додану вартість, акцизного збору з товарів під час переміщення через митний кордон.

Економіко-регуляторна функція здійснюється за допомогою встановлення ставок мита і митних зборів, ліцензування, квотування, сертифікації та встановлення інших нетарифних обмежень. Важливі складові цієї функції – розвиток інвестиційного клімату та сприяння інноваційному характеру імпорту.

Захисна функція спрямована на захист держави від зовнішніх та внутрішніх загроз і передбачає: забезпечення національної безпеки держави, підтримання

міжнародної безпеки, захист внутрішнього ринку, захист інтересів споживачів, створення умов для підтримання законності щодо порядку переміщення через митний кордон України товарів і транспортних засобів, ефективну боротьбу з контрабандою та порушеннями митних правил, сприяння боротьбі з міжнародним тероризмом, злочинністю тощо.

Основним завданням контрольно-організаційної функції є формування умов і порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон та їх реалізація шляхом проведення митного контролю й митного оформлення товарів і транспортних засобів.

Інформаційно-статистична функція є важливою складовою для регулювання напрямків розвитку митних органів. Це відносно нова функція, вона набула важливості з початком розвитку інформаційних технологій, а особливо з появою мережі інтернет, яка дала можливість реалізувати он-лайн спілкування митниці та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності шляхом ведення електронного декларування й отримання результатів митного оформлення через мережі.

Міжнародно-політична функція полягає в забезпеченні міжнародно-інтеграційного процесу, здійсненні міжнародно-правових заходів розвитку міжнародного митного співробітництва, залученні організаційної та фінансової допомоги для розвитку митної справи [3].

Станом на сьогодні, можна виділити три основні фінансово-економічні проблеми, які вирішують митні органи в процесі реалізації митної політики держави [4].

1. Формування складу і товарної структури споживчого ринку України і створення конкурентного середовища.
2. Захист вітчизняних виробників від експансії світового ринку і доступу на український ринок дешевих та неякісних товарів.
3. Забезпечення надходжень коштів від стягнення митних зборів і податків у дохідну частину державного бюджету.

Отже, першою є проблема формування споживчого ринку та створення конкурентного середовища. Споживчий ринок в Україні повинен бути сформований і держава повинна вживати дієвих заходів щодо його розвитку і вдосконалення. І, варто зазначити, що ринок споживачів не буде існувати без ринку товарів і послуг, який формується на основі вітчизняного виробництва, матеріальних запасів, державних резервів та імпорту продукції за рахунок функціонування світового ринку та міжнародної торгівлі. Основним інструментом українського державного регулювання внутрішнього ринку країни в процесі взаємодії зі світовим ринком є митний тариф.

Стан споживчого ринку зачіпає інтереси населення країни, а тому влада всіх рівнів повинна приділяти увагу складу і товарній структурі споживчого ринку. Наповненість споживчого ринку різними товарами та послугами веде до створення конкурентного середовища, стабілізації і навіть зниження оптових і роздрібних цін на споживчі товари.

Друга проблема вирішується митною службою за рахунок своєчасного перегляду рівня імпортних мит. Рівень імпортних мит повинен бути таким, щоб споживчий ринок України був наповнений необхідними для населення товарами та продуктами.

З метою розвитку національного споживчого ринку потрібно постійно стежити за складом і структурою товарного імпорту, щоб вчасно переглядати окремі номенклатурні позиції і регулювати (збільшувати або зменшувати) імпортні мита. До прикладу, ринок України перенасичений алкогольними напоями, сигаретами, меблями, шоколадними виробами, текстильним та трикотажним одягом. По цих

позиціях варто збільшувати митні збори. Це буде сприяти розвитку вітчизняного виробництва та реалізації вітчизняних товарів.

А третя проблема вирішується митними органами за допомогою стягнення таких митних платежів, як: мито, ПДВ, акцизи, збори за видачу ліцензій митними органами і митні збори за митне оформлення, плата за інформування та консультування, плата за прийняття попереднього рішення, плата за участь у митних аукціонах.

Отже, можна зробити висновок, що митна політика є однією з найважливіших складових частин економіки країни. По-перше, реалізація митної політики дає значні грошові надходження до бюджету. По-друге, шляхом встановлення митних ставок і митних зборів, вона захищає внутрішній ринок, тим самим стимулюючи національне виробництво. І, по-третє, митна політика сприяє створенню міжнародних зв'язків та забезпечує ведення міжнародної торгівлі.

Список використаних джерел:

1. Митна політика. Офіційний сайт Мінфін України. URL: [https:// mof.gov.ua/uk/customs-policy](https://mof.gov.ua/uk/customs-policy)
2. Лепеха М. О. Оцінка ефективності фіскальної функції в контексті розвитку митної політики України. URL: <https://www.ndifp.com/1450/>
3. Ватагович М. І. Сучасні теоретичні засади митного регулювання в контексті державного регулювання національної економіки: міжнародні аспекти. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6933>
4. Козорог Д. С. Роль митної системи в економічному розвитку країни. URL: <https://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsijj>

Юрченко І. М.

Науковий керівник: д. е. н., проф. Карпінський Б. А.
Львівський національний університет імені Івана Франка

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ТА РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

У сучасних умовах якість персоналу державного органу виконавчої влади перестає бути внутрішньою справою цього органу. При розвитку суспільства високими темпами обсяг інформації, необхідної чиновнику для виконання його обов'язків, розширюється. У той же час ця інформація швидко застаріває, її треба оновлювати. Тому, щоб бути на рівні вимог, що пред'являються, слід постійно поповнювати свої знання, удосконалювати навички.

Кадрова політика митних органів як система цілей, завдань, принципів і впливають з них узгоджених організаційних, управлінських, виховних та соціально-правових заходів, спрямована на кадрове забезпечення діяльності митної служби України. Вона реалізується через управління персоналом митних органів, яке представляє собою систему управлінського впливу на працівників державних органів з метою найбільш ефективного використання їх професійних і особистісних здібностей і можливостей, за допомогою виконання сукупності рішень суб'єктів управління, спрямованих на формування, розвиток і використання її кадрового потенціалу.

Процес професійного розвитку державних службовців може бути визначений як функціонування складного організаційно-управлінського комплексу з метою забезпечення системи висококваліфікованими кадрами за допомогою: професійного

відбору та підбору, професійної адаптації, професійної корекції, професійної підготовки і професійної оцінки персоналу.

Професійний розвиток персоналу здійснюється переважно в процесі його професійної діяльності і виражається у формуванні та розвитку професійно важливих якостей конкретних співробітників, а реалізується в їх службовому просуванні, кар'єрному зростанні.

В Державній митній службі України політику з питань управління персоналом реалізує Департамент управління та розвитку персоналу. Основними завданнями і функціями цього департаменту є:

- здійснення добору персоналу в апарат Держмитслужби та на керівні посади в територіальних органах Держмитслужби;
- документальне оформлення вступу на державну службу, її проходження та припинення;
- здійснення контролю за додержанням законодавства про державну службу, про працю та станом управління персоналом у територіальних органах Держмитслужби;
- організаційно-методичне керівництво та контроль за роботою з персоналом в територіальних органах Держмитслужби;
- організація роботи з підготовки та підвищення кваліфікації посадових осіб Держмитслужби та її територіальних органів;
- організація проведення оцінювання результатів службової діяльності державних службовців Держмитслужби
- участь у розробленні проектів нормативно-правових актів, що стосуються питань управління персоналом, трудових відносин та державної служби;
- участь у заходах щодо забезпечення взаємодії з міжнародними організаціями з питань професійної підготовки посадових осіб апарату Держмитслужби та її територіальних органів [1].

Проаналізувавши вищевказані функції та завдання можу виділити, на мою думку, ключові та найбільш важливі. В першу чергу це здійснення контролю за додержанням законодавства про державну службу, про працю та станом управління персоналом у територіальних органах Держмитслужби [2]. Безумовно це важливо, оскільки на сьогодні митниця залишається одною із найбільш корумпованою державною установою в нашій країні. Врегулювати це можна за допомогою різного роду електронних реєстрів, нормативно-правових баз даних, журналів і тд.

Наступним ключовим завданням є організація роботи з підготовки та підвищення кваліфікації посадових осіб Держмитслужби та її територіальних органів. Навчання кадрів державних органів є центральним компонентом процесу професійного розвитку персоналу, і визначається як придбання або вдосконалення знань, умінь і навичок посадових осіб через спеціально організовану навчальну діяльність в рамках підготовки та додаткової професійної освіти.

Останнім, проте не менш важливим завданням варто зазначити участь у заходах щодо забезпечення взаємодії з міжнародними організаціями з питань професійної підготовки посадових осіб апарату Держмитслужби та її територіальних органів. Це передбачає необхідний моніторинг стану справ у митній сфері з боку незалежних міжнародних експертів, розробка комплексної програми розвитку митної системи України, в основу якої мають бути закладені рекомендації Всесвітньої митної організації, стандарти митних прототипів і кращий практичний досвід діяльності європейських митних адміністрацій.

Митна система України пройшла декілька етапів свого розвитку і реформування. Після розпаду СРСР на початку 1991 року на території незалежної

української держави з 118 митниць, які функціонували в Радянському Союзі, залишилося 25 митниць [3].

Виходячи з вищевикладеного, можемо відзначити, що митна система України пройшла довгий еволюційний шлях і з кожним етапом реорганізаційних змін наближається до загальноприйнятих європейських стандартів.

Сьогодні в політичних колах тривають дискусії про можливі варіанти подальшого розвитку митної адміністрації нашої країни. На мій погляд, Україні потрібна підтримка з боку Всесвітньої митної організації та інших міжнародних організацій у справі створення ефективного організаційно-функціонального механізму управління в митній системі. Саме тоді рівень управління персоналом в нашій країні стане наближеним до європейських стандартів і це буде характерним не тільки для митної служби, а і всіх інших державних установ.

Список використаних джерел:

- 1. Управління та розвиток персоналу ДМС [Електронний ресурс] // Сайт Державної митної служби України – Режим доступу до ресурсу: <https://customs.gov.ua/upravlinnia-personalom>.*
- 2. Політика управління персоналом у податкових та митних установах України буде адаптована до Європейських рамок компетенцій [Електронний ресурс] // Блог незалежної служби новин – Режим доступу до ресурсу: <https://cutt.ly/QhTGPO0>*
- 3. Мельник О. Г. Історія розвитку митної системи України: ключові проблеми та здобутки в умовах європейської інтеграції [Електронний ресурс] / О. Г. Мельник, М. Є. Адамів, А. В. Тодошук // Економічна наука. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://www.economy.in.ua/pdf/10_2018/3.pdf.*

Кольба Р. М.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Ясіновська І. Ф.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПОЛІТИКА МИТНОГО ПРОТЕКЦІОНІЗМУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ПІДПРИЄМСТВА

Протекціонізм на сучасному етапі слід розглядати як державну економічну стратегію у вигляді комплексу взаємопов'язаних, обґрунтованих і реалістичних заходів, що сформовані на якісно нових принципах. Стратегію економічного протекціонізму доцільно розуміти як комплекс заходів для забезпечення засобами держави рівноправної конкуренції на внутрішньому ринку України. В основі вирішення поточних і перспективних проблем протекціоністської політики стоять питання виправлення нераціональних внутрішніх зовнішньоекономічних потоків товарів за рахунок поліпшення умов розвитку національного виробника й оптимізації політики регулювання експортно-імпортних операцій [1].

Невід'ємною частиною сучасного етапу глобальної економіки є зовнішньоекономічна діяльність, яка передбачає налагодження міжнародного співробітництва між країнами та вихід на зовнішні ринки конкурентоспроможних підприємств, вироблення державної політики регулювання зовнішньої торгівлі, безпосередньо пов'язаної з митною складовою. Митна політика є явищем неоднозначним, в якому виокремлюють внутрішню (захист національного товаровиробника, молодих галузей та національної економіки загалом) і зовнішню (створення сприятливих умов для суб'єктів господарювання у торговельно-економічному співробітництві) цільові функції. Зовнішня функція передбачає, що

держава, встановлюючи певні вимоги та застосовуючи інструменти митного регулювання, повинна враховувати загальновизнані принципи і норми міжнародного митного права [2].

З одного боку, активне ведення політики протекціонізму, заохочення внутрішнього виробника шляхом використання тарифів, для розвитку країни може успішно використовуватися в розвинених країнах, особливо для країн монополістів, які на міжнародному ринку вільно встановлюють ціни і обсяг випуску своєї продукції. Це і спосіб захисту підприємництва і нових галузей виробництва, а так само стимулювання розвитку науково-технічного прогресу. З іншого боку для країн, які мають великі зовнішні борги це економія власної валюти. Впровадження політики протекціонізму дає можливість на території країн із слабким економічним розвитком створювати інвестиції, для подолання тарифних бар'єрів у вигляді «тарифних підприємств». Встановлюються високі митні плати і на імпорт і на експорт.

Протекціонізм можна вважати економічною політикою, мета якої полягає насамперед у підвищенні конкурентоспроможності вітчизняної продукції та формуванні стабільного внутрішньоконкурентного середовища, яке не державними заходами, а методами ринкового саморегулювання відтіснятиме іноземного виробника з ринку [3].

Стратегія економічного протекціонізму спрямована на такі заходи:

- не створювати для виробників «теплих» умов, але забезпечувати нормальні можливості для господарської діяльності та рівноправної конкуренції;
- забезпечити термінове відновлення місткості внутрішнього ринку;
- припинити практику невиконання державою зобов'язань перед власним населенням та підприємствами;
- забезпечити реалізацію факторних переваг України;
- враховувати у практичній діяльності соціально-економічні та політичні особливості України [1].

Глобальні нерівномірності економічного розвитку обумовлюють необхідність для одних країн пошуку ринків збуту вироблених товарів та послуг та, як наслідок, приросту національного багатства, для інших – задоволення потреби шляхом їх імпорту та відповідного зниження темпів національного економічного зростання [5].

Реалізація митної політики координується безпосередньо органами виконавчої влади, що має вираження у підготовці, прийнятті та реалізації ефективних та оперативних управлінських рішень. Одночасно зазначаємо, що управлінські рішення на рівні держави повинні постійно аргументуватись статистичними та аналітичними даними щодо діяльності національної економіки. Враховуючи той факт, що митна політика держави впливає на всі галузі національної економіки та є найбільш чутливою до змін у світовому господарстві, виникає об'єктивна необхідність у забезпеченні автоматизації відслідковування стану її реалізації.

Сучасний стан розвитку української економіки дозволяє віднести її до трансформаційного типу. Цей тип економік характеризується високою залежністю від митних надходжень бюджету, адже нерозвинутими комплексно залишаються всі галузі економіки. Низький рівень економічного розвитку України передбачає необхідність значної ролі фіскальних та протекціоністських мотивів у митній політиці. І навпаки, після забезпечення високого рівня її розвитку, роль митного тарифу та інших обмежень спадатиме. Залежність державного бюджету від митних надходжень на етапі перебудови економіки передбачає обов'язкове врахування показників доходів бюджету від здійснення зовнішньоекономічної діяльності [4].

За дослідженнями Global Trade Alert (організація, що публікує статистику світової торгівлі) , з 2008 р. країни світу активно використовують протекціоністські заходи для обмеження доступу іноземних товарів та інвестицій. Так, у 2018 р. було застосовано 12697 обмежень на торгівлю. Глобальний портфель торговельних

обмежень складається із субсидій (32% від кількості усіх обмежень), експортних субсидій (28%), тарифних заходів (19%). Відзначається стійка тенденція зростання кількості бар'єрів. Так, за даними щорічного звіту про торговельні та інвестиційні бар'єри, у 2015 р. було зареєстровано 33 нових бар'єрів з боку 57 торговельних партнерів ЄС, у 2016 р. – 36, у 2017 р. – 67, у результаті чого загальна кількість існуючих бар'єрів досягла у 2016 р. 372, у 2017 р. – 396 [5].

Україна, будучи членом СОТ, маючи Угоду про асоціацію з ЄС, реалізуючи низку договорів про вільну торгівлю та плануючи розширення зон вільної торгівлі, є достатньо інтегрованою в процеси глобалізації, а відповідно, залежною як від політики неопротекціонізму, так і такою, що повинна підвищувати конкурентоспроможність національної економіки завдяки впровадженню її інструментів.

Порівняльний аналіз торговельних бар'єрів України та країн світу здійснювався на прикладі м'яса та харчових субпродуктів птиці свіжої, охолодженої чи замороженої, де частка України у світовому виробництві м'яса птиці сягає 1,1%.5

Відповідно до Митного кодексу України щодо імпорту товарів застосовується три ставки мита. В Україні застосовуються такі види ставок мита:

1) адвалорна - у відсотках до встановленої статтею 279 цього Кодексу бази оподаткування;

2) специфічна - у грошовому розмірі на одиницю бази оподаткування, встановлену статтею 279 цього Кодексу;

3) комбінована, що складається з адвалорної та специфічної ставок мита [6].

Функціями митної політики передбачено захист внутрішнього ринку країни та вітчизняних виробників від іноземної конкуренції за допомогою низки загальноновизнаних інструментів. На сьогоднішньому етапі митна політика України спрямована на удосконалення системи митно-тарифного регулювання відповідно до європейських та загальносвітових стандартів. У той же час політика протекціонізму – це є захист свого вітчизняного виробництва від іноземних конкурентів. Практично всі добре розвинені держави також використовують протекціоністські інструменти. На даний момент Україна починає активно налагоджувати міжнародне співробітництво між країнами та вихід на зовнішні ринки конкурентоспроможних вітчизняних підприємств.

Список використаних джерел:

1. Г. Р. Зінатулліна, Л. П. Черногуз. Застосування методів протекціонізму в Україні. вебсайт. URL: <http://ap.uu.edu.ua/article/188>

2. Мокій А.І. Митна політика в системі захисту внутрішнього ринку., Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. Випуск 6. 2015 – ст.70-74. URL: <http://global-national.in.ua/archive/6-2015/16.pdf>

3. Білоус-Сергєєва С. О. Політика протекціонізму при вирішенні проблем підприємництва. Ефективна економіка. 2015, №6. С. 213-215

4. П. В. Герасимюк. Митні ефекти як індикатори стану реалізації митної політики помірного протекціонізму в Україні. Економіка та держава № 7/2019. С 100-108. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/7_2019/20.pdf

5. Марченко В. М., Нечаєв О. Л. Сучасні торговельні бар'єри входи на зовнішні ринки БІЗНЕСІНФОРМ № 7 '2019 С. 25-31. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-7_0-pages-25_31.pdf

6. Ставки мита. Державна фіскальна служба України. веб-сайт. URL: <http://sfs.gov.ua/baneryi/mitne-oformlennya/subektam-zed/stavki-vviznogo-ta-viviznogo-mita/vivizne-mito/stavki-mita/>

Семенюк І. М.
Науковий керівник: к.е.н., доц. Петик Л. О.
Львівський національний університет імені Івана Франка

РОЛЬ І МІСЦЕ МИТНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Питання митної безпеки – одне з найактуальніших, оскільки дуже важливе значення для держави має наявність міцного захисту економічних інтересів та економічної безпеки, реалізація яких покладається на митні органи України. Головна мета митної безпеки – гарантування захисту економічних інтересів країни, захищеність життєво важливих потреб, інтересів і цінностей людини, населення, держави та регіонів від внутрішніх і зовнішніх загроз, джерелом яких є зовнішньоекономічні зв'язки. Через постійні зміни в податковому та митному законодавстві, нестабільність фінансової ситуації в державі, тіньову економіку митна безпека, як складова частина економічної безпеки країни, залишається під загрозою. Якщо ж митна безпека держави не буде забезпечена належним чином, то це може негативно вплинути на стан соціально-економічного розвитку країни [1].

Під митним оподаткуванням розуміють невід'ємну складову загальної системи оподаткування та елемент фіскальної політики країни, призначенням якого є наповнення державного бюджету. Основу системи митного оподаткування становлять митні платежі, під якими розуміють ті види податків та зборів, які нараховуються в установленому порядку при переміщенні через митний кордон країни товарів та інших предметів під контролем митного органу.

До митних платежів в Україні відносять наступні: мито, акцизний збір, ПДВ, Єдиний збір, який справляється в пунктах пропуску через державний кордон України, плата за митне оформлення товарів і транспортних засобів та плата за зберігання товарів і ТЗ на складах митних органів. У більш широкому розумінні митні платежі можна класифікувати за такими групами, як: платежі, які пов'язані з нарахуванням митного тарифу; різні види митних зборів; непрямі податки, що нараховуються при здійсненні експортно-імпортних операцій (акцизний збір, податок на додану вартість); платежі за видачу ліцензій на здійснення діяльності у сфері митнотарифних відносин; платежі, пов'язані з проблемами порушення митного законодавства.

Таким чином, різнобічна система використання митних платежів дає можливість державі ефективно регулювати зовнішньоекономічну діяльність та фіскальну політику з метою реалізації економічних інтересів держави [2].

Сучасний етап розвитку податкової системи в нашій державі підвищує роль митного оподаткування в якості однієї з найбільш значущих сфер державного регулювання економіки [3]. Виходячи з загальновідомих визначень складових економічної безпеки держави зупинимось на декількох та зазначимо, що митне оподаткування прямо впливає на фінансову складову економічної безпеки держави. Через його механізм забезпечується надходження митних платежів до доходної частини Державного бюджету, це прямо впливає на стан бюджетної, грошово-кредитної та валютної систем держави. Зовнішньоекономічна безпека прямо пов'язана з митним оподаткуванням. Через диференціацію ставок митного тарифу система митного оподаткування, з одного боку, слугує запобіжником контрабанди товарів, нераціональної структури імпорту й експорту, від'ємного сальдо зовнішньої торгівлі, а з іншого – сприяє вільному руху товарів, робочої сили та капіталу, що створює сприятливі умови для розвитку національної економіки завдяки її інтеграції у світовий розподіл праці. Можна стверджувати, що митна безпека прямо або опосередковано впливає майже на кожну складову економічної безпеки держави.

Отже митна безпека, як складова системи економічної безпеки, відіграє провідну роль, оскільки захищає національні економічні інтереси в зовнішньоекономічній сфері.

Митна безпека України – це стан захищеності національних інтересів України в митній галузі, який дозволяє в різних зовнішніх і внутрішніх умовах, незалежно від будь-яких загроз, забезпечити [4]:

а) переміщення через митний кордон товарів і транспортних засобів;

б) здійснення митного регулювання, пов'язаного із встановленням та справлянням податків і зборів; в) застосування процедур митного контролю та митного оформлення із застосуванням заходів із митнотарифного і нетарифного регулювання;

г) проведення боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, а також виконання інших покладених на митні органи завдань шляхом ефективної реалізації митної справи.

Якщо розглядати митну безпеку як стан захищеності митних інтересів держави, то митні інтереси держави – це національні інтереси, забезпечення та реалізація яких досягаються провадженням митної справи. Головною метою митної безпеки можна вважати досягнення певного рівня ефективності та надійності митної системи завдяки продуктивному функціонуванню митних органів.

Таким чином, можемо сказати, що теоретичне обґрунтування важливості митних платежів спонукає до постійного підвищення ефективності процесу митного оподаткування в частині контролю за достовірним визначенням митної вартості товару та відповідністю його європейським стандартам. Характер і ефективність справляння митних платежів залежить від рівня реалізованої податкової та митної політики у сфері ЗЕД. Зазначимо, що митні органи мають спрямовувати свої дії та зусилля на контроль за правильністю та достовірністю нарахування митних платежів, оскільки останні є потужним інструментом розвитку національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Електронний практичний посібник "Оподаткування зовнішньоекономічної діяльності в Україні" (автори) Г. В. Воронцова, Т. Д. Ліпихіна, І. М. Квеліашвілі, Т. С. Тоцька / Вип. 2 – Днепропетровск: "АМСУ", АМСУ, Випуск 2, — 2012.
2. Гребельник О. П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності / Гребельник О. П. – К. : Центр навчальної літератури, 2005.
3. Губа М.О. Місце і роль митного оподаткування в системі економічної безпеки держави / М. О. Губа // Економіка, фінанси, право. – 2012.
4. Пашко П. В. Понятійний апарат системи забезпечення митної безпекоспроможності / П. В. Пашко // Економіка та управління національним господарством. – 2009.

Чорний Р. В.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Петик Л.О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

МИТНА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Митна політика — система орієнтирів (рамкових стандартів) митного регулювання, зорієнтована на забезпечення економічних інтересів і цілей держави.

Важливим елементом діяльності держави практично на всіх етапах свого розвитку є митна політика, її формування та реалізація. Активізація державного

регулювання зовнішньоекономічної діяльності взагалі та митного регулювання зокрема на сучасному етапі становлення торгівельних відносин набувають все більшого значення в умовах глобальної конкуренції та захисту національних економічних інтересів. В сучасних умовах Україна знаходиться на етапі активного пошуку свого місця у системі міжнародних економічних відносин, тому вивчення та використання економічних механізмів та інструментів впливу, зокрема митно-тарифного регулювання, є першочерговим завданням. У всьому світі митно-тарифне регулювання є “локомотивом” економічного регулювання та відповідає вимогам розвитку ринкових відносин та ринкової економіки [1].

Україна активно співпрацює з митними адміністраціями багатьох країн світу (є членом Ради митного співробітництва, Всесвітньої митної організації) та продовжує процес приєднання міжнародних конвенцій з питань митної справи у напрямі гармонізації із загальноприйнятими в міжнародній практиці нормами та стандартами.

Зовнішньоекономічна діяльність держави завжди нерозривно пов'язана з митною діяльністю та митною політикою, оскільки причиною виникнення зовнішньоекономічної діяльності є наявність міждержавних економічних (торговельних) зв'язків як об'єкта державного впливу та контролю. Цей факт зумовлює переважання економічного характеру функцій митної політики. На сьогоднішній день можна визначити 6 базових функцій митної політики:

- фінскальну;
- економіко-регуляторну;
- захисну;
- контрольню-організаційну;
- інформаційно-статистичну;
- міжнародно-політичну[2].

Нині фінскальна функція потребує удосконалення, зокрема в напрямку митного контролю, котрий повинен ґрунтуватись на використанні системи управління ризиками. Вважаємо, що пост-митний контроль є важливим інструментом підвищення рівня ефективності організації митного контролю. Також до вискоефективних напрямів збільшення рівня митних надходжень варто віднести удосконалення електронної системи обміну інформацією за принципом «єдиного вікна» та приєднання України до Конвенції про єдиний режим транзиту і впровадженням нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS), що сприятиме спрощенню переміщення товарів між країнами ЄС, Європейської Асоціації Вільної Торгівлі (країнами – членами Конвенції про єдиний режим транзиту) та Україною. Це забезпечить не лише додаткові надходження до бюджету, а й сприятиме прискоренню проведення митних формальностей й забезпечення належного рівня якості митного контролю. Дані заходи є перспективою подальших досліджень.

Сучасна митна політика України є дещо недосконалою, про що свідчать наступні фактори :

- значна частка у загальному обсязі товарообігу товарів переміщується з приховуванням інформації від фінскальних органів або шляхом контрабанди;
- велика кількість правопорушень у сфері інтелектуальної власності;
- невідповідність існуючої системи митного контролю сучасним стандартам пропускнуої спроможності;
- наявність певних шахрайських і корупційних схем у системі державного управління митною справою;
- великий обсяг тінізації зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств тощо [3].

Основна робота при вдосконаленні митної політики має бути спрямована на оптимізацію митного тарифу шляхом зниження податкового навантаження за різною номенклатурою товарів, імпорт яких є економічно недоцільним.

Для цього, на мою думку, необхідно:

- створити сприятливі нормативно-правові умови розширення прав митних органів у частині доступу до інформації;
- розробити програми реформування процедур митного оформлення;
- створити єдину систему використання попередньої інформації з метою оперативного виявлення потенційно небезпечних вантажів ;
- підвищення кваліфікації працівників митної служби постійний курс із управління міжнародними проектами;
- підвищити рівень бюджетного фінансування процесів модернізації та реформування системи реалізації митної політики, за вимогами міжнародних норм та стандартів [4].

Державна митна політика має величезний вплив на ефективність зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання. Оскільки вона визначає форми та методи здійснення ЗЕД. Зокрема, шляхом упровадження як економічно обґрунтованих, так і суто політичних заходів держава може регулювати експортно-імпортні потоки товарів та послуг. Установлюючи ставки ввізного мита, захищає внутрішніх товаровиробників і, навпаки, при переповненні внутрішнього ринку певними видами товарів надає експортні пільги виробникам цих товарів, що, у свою чергу, сприяє підвищенню рентабельності зовнішньоекономічної діяльності та продуктивності роботи підприємств у цілому [5, 15–16].

Отже, пріоритетним напрямом роботи державних управлінських інституцій в Україні має стати прийняття обґрунтованої стратегії митної політики щодо імпорту, яка сприятиме технологічній реконструкції вітчизняної промисловості. Диверсифікована митна і тарифна політика має узгоджуватися з інтересами національної промисловості й інтересами міжнародних об'єднань, до складу яких входить Україна.

Моніторинг регулюючого потенціалу митної політики в контексті впливу на зовнішньоекономічну діяльність підтвердив присутність реальних дисбалансів і проблем у національній економіці, які зменшують можливості українського експорту та імпорту. Це першочергово створює передумови для корекції пільгової політики в сфері митного оподаткування зовнішньоекономічної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI / Редакція від 01.04.2016 [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
2. П.В.Пашко «ФУНКЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ» [електронний ресурс].- режим доступу:http://scientificview.umsf.in.ua/archive/2009/1_41_2009/7.pdf
3. Єдинак В.Ю. Вплив митної політики на зовнішньоекономічну діяльність підприємств / В.Ю. Єдинак, Н.М. Плешкова, С.П. Ніжніченко // Ефективна економіка. – 2014. – № 11.
4. Луцик А.І. Митна політика як стимулятор економіки в умовах інтеграційних процесів / А.І. Луцик // Економічний аналіз. – 2010. – Вип. 7. – С. 91–93.
5. Кислий В.М. Вплив митної політики на ефективність зовнішньоекономічної діяльності / В.М. Кислий, Т.І. Жарик // Вісник Сумського державного університету. – Сер. “Економіка”. – 2008. – № 2, Т. 1. – С. 14–20.

Прокопчук
Науковий керівник: к.е.н., доц. Петик Л. О.
Львівський національний університет імені Івана Франка

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Банківська система є елементом фінансової системи країни. Через банківську систему діє механізм розподілу фінансових ресурсів та грошових коштів, відбувається їх мобілізація та залучення в економічний обіг. Стійкість та стабільність банківського сектору країни є однією з найголовніших передумов досягнення сталого розвитку національної економіки, натомість недостатній їхній рівень може призвести до кризових явищ усередині країни.

Сучасна банківська система України є дворівневою. Національний банк України є центральним банком, який проводить єдину державну грошово-кредитну політику з метою забезпечення стабільності національної грошової одиниці, а саме: є емісійним центром, встановлює офіційний курс гривні до інших валют, здійснює банківське регулювання тощо. Проте в механізмі функціонування кредитної системи величезну роль відіграють комерційні банки. Вони акумулюють основну частку кредитних ресурсів, надають клієнтам повний комплекс фінансового обслуговування, включаючи видачу позик, прийом депозитів, розрахунки, купівлю-продаж і зберігання цінних паперів, іноземної валюти тощо [1].

Банківська система України протягом 2017–2019 рр. зазнала значних змін. Зміни насамперед зумовлені фінансовою кризою, яка показала нездатність банківської системи подолати несприятливі явища в економіці. Підвищення курсу іноземних валют привело до недовіри людей до банків: вони намагаються якомога швидше забрати свої депозити та оминати можливість взяття кредитів. Більшість громадян готові тримати свої заощадження вдома, а не розміщувати їх на депозитних та поточних рахунках комерційних банків. Сучасна системна криза в Україні, різке погіршення економічних, соціально-політичних умов розвитку створюють безпрецедентні загрози для функціонування банківської системи.

Головними проблемами банків стало згортання кредитування, скорочення власного капіталу та збитковість діяльності. Саме це зумовило значне скорочення кількості комерційних банків в Україні (рис. 1). Але в 2018 році спостерігається деяка стабілізація ситуації в Україні, зокрема в банківському секторі. Найважливішою з причин таких суттєвих змін в банківському секторі, а саме в скороченні кількості банківських установ, є непрозорість діяльності великої кількості банків та їх приналежність до олігархічних кланів.

Саме маловідомі комерційні банки без певного рейтингу займалися відмиванням коштів та переведенням їх в офшорні зони, обслуговуванням вузького кола власних клієнтів без урахування реальних потреб економіки. Вагомим рішенням влади було також закриття російських банків, діяльність яких була спрямована насамперед на відмивання коштів Російській Федерації [1].

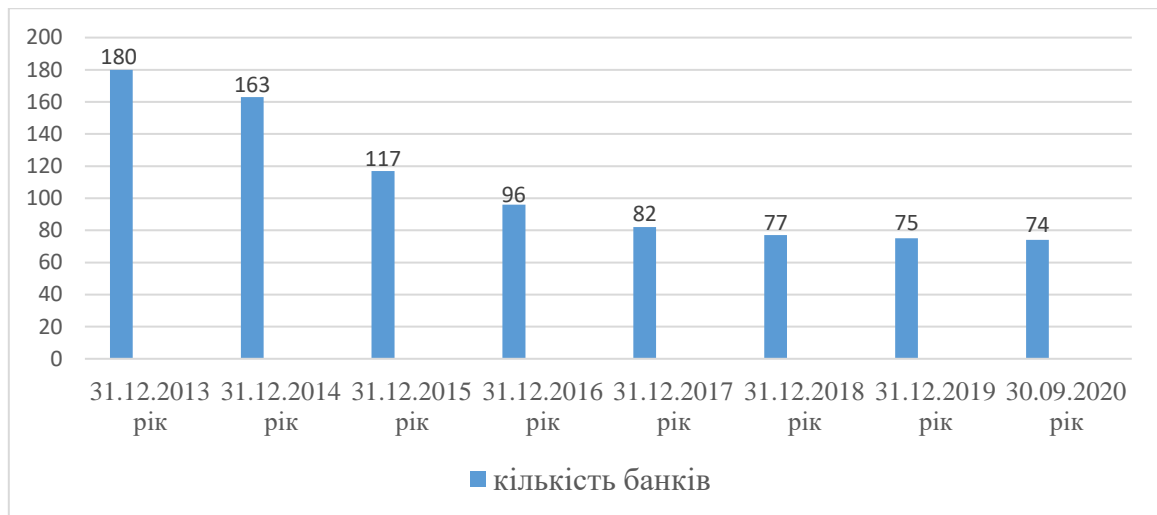

Рис. 1. Кількість діючих банків в Україні за 2013-2020рр.

Джерело: складено автором за даними [3]

Різке скорочення кількості комерційних банків, що відбувалося починаючи з 2014 р., стало результатом кардинальної трансформації засад і механізмів роботи всієї вітчизняної банківської системи, подолання її застарілих хвороб.

За 2018 рік кількість діючих банків в Україні зменшилась на п'ять установ, на які припадало 1,2% чистих активів сектору на початок 2018 року: два банки реорганізувалися у фінансові компанії; два банки приєдналися до інших за спрощеною процедурою; один банк визнано неплатоспроможним. Неплатоспроможним упродовж року було визнано банк з російським капіталом у зв'язку із втратою ним ліквідності, погіршенням фінансового стану та через те, що власники не вжили заходів для запобігання неплатоспроможності. Відповідно, на початок 2019 року в Україні налічувалось 77 платоспроможних банків [2].

За 2019 рік кількість платоспроможних банків скоротилася на дві установи: Акціонерне товариство "ВЕРНУМ БАНК" здало ліцензію та стало фінансовою компанією, а Акціонерне товариство "Укрсоцбанк" приєдналося до Акціонерного товариства "Альфа-Банк" за спрощеною процедурою [2].

У вересні 2020 року кількість діючих банків зменшилася з 75 до 74 через відкликання банківської ліцензії та ухвалення рішення про ліквідацію АТ АКБ "АРКАДА" [2].

На рис. 2 наведені окремі показники діяльності банків за період з 2017 по 2020 рік. Як бачимо, за цей період усі показники продемонстрували зростання, активи банків зросли на 238 161 млн. грн., а зобов'язання банків – на 161 091 млн. грн.

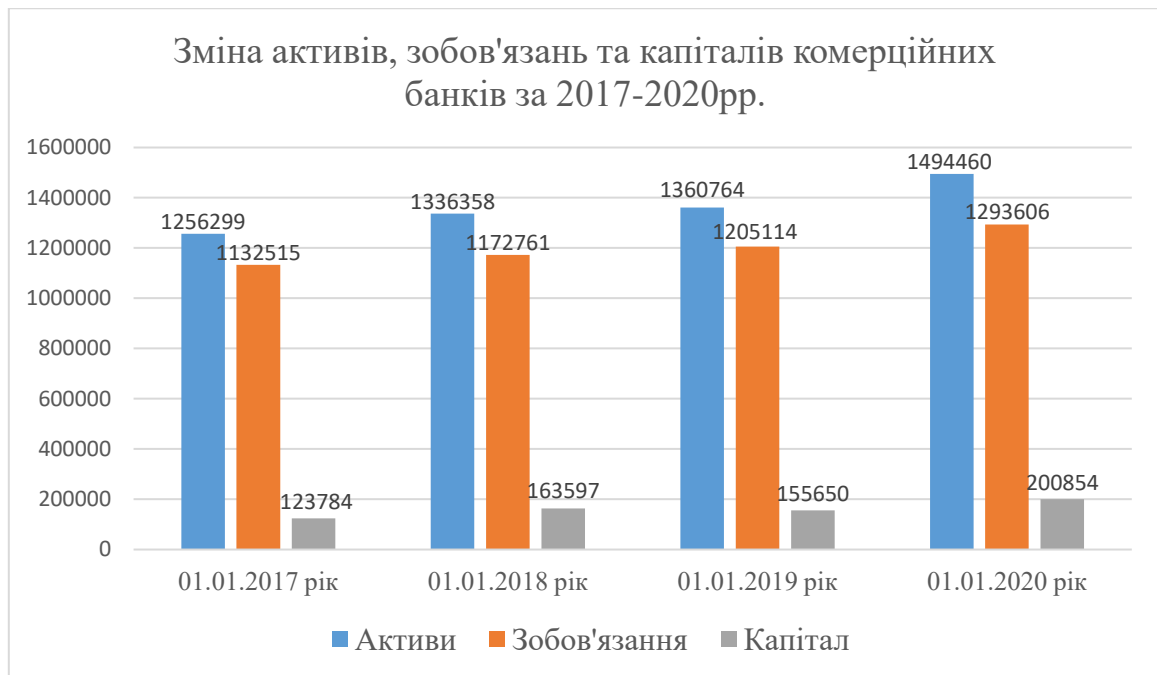

Рис. 2. Зміна активів, зобов'язань та капіталів комерційних банків за 2017-2020рр.

Джерело: складено автором за даними [2]

Збільшення зобов'язань за цей період є позитивною тенденцією, на яку позитивно вплинуло саме скорочення кількості ненадійних банків, створення умов для коректного обслуговування клієнтів. Це свідчить також про повернення довіри населення до банківської системи. Впродовж цього періоду відбулося поступове збільшення активів банківських установ, в першу чергу, через відновлення стабільного кредитування фізичних та юридичних осіб.

Висновки.

Як бачимо позитивні кроки вже були зроблені: скорочено кількість ненадійних банків, підвищення прибутковості діяльності. Та негативними моментами є те, що закриття відділень банків привело до скорочення робочих місць, а інфляція та негативна репутація деяких банків привели до того, що населення України не готове вкладати гроші та брати кредити, а шукають інші джерела фінансування. Для стабілізації та повноцінного функціонування банківської системи України необхідно:

- подальше укрупнення банківських установ шляхом злиття та поглинань, це допоможе збільшити сукупні активи окремих банків і банківської системи в загалом.
- здійснення контролю з боку держави за діяльністю банків.
- впровадження нових депозитних програм за привабливими відсотками задля залучення додаткового капіталу;
- підвищити відповідальність власників комерційних банків із виконання зобов'язань перед клієнтами;
- вихід банків на міжнародні фінансові ринки, відкриття філій банків. Це допоможе залучати інвестиції з-за кордону.

Введення цих змін допоможе зробити національну банківську систему конкурентоспроможною та підвищити рівень довіри серед населення.

Список використаних джерел:

1. Банківська система України: сучасний стан та перспективи розвитку. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/25>
2. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>
3. Кількість банків в Україні (2008-2020). URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/>

Андреев С.
Науковий керівник: к.е.н., доц. Петик Л. О.
Львівський національний університет імені Івана Франка

КРЕДИТНИЙ РИНОК УКРАЇНИ: СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ

Кредитний ринок України, як і в цілому вся економіка держави, зазнав стресу у 2014 році. Інфляція зросла до 25%, що призвело до зростання облікової ставки НБУ, гривня знецінилася майже вдвічі, дефіцит зведеного платіжного балансу сягнув 13.3 млрд. доларів США, а золотовалютні резерви знизилися до критично низького рівня – 7.5 млрд. доларів США.[1] Велика кількість неефективних, неконкурентноспроможних та токсичних банків збанкрутували. Кількість діючих банків скоротилася майже у 2,5 раз за 6 років, таких показників ще не було жодного разу за існування України. Частка банків з іноземними капіталом збільшилася з 27,2% до 46,6%, що свідчить про те, що більшість українських банків не витримали конкуренції і завершили своє існування. Але це не така вже і погана тенденція. Криза вивела з економіки токсичні банки, які не приносили доходу. З кожним роком відсоток прибуткових банків зростає. Так, за 2017 рік з 82 діючих банків збитковими були 19 (23%), за 2019 рік з 77 банків, сумарний дохід яких зіставив 34,4 млрд грн, лише 13 не отримали прибутку (16%), загальні збитки яких зіставили 12, 7 млрд грн.

Таблиця 1

Кількість банків в Україні

Рік	Кількість діючих банків	З них з іноземним капіталом	Зі 100% іноземного капіталу
2014	180	49	19
2016	117	41	17
2018	82	38	18
2020	75	35	23

Джерело: [2]

Влада держави визначила розвиток кредитування одним із найбільш пріоритетних напрямів. Національний банк також наголосив на важливості активізувати кредитування і зафіксував це як у стратегії НБУ, так і у стратегії розвитку фінансового сектору. Більшість показників кредитування за останні два роки постійно покращуються. П'ятирічка дорогих грошей пройшла, рівень інфляції в Україні найменший за останні 6 років-близько 5%, тобто тепер НБУ може змінити курс з стримування цін та інфляції до заохочення людей інвестувати, створювати та розвивати існуючі бізнеси.

Найвпливовіший і найефективніший інструмент Національного банку-рівень облікової ставки. У 2020 році облікова ставка знизилася до рекордного за часів незалежності рівня-лише 6%. Це не приведе до моментального здешевлення комерційних кредитів і зниження ставки за депозитами, але цей показник вказує, що ситуація стабілізувалася, держава змогла приборкати інфляцію і дає зелений колір для інвестування та залучення грошей в бізнес.

Таблиця 2

Облікова ставка Національного банку України

Облікова ставка НБУ	
Рік	% річних
2014	9.5
2015	22

2017	12.5
2019	13.5

Джерело: [3]

Отже, в найближчий час економіка буде переповнена “дешевими грошима” і інвестиційний потенціал зараз найбільший за весь час. Національний банк все таки дотримується напряму відновлення кредитування і, як не дивно, для інвесторів кризовий час відкрив нові можливості. Але є і зворотній бік медалі. Ситуація в Україні підтверджує тенденції всього світу. Всесвітня економіка перегріта “дешевими грошима”, що називають головною загрозою і головним драйвером майбутньої кризи, з чим погоджуються фінансові аналітики і власники великого бізнесу. У 3,2 разів більше видано кредитів, ніж заробляє світ, причому 30% з них видано країнам розвиваючим економікам, таким як Україна, які не показують прогнозований ріст. Тобто світ переповнений токсичними кредитами і криза це питання часу.

Нижче наведена інформація по головних показниках для банківського сектору України за два останні роки.

Таблиця 3

	Головні показники банківської системи				
	Інфляція	Прибуток бан. сектору	Депозити у гривні	Кредити у гривні	Чисті активи банківського сектору
2018 Рік	9,8 %	21,7 млрд грн	540,1 млрд грн	61 млрд грн	1 361 млрд грн
Відносно попереднього року	↓ 3,9 %	-	↑ 10,1 %	↑ 7,6 %	↑ 1,8 %
2019 рік	4.1 %	59,6 млрд грн	639 млрд грн	8 млрд грн	1 494 млрд грн
Відносно попереднього року	↓ 5,7 %	↑ 270 %	↑ 18,5 %	↓ 0,9 %	↑ 9,8 %

Джерело: [4,5]

Більшість показників показують позитивний результат з року в рік. У 2019 році банківська система продовжувала зміцнювати фінансовий стан. Чистий прибуток за рік становив 59,6 млрд грн, що в 2,7 рази більше, ніж у 2018 році. Банки стали працювати ефективніше – 11 банків працювали з прибутковістю капіталу вище 30%. Понад половину прибутку сектору сформовано за рахунок ПриватБанку. Головними чинниками зростання прибутковості були рекордно низькі відрахування до резервів та висока операційна ефективність. Уперше з моменту запровадження реальної оцінки кредитного ризику в лютому 2017 року частка непрацюючих кредитів була нижчою за 50%[5].

Як можна побачити зі статистики, чисті активи банківського сектору постійно збільшуються з року в рік. Рівень концентрації банківського сектору залишається порівняно низьким. На найбільші 20 банків припадає 92,2% усіх чистих активів сектору. Насторожує зменшення кредитів у гривні. Можна подумати, що 0,9% це не сильне погіршення і на стан кредитування та в цілому на всю економіку не сильно впливає. Але якщо розібратися детальніше, то можна зрозуміти, що і збільшення

кредитів у 2018 році відносно 2017 року на 7,6% не така вже і велика цифра, що там говорити про від'ємні показники.

Справа в тому, що за останні роки саме споживче кредитування зростає на 30% кожного року. Це і не дивно, адже після кризи саме цей сектор кредитування відновлюється найшвидше. Це вигідно для обох сторін: відносно невисокі ризики, доступність та простота в оформленні, висока ефективність процентної ставки. Споживче кредитування минулого року зросло головним чином завдяки зростанню реальних доходів населення та високій дохідності таких продуктів для банків

Стрімке зростання споживчого кредитування стає все більшим викликом для фінансової стабільності України. Банки послаблюють стандарти схвалення кредитних заявок, а окремі фінансові установи дуже активно розширюють свою присутність у цьому сегменті, водночас недостатньо консервативно оцінюючи ризики за незабезпеченими споживчими кредитами.[5] А ризики є. Може повторитися ситуація 2008 року, коли велика кількість грошових коштів були в розпорядженні банків. Вони видавали дешеві кредити і багато з них без застави. Зрозуміло значна частина позичальників неефективно використовувала кошти, прогорали і не в змозі були виплатити борг. Тому за споживчими кредитами потрібно встановлювати контроль з боку Національного банку.

Ось і підходимо до головної проблеми кредитного ринку в Україні-низьке кредитування бізнесу, реального сектору економіки та відсталість іпотечного кредитування. Найбільше знижується кредитування основних галузей для України, які приносять найбільші доходи та робочих місць: добувна, переробна, будівництво та транспорт. Повільне зниження облікової ставки на тлі низької інфляції робить проблематичним кредитування великих підприємств у національній валюті. Також зменшується кредитування малого та середнього бізнесу, хоча держава визначила розвиток цих сфер пріоритетними. Сектор реальної економіки приносить найбільші доходи банкам, а найголовніше-прямо впливає на розвиток України, ВВП, кількість робочих місць. На жаль, він є найменш розвинутим.

За рік чисті гривневі кредити бізнесу (тобто кредитний портфель без урахування резервів) скоротилися на 6,2%. Найдинамічніше це відбувалось у IV кварталі через погашення кредитів державних монополій та дочірніх компаній міжнародних груп. Чисті валютні кредити корпораціям скоротилися за рік на 4,1%.[5]

Також окремо треба сказати за іпотечне кредитування. В усьому світі банківське іпотечне кредитування вважається найефективнішим механізмом розв'язання житлових проблем населення, оскільки, забезпечує кредиторю гарантований дохід, а населенню - можливість придбати житло та капіталізувати власні заощадження. Становлення іпотечного ринку в Україні є однією з найбільш важливих та актуальних проблем, що потребують невідкладного розв'язання. Основними проблемами іпотечного кредитування в Україні є:

- малоефективна, непередбачувана, довготривала і витратна для кредитора процедура звернення стягнення на предмет іпотеки за рішенням суду чи виконавчого напису нотаріусу;

- відсутність законодавчого положення щодо функціонування вторинного іпотечного ринку іпотечних цінних паперів;

- нерозвиненість інфраструктури ринку житла та житлового будівництва; недосконалість правової бази;

- відсутність дієвого механізму кредитування під заставу земель сільськогосподарського призначення;

- неспроможність банківської системи працювати за міжнародними схемами реінвестування;

- недовіра населення до українських банків та щодо можливості втрати свого житла у разі банкрутства банка-кредитора.[6]

Отже, загалом кредитування в Україні розвивається в позитивному напрямі. Майже всі цілі та цифри, які потрібно досягти, поставлені в 2015 році були виконані. Але ще і досі існує величезна проблема кредитування реального сектору. Національний банк розуміє це і в своїх стратегіях і звітах постійно вказує на пріоритетність розвитку цієї сфери.

Список використаних джерел:

1. Річний звіт національного банку України за 2014 рік, с. 9-10
2. Інтернет-ресурс <https://index.minfin.com.ua>
3. Інтернет-ресурс <https://bank.gov.ua/ua>
4. Річний звіт національного банку України 2018 рік, с. 3
5. Річний звіт національного банку України 2019 рік, с. 2, 16-18
6. Галєба Р. С. Проблеми іпотечного кредитування в Україні // Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня Навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи Університету ДФС України - Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. С. 11-16

Козачук О.В.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Петик Л.О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ДЕФІЦИТУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ

Проблема дефіциту бюджету в сучасних умовах розвитку економіки України гостро постає у суспільстві. Бюджетний дефіцит – це складне економічне явище, яке віддзеркалює різні аспекти соціально-економічного розвитку суспільства та ефективність економічної політики держави. Він має різні прояви, характеризується різноманітністю причин і наслідків. Згідно зі ст. 2 Бюджетного кодексу України, дефіцит бюджету являє собою перевищення видатків бюджету над його доходами (з урахуванням різниці між наданням кредитів з бюджету та поверненням кредитів до бюджету) [1].

Протягом останніх років обсяг бюджетного дефіциту України зростає, і в умовах загального економічного спаду це потребує від уряду системних рішень, спрямованих на вирішення даної проблеми [2].

Актуальність питання бюджетного дефіциту дуже важлива на даний час, адже в цілому держава зобов'язана формувати свою бюджетну політику так, щоб домогтись скорочення бюджетного дефіциту. Бездефіцитність бюджету – має стати неминучим принципом бюджетної політики України. Відповідно до сучасної економічної теорії бюджетний дефіцит є одним із важливих інструментів державного регулювання економічної активності. За умов фінансово-економічної кризи відсутність заходів із стимулювання сукупного попиту, у тому числі через дефіцит бюджету, у значній мірі може підвищити циклічні коливання економіки [3].

Проблематика бюджетного дефіциту була і залишається предметом наукового інтересу багатьох вітчизняних дослідників, зокрема: Румик І.І., Громко Є.О., Матвійчук В.І. та інші.

Бюджет України постійно відчуває нестачу коштів. Глибинними причинами бюджетного дефіциту в Україні стали нераціональне використання бюджетних коштів, економічна нестабільність, проведення військових дій на території країни, наявність певних вад у законодавчій базі, зростання державного боргу [3].

Проаналізуємо динаміку дефіциту бюджету України у 2017-2020 рр, наведену в таблиці 1.

Таблиця 1

Виконання державного бюджету України з 2017 по 2020 рр. (млн. грн.)

Рік	Доходи	% ВВП	Видатки	% ВВП	Кредитування	% ВВП	Сальдо (дефіцит бюджету)	% ВВП
2017	793 265,0	26,59	839 243,7	28,13	1870,9	0,06	- 47 849,6	- 1,60
2018	928 108,3	26,08	985 842,0	27,70	1514,3	0,04	- 59 247,9	- 1,66
2019	998 278,9	25,12	1 072 891,5	26,99	3437,0	0,09	- 78 049,5	- 1,96
2020 Станом на 01.11	842 437,8		950 842,3		3757,6		-112 162,1	

**Джерело: складено за даними [4].*

Аналізуючи дані, наведені в таблиці 1, бачимо, що з 2017 року по теперішній час сальдо бюджету України є від'ємним, тобто має місце дефіцит. Дефіцит бюджету у 2019 році становив 1,96% ВВП. Сальдо бюджету станом на 1 листопада 2020 року становило 112 162 млн грн, що свідчить про зростання дефіциту бюджету порівняно з минулим роком. Тому можна стверджувати, що спостерігається тенденція зростання бюджетного дефіциту в країні. Це в свою чергу спричиняє посилення інфляційних процесів, кризу у сфері державних фінансів, погіршення соціально-економічного стану суспільства.

За досліджуваний період спостерігається також зростаюча динаміка доходів та видатків держбюджету. Проте, видатки мають більший обсяг порівняно з доходами. Так, у 2017 році видатки державного бюджету перевищили доходи на 45 978, 7 млн. грн.; у 2018 – на 57 733, 7 млн. грн., 2019 – на 74 612,6 млн. грн., і станом на листопад 2020 року видатки бюджету перевищують доходи на 108 404,5 млн грн [4].

Отож, можна стверджувати, що основними причинами бюджетного дефіциту України, за аналізований період, є перевищення видатків над доходами. Основними причинами виникнення значного дисбалансу доходів і видатків у бюджеті є нераціональне використання бюджетних коштів, економічна нестабільність, проведення військових дій на території країни, наявність певних вад у законодавчій базі, зростання державного боргу.

Варто зазначити, що Україна, для того, щоб забезпечувати подолання дефіциту бюджету, значну увагу приділяє використанню кредитного методу. Головна ознака цього методу – це операції з залучення коштів бюджету України на умовах повернення, платності та строковості, внаслідок чого виникають зобов'язання країни перед кредиторами. Внутрішніх запозичень країни не вистачає для покриття дефіциту бюджету, тому країна змушена звертатися до міжнародних кредиторів. Основними зовнішніми кредиторами України є такі міжнародні фінансові інститути, як Міжнародний валютний фонд, Європейський Союз та Світовий банк [3].

Відомо, що бюджетний дефіцит збільшує державний борг, а зростання боргу, у свою чергу, потребує додаткових витрат бюджету на його обслуговування і тим самим збільшує бюджетний дефіцит. Так, державний і гарантований державою борг України станом на 30 вересня 2020 року склав 2 345,61 млрд грн або 82,89 млрд дол., тобто в еквіваленті в національній валюті зріс на 4,55 млрд грн, а у доларовому

еквіваленті державний та гарантований державою борг зменшився на 2,31 млрд дол. США. Тому, зростання державного зовнішнього боргу України є ще одним наслідком дефіциту державного бюджету [5].

Подолання бюджетного дефіциту державного бюджету України можна здійснити наступними шляхами :

1) Створення привабливого інвестиційного сектору. Необхідним є запровадження системи пільгового оподаткування прямих іноземних інвестицій та прямих національних інвестицій у проекти розвитку пріоритетних галузей. Має бути забезпечений вільний ввіз та вивіз з країни валюти, доходів, дивідендів в рамках реалізації пріоритетних інвестиційних проектів, сприятливий митний режим прямих іноземних інвестицій, гарантії їх захисту та захисту прав власності інвесторів. Для інвесторів пріоритетних інвестиційних проектів необхідно створити спрощену систему обліку і звітності, мінімізувати або й припинити державні перевірки. За участю держави необхідно створити інститути супроводження та сприяння реалізації пріоритетних інвестиційних проектів [3]

2) Вдосконалення податкової системи. Податкова система повинна стимулювати процеси капіталоутворення та нагромадження, сприяти формуванню заощаджень та інвестуванню, не підриваючи підвалин підприємництва та запобігаючи знищенню процесів суспільного відтворення. [2].

3) Забезпечення фінансової підтримки малого та середнього бізнесу. Ця підтримка полягає у реалізації таких заходів, як: надання фінансових продуктів та програм допомоги з боку державних банків (АТ «Ощадбанк», АТ «Укресімбанк», АБ «Укргазбанк»); залучення безробітних до організації підприємницької діяльності [5].

4) Зростання обсягів експорту товарів і послуг. У січні-лютому 2020 року у порівнянні з аналогічним періодом минулого року імпорт товарів в Україну зменшився на 3%, до 8,54 млрд доларів [5]. Необхідно і надалі дотримуватися напрямку збільшення обсягів експортування.

Таким чином, проблема бюджетного дефіциту не буде розв'язана за рахунок зовнішньої допомоги (кредитів, позик). Держава повинна вкладати кошти в ті сфери життєдіяльності, які будуть забезпечувати стабільні надходження до державного бюджету. Адже розвиток соціально-економічної сфери є запорукою успішного подолання дефіциту бюджету.

Отже, навіть при тому, що бюджетний дефіцит і державний борг – самі по собі не є катастрофічними явищами, їх збільшення може привести до серйозних негативних наслідків не тільки економічного, але і чисто політичного характеру. Адже довіра народу до бюджетної системи, до бюджетного устрою країни визначає довіру до уряду, довіру до реформ, що проводяться. Ця довіра неможлива в умовах незбалансованого бюджету – головного фінансового документа країни, в умовах зростаючого внутрішнього і зовнішнього боргу. І це повинно, нарешті, привернути пильну увагу уряду, і виявитися в конкретних результатах.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Румик І.І., Грубар А.М. Причини і шляхи мінімізації бюджетного дефіциту в Україні. Збірник наукових праць «Сучасні підходи до управління підприємством». 2019. URL: <http://spu.fmm.kpi.ua/article/view/73060/68391>
3. Громко Є.О., Матвійчук В.І. Бюджетний дефіцит: причини та методи його подолання. С. 157-163. URL: <file:///C:/Users/user/Downloads/5632-11308-1-SM.pdf>
4. Виконання державного бюджету України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/2020/>
5. Інформаційний ресурс «УКРІНФОРМ». Мультимедійна платформа іномовлення України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3005673-import-tovariv-zmensivsa-na-3.html>

Кулик Н. Б.
Науковий керівник: к.е.н., доц. Петик Л.О.
Львівський національний університет імені Івана Франка

РЕАЛІЗАЦІЯ ФУНКЦІЙ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Митна політика є комплексом заходів, які здійснюються з метою забезпечення найбільш ефективного використання інструментів митного контролю та митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, спрямованих на підтримку позитивного торговельного балансу країни та розвитку національної економіки. Митна політика покликана сприяти економічній безпеці країни, яка гарантуватиме достатній рівень соціально-економічного та оборонного існування, а також політичну незалежність її економічних інтересів по відношенню до можливих зовнішніх та внутрішніх загроз і впливів. [5]

Зовнішньоекономічна діяльність держави завжди нерозривно пов'язана з митною діяльністю та митною політикою, оскільки причиною виникнення зовнішньоекономічної діяльності є наявність міждержавних економічних (торговельних) зв'язків як об'єкта державного впливу та контролю. Цей факт зумовлює переважання економічного характеру функцій митної політики. На сьогоднішній день можна визначити 6 базових функцій митної політики:

- фіскальну
- економіко-регуляторну;
- захисну
- контрольно-організаційну
- інформаційно-статистичну
- міжнародно-політичну[4]

Завданням фіскальної функції митної політики] є наповнення державного бюджету за рахунок стягнення мита, податку на додану вартість, акцизного збору з товарів та інших предметів при переміщенні через митний кордон. Від названих вище стягнень слід відрізняти такі митні платежі, як збір за митне оформлення, плата за зберігання товарів на митних складах, митне супроводження тощо, які не виконують фіскальної функції, а є платою за послуги митниці [1].

Економіко-регуляторна функція передбачає вплив з боку держави та її компетентних органів на зовнішньоекономічні відносини за допомогою засобів економічного та неекономічного (адміністративного) характеру з метою регулювання останніх щодо забезпечення національних інтересів та інтересів національних товаровиробників і створення сприятливих для них умов, забезпечення виконання державної політики у сфері економіки, виконання міжнародно-правових зобов'язань держави.[3]

Захисна функція митної політики полягає в забезпеченні захисту країни від загроз як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. Реалізація цієї функції передбачає здійснення працівниками та посадовими особами митних органів функцій контролю за дотриманням встановлених правил переміщення через Державний кордон предметів, товарів, транспортних засобів та осіб [2]

Головне завдання контрольно-організаційної функції – формування умов та порядків переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон та їх практична реалізація шляхом проведення митного контролю та оформлення

Інформаційно-статистична функція є важливою складовою координування

напрямів розвитку митних органів. Це відносно нова функція, вона пов'язана з розвитком інформаційних технологій та появою Інтернету, які дозволяють реалізувати он-лайн спілкування митниці та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності шляхом введення електронного декларування та отримання результатів митного оформлення через ці мережі.[2]

Міжнародно-політична функція полягає в забезпеченні міжнародно-інтеграційного процесу, здійсненні міжнародно-правових заходів, розвитку міжнародного митного співробітництва, залученні організаційної та фінансової допомоги для розвитку митної справи. Невтручання митних органів у внутрішньодержавні політичні процеси сприяє стабілізації політичної ситуації в країні.[5]

Для реалізації визначених вище функцій Державною митною службою України визначено пріоритетні напрями розвитку галузі на 2020 рік і подальшу перспективу, зокрема такі:

- виконання завдань Державного бюджету, вдосконалення системи нарахування та сплати митних платежів із забезпеченням належного контролю за встановленими законодавством базою та умовами митного оподаткування;
- імплементація митного законодавства відповідно до міжнародних та європейських стандартів, підготовка нової редакції Митного кодексу України
- спрощення та модернізація митних процедур, їх уніфікація, введення принципу "єдиного вікна" при митному оформленні товарів;
- сприяння декриміналізації відповідальності за так звану "економічну (або товарну) контрабанду" з посиленням дій спеціальних підрозділів щодо організації боротьби з незаконним ввезенням наркотиків, зброї, радіоактивних та отруйних матеріалів, історичних та культурних цінностей;
- лібералізація та прискорення руху товарів підприємств, які користуються довірою Держмитслужби, розвиток системи аналізу та управління ризиками;
- інвентаризація та граничне скорочення надто поширеної відомчої нормативної бази;
- визначення результатів роботи митниць з урахуванням фахових та етичних критеріїв оцінки роботи, підвищення ефективності кадрової політики, підвищення значення виховного фактору, посилення патріотичних, державницьких засад у діяльності митників

Отже, визначення функцій митної політики є важливою складовою формування механізму забезпечення митної безпеки держави, що в умовах глобалізації та введення єдиних механізмів, які забезпечують реалізацію митної справи в різних країнах світу, будуть сприяти спрощенню та прозорості митних процедур, їх прискоренню, зменшенню кількості митних документів, їх уніфікації та використанню єдиних документів у різних країнах, обміну інформацією між митними адміністраціями країн, посиленню міжнародної боротьби з митним шахрайством і переходу на принципову, системну основу формування та реалізації митної політики держави.

Список використаних джерел:

1. Дубініна А. А. *Основи митної справи в Україні : навч. посіб. / А. А. Дубініна, С. В. Сорокіна.* — К. : Професіонал, 2014. — 360 с.
2. *Коментар до Митного кодексу України: Під редакцією І.Н.Похомова/ Видання третє перероблене та доповнене.* — Х.: Одиссей. 2011. — 654 с.
3. *Про підготовку та оприлюднення щорічної інформації Кабінету Міністрів України про здійснення державної регуляторної політики органами виконавчої влади : розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 берез. 2004 р. №152-р*

4. П.В.Пашко «ФУНКЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ» .Електронний ресурс].- режим доступу:http://scientificview.umsf.in.ua/archive/2009/1_41_2009/7.pdf
5. Стеценко О. М. Основні аспекти розвитку митної політики України. *Агросвіт*. 2012. № 20. С. 20-22. Електронний ресурс].- режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2012_20_6.2

Ціммер Д. В.
Науковий керівник: к.е.н., доц. Петик Л.О.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКРАЇНИ

Митно-тарифне регулювання - це відносини, що виникають між державою та суб'єктами ЗЕД з приводу умов перетинання національного кордону товарами, капіталами, послугами, робочою силою; це погодження регулювання питань, пов'язаних із встановленням митних податків, митних зборів, а також процедурами митного контролю, організацією діяльності органів митного контролю[1].

Основним аспектом функціонування зовнішньої торгівлі країни є створення системи митного регулювання і контролю за ним. Започаткування митної системи є процесом, який досягається об'єднанням національних економічних інтересів та міжнародної торгівлі з врахуванням умов лібералізації світової торгівлі і утворює оптимальну структуру митного регулювання.

При тлумаченні даної категорії можна розглядати два основних напрямки регулювання: мито як податок та митниця як орган, що забезпечує виконання законодавства з питань митної справи. Питання встановлення мита належать до сфери митно-тарифного регулювання. Таким чином, митне регулювання можна розглядати як здійснення митної справи та організацію діяльності митних органів України[2].

Однією з особливостей митної системи України є розгалужена номенклатура продукції порівняно з іншими країнами світу. Така ситуація створює потенційну можливість для зловживань суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності шляхом декларування товару не за своїм кодом з метою сплати значно меншої суми платежів.

Важливим також є впровадження міжнародних норм і стандартів, що дозволить спростити проходження митних процедур, вирішити питання щодо спільного транзиту, відповідати положенням міжнародних конвенцій, поглибити зовнішньоторговельні відносини з іншими країнами світу. Перехід до світових стандартів забезпечить вигідні умови для адаптації національної економіки до глобальної міжнародної конкуренції саме завдяки вільнішого переміщення ресурсів.

У практиці зовнішньоекономічної діяльності країн світу існує два рівні митного регулювання:

1. Міжнародний передбачає здійснення такого регулювання через прийняття та виконання рішень спеціалізованих міжнародних організацій, таких як Світова організація торгівлі (СОТ), Міжнародний валютний фонд, Світовий банк реконструкції та розвитку та інші, які митне регулювання здійснюють шляхом встановлення основних принципів міжнародного митного регулювання.

2. Національний опирається на відповідні закони та інші законодавчі акти свого національного законодавства[3].

Одним із найбільш поширених регуляторів ЗЕД є митний тариф.

Митний тариф — інструмент торгової політики і державного регулювання внутрішнього ринку країни при його взаємодії зі світовим ринком. Майже всі країни

світу з його допомогою вирішують різноманітні завдання: від захисту вітчизняного виробника до поповнення державного бюджету за рахунок коштів, вилучених на кордоні. Головним елементом митного тарифу являється мито. Мито – це непрямий податок, який справляється з товарів (інших предметів), що переміщуються через митну територію (ввозяться, вивозяться або слідуєть транзитом), включається до ціни товарів і сплачується за рахунок кінцевого споживача[4].

На сучасному етапі митнотарифної політики України найбільш доцільним є використання досвіду країн центральної та східної Європи, які недавно приєдналися до ЄС. Цей досвід передбачає дотримання низьких тарифних ставок на переважну більшість товарних позицій, особливо на товари з низьким ступенем обробки. Особливий захист потрібно приділяти продукції сільського господарства та окремим галузям машинобудування. Разом з тим потрібно упроваджувати ефективну систему аналізу ризиків для запобігання митним правопорушенням.

Країни ЄС залишаються найбільшими торговельними партнерами України. Питома вага цих країн у зовнішньоторговельному обороті товарів і послуг України за підсумками 2019 року становила 40,1%. Зовнішньоторговельний оборот товарів і послуг з країнами ЄС у 2019 році збільшився на 6,5% (на 3,2 млрд. дол.) і склав 52,9 млрд. дол. [5].

Для реалізації намагань України інтегруватися до ЄС та посилити співпрацю з провідними світовими економічними організаціями, потрібно вносити зміни у національне законодавство та використовувати лише ті інструменти митно-тарифного регулювання, які не лише не суперечать принципам СОТ та ЄС, але також спроможні захистити економічні інтереси України. Вступ України до ЄС передбачає уніфікацію та врегулювання питань здійснення митної справи. Для економії витрат часу при розмитненні товарів, зменшення розбіжностей між митними процедурами країн світу слід запровадити наступне:

- об'єднати наявні системи контролю за експортом, імпортом і транзитом у єдину систему;
- увести систему єдиного обліку торгівців із реєстрацією тільки в одній країні;
- надати суб'єктам ЗЕД можливість використання місць єдиного електронного доступу для оформлення зовнішньоекономічних операцій;
- проводити всі фактичні перевірки товару в один час і в одному місці;
- забезпечити обмін електронною інформацією між усіма органами й суб'єктами, що беруть участь у зовнішньоекономічних операціях;
- відбір товарів для митного догляду на прикордонних і внутрішніх пунктах митного оформлення проводити на основі автоматизованого аналізу ризиків;
- збирання, повернення, звільнення від платежів здійснювати уповноваженим суб'єктом у тому місці, де товар зареєстрований і де перебувають на нього документи;
- проводити електронний обмін інформацією між митними пунктами пропуску на території усього ЄС, де вона необхідна для митних процедур[6].

Актуальним питанням функціонування митної установи є визначення рівноваги митного тарифу для регулювання експортно-імпортних операцій. Ліквідація цієї проблеми сприятиме знищенню економічних бар'єрів на шляху до створення прозорої системи діяльності митної служби. Дані заходи дозволять значно зменшити корупцію в митних органах, кількість контрабандних угод та операцій з невідповідним декларуванням імпоротної продукції.

Отже, митно-тарифне регулювання є важливою і основною складовою фінансової політики держави та потребує максимальної уваги в зв'язку з євроінтеграційними процесами. Митна система України має певні особливості, які

потрібно враховувати при формуванні митної політики та визначенні курсу зовнішньоторговельних відносин. Необхідною і невідкладною умовою швидкої інтеграції у світовий торговельний комплекс є реформування митної системи України, зокрема чинного законодавства, до міжнародних норм і стандартів. Виконання даної умови закріпить і продовжить успіхи у співробітництві України та Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні / Науменко В.П. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://readbookz.com/pbooks/book15/ua/chapter888/>
2. Актуальні питання теорії та практики митної справи: монограф./ за заг. ред. І.Г. Бережнюка. – Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2013 – 428с.
3. Світовий досвід митнотарифного регулювання та можливості його застосування в Україні / Новікова К.І. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.rusnauka.com/3_SND_2010/Economics/57999.doc.htm
4. Основи підприємницької діяльності та агробізнесу/ За ред. М. М. Ільчука. — К.: Вища освіта, 2002. — 398 с.
5. Довідка “Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2019 році” [Електронний ресурс].Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
6. Проблеми митного регулювання в Україні в умовах євроінтеграції / Гуцу С. Ф. [Електронний ресурс].Режим доступу: <http://www.khai.edu/csp/nauchportal/Arhiv/GCH/2013/GCH413/pdf/15.pdf>.

Яцків Ю.А.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Петик Л.О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФІСКАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Митна політика є комплексом заходів, які здійснюються з метою забезпечення найбільш ефективного використання інструментів митного контролю та митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, спрямованих на підтримку позитивного торговельного балансу країни та розвитку національної економіки. Митна політика покликана сприяти економічній безпеці країни, яка гарантуватиме достатній рівень соціально-економічного та оборонного існування, а також політичну незалежність її економічних інтересів по відношенню до можливих зовнішніх та внутрішніх загроз і впливів.

Виходячи із завдань митної політики, варто виокремити функції, котрі вона виконує в суспільстві, зокрема: фіскальна; економіко-регуляторна; захисна; контрольно-організаційна; інформаційно-статистична; міжнародно-політична [1; 2].

Пріоритетними напрямками у частині реалізації Міністерством фінансів України державної митної політики є:

- сприяння безпеці та міжнародній торгівлі, включаючи спрощення та гармонізацію митних процедур;
- сприяння ефективному справлянню митних платежів;
- розвиток інфраструктури, електронних технологій та сервісів для міжнародної торгівлі;
- захист суспільства, громадського здоров'я і безпеки навколишнього природного середовища та боротьба з незаконним переміщенням наркотичних засобів та зброї;

- підвищення ефективності міжнародного митного співробітництва [3].

Державна митна служба України (далі – ДМС України) відіграє ключову роль в забезпеченні бюджетних надходжень, де основним джерелом виступають митні платежі, зокрема мито, ПДВ, акцизний податок, які справляються під час переміщення товарів та інших предметів через митну територію країни, інші митні платежі, котрі стягуються за митне оформлення товарів та автотранспортних засобів. Фіскальна функція відіграє важливу роль, бо від її виконання залежать показники ефективності діяльності митних органів [2]. Як свідчить статистика, митниці ДМС України протягом 2015–2019 рр. виконували цю функцію в повному обсязі, не дивлячись на економічну і політичну ситуацію в державі (рис 1).

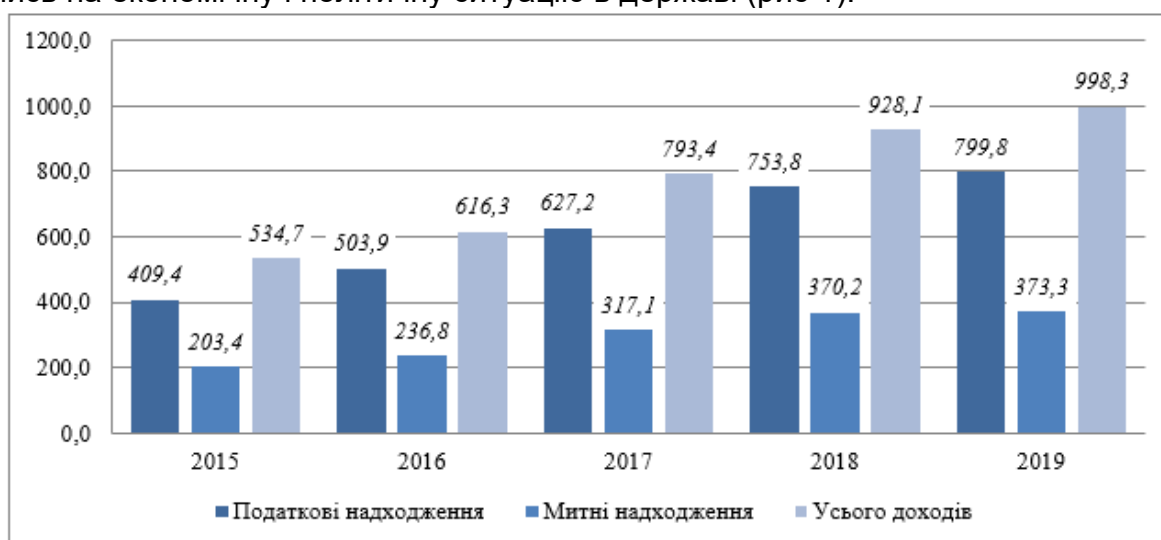

Рис 1. Аналіз податкових і митних надходжень до Державного бюджету України 2015-2019 рр., млрд грн

Джерело: складено на основі [4]

З рис. 1 бачимо, що митні надходження формують ліву частку податкових надходжень, зокрема їх динаміка за звітний період збільшилась на 169,9 млрд грн або на 83,5%. В структурі митних платежів найбільшу кількість займає ПДВ із ввезених на митну територію товарів, який в середньому становить 72 %. (рис 2).

Рис 2. Динаміка структури митних платежів 2015–2019 рр., %

Джерело: складено на основі [4]

Другу сходинку посідає акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів, частка якого приблизно 13 % . Третє місце за надходженнями належить ввізному миту, яке з 2015 р. демонструє спадну динаміку та складає – 8 %. Стосовно незначних показників ввізного і вивізного мита, то причинами цього є зміна імпоротної структури та падіння цін на міжнародних ринках, що призвело до зниження рівня обсягу оподаткування імпортних операцій на 20% [5].

Незважаючи на збільшення митних платежів до державної скарбниці, негативний вплив на динаміку митних надходжень, спричинила ситуація, яка нині відбувається в Україні, зокрема анексія АР Крим, що призвела до втрати державної казни понад 3 млрд грн., а військові дії на Донбасі зменшили рівень митних надходжень близько на 4 млрд грн. Також неминучою є економічна криза, зумовлена пандемією COVID-19, наслідки якої будуть відчутні ще десятиліття.

Нині фіскальна функція потребує удосконалення, зокрема в напрямку митного контролю, котрий повинен ґрунтуватись на використанні системи управління ризиками. Вважаємо, що пост-митний контроль є важливим інструментом підвищення рівня ефективності організації митного контролю. Також до високоефективних напрямів збільшення рівня митних надходжень варто віднести удосконалення електронної системи обміну інформацією за принципом «єдиного вікна» та приєднання України до Конвенції про єдиний режим транзиту і впровадженням нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS), що сприятиме спрощенню переміщення товарів між країнами ЄС, Європейської Асоціації Вільної Торгівлі (країнами – членами Конвенції про єдиний режим транзиту) та Україною. Це забезпечить не лише додаткові надходження до бюджету, а й сприятиме прискоренню проведення митних формальностей й забезпечення належного рівня якості митного контролю. Дані заходи є перспективою подальших досліджень.

Отже, задоволення фіскальних інтересів держави можливе у випадку проведення кардинальних змін у сфері митно-тарифного регулювання, результатом яких буде збільшення обсягів податкових надходжень до держбюджету України не за рахунок чергового підвищення податкового навантаження, а виваженості митної політики та фіскальної ефективності податків, розроблення результативного механізму пільгового митного оподаткування.

Список використаних джерел:

1. *Стеценко О. М. Основні аспекти розвитку митної політики України. Агросвіт. 2012.*
2. *Пашко П. В. Функції митної політики. Дніпропетровськ. Вісник АМСУ. 2009, №.1(41), С.16-22.*
3. *Офіційна сторінка Міністерства фінансів України URL: <https://mof.gov.ua/uk/customs-policy>*
4. *Офіційні дані Державної казначейської служби України URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua>*
5. *Офіційні дані Державної фіскальної служби України. URL: <http://minrd.gov.ua/>*